

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

728075

NECMÎ DİVÂNİ
(İNCELEME-METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Hazırlayan

Savaş TİKER

Danışman
Prof. Dr. Muhsin MACİT

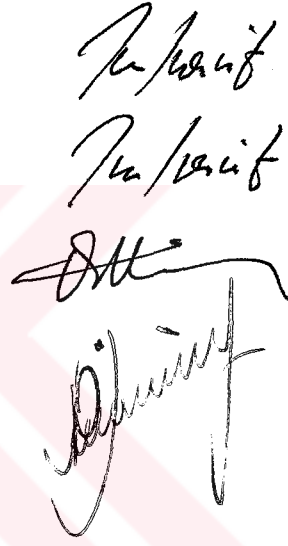
VAN-2003

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Bu çalışma, Jürimiz tarafından TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM
DALI, ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI'nda YÜKSEK LİSANS
/DOKTORA /SANATTA YETERLİK TEZİ olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan: Prof.Dr. Muhsin MACİT
Üye(Danışman): Prof.Dr. Muhsin MACİT
Üye: Yrd.Doç.Dr. Alaattin KARACA
Üye: Yrd.Doç.Dr. Ömer DEMİRBAĞ
Üye:

ONAY: Yukarıdaki imzaların, adı geçen üyelerine ait
Olduğunu onaylarım.

22/02/2003

Yrd.Doç.Dr. Alaattin KARACA
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	II
KISALTMALAR.....	III
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ.....	IV
GİRİŞ: ERZURUMLU DİVÂN ŞAİRLERİ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ERZURUMLU NECMÎ.....	3
A. HAYATI.....	3
B. DİVÂNİ.....	7
1. Nazım Şekilleri.....	7
a. Kasideler.....	7
b. Kıt'alar	9
c. Musammatlar	10
d. Mesneviler.....	10
e. Gazeller ve Müstezâdlar	11
f. Bahr-ı Taviil.....	11
2. Vezin	12
C. EDEBİ KİŞİLİĞİ.....	13

İKİNCİ BÖLÜM

NECMÎ DİVÂNİ (METİN)	18
a. Kasideler.....	19
b. Kıt'alar	42
c. Musammatlar	68
d. Mesneviler.....	85
e. Gazeller.....	94
f. Müstezadlar	158
g. Bahr-ı Taviil	163
SONUÇ	167
KAYNAKLAR.....	168
ÖZET	170

ÖNSÖZ

Osmanlı şiiri hakkında sağlıklı değerlendirmeler yapmak için sadece devirlerini temsil kabiliyetine sahip şairlerin eserlerini değil, biyografî kitaplarında adları geçmediği halde eserleri bize ulaşmış şairlerin şiirlerini de değerlendirmek mecburiyeti vardır. Çünkü edebî kültürümüze ait tespitlerin tam anlamıyla yapılabilmesi, mevcut bütün eserlerin ortaya çıkarılmasıyla mümkündür. Günümüz üniversitelerinin, dolayısıyla konuyla ilgili araştırma yapanların önemli görevlerinden biri de üzerinde çalışılmamış eserleri ve bu eserlerin müelliflerini tanıtmak olmalıdır. Bu veriler ışığında dönem ve edebî muhitler hakkında daha doğru saptamalar yapılabilecektir.

Türk kültür ve sanat hayatının taşradaki önemli merkezlerinden biri olan Erzurum'da yaşamış ve bir divân tertip etmiş olmasına rağmen tanınmayan şairlerimizden biri de Mehmed Necmeddin'dir. Elimizde divânı olup üzerine çalışma yapılmamış şahsiyetlerimizdendir. Edebî yeniliklerin hızla yayıldığı bir dönemde yaşamasına rağmen, geleneği sürdürmüştür. Tezkirelerde ve Erzurumlu şairlerden bahseden kitaplarda kendisinden hiç söz edilmeyen Necmî'nin divânının sağlam bir metnini ortaya koymaya, metinden hareketle de şairin hayatı ve edebî hüviyeti hakkında tespitler yaptığımız bu çalışmamız iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde şairin eserinden hareketle hayatı ve şahsiyeti hakkındaki kırık dökük malumat değerlendirildi. İkinci bölümde ise divânı transkribe ederek metni ortaya koymaya çalıştık.

Necmî Divânı'nın metnini nazım şekillerini esas alan bir tertip anlayışıyla yeniden düzenledik. Metinde bulunan silik kısımları, okuyamadığımız kelimeleri ilgili yerlerde gösterdik. Metinde bulunan Arapça ve Farsça şiirleri çalışmamızın dışında tuttuk. Bununla birlikte şiirlerde geçen Arapça ve Farsça ibarelerin anlamlarını dipnotlarla verdik.

Beni bu tezi hazırlamaya yönlendiren ve çalışmalarımı sürdürürken her türlü maddi ve manevi desteğini esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Muhsin Macit'e teşekkürü borç bilirim.

Savaş TİKER
VAN-2003

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
bkz	: Bakınız
bşk.	: Bařkaları
c.	: Cilt.
d.n.	: Dipnot
G.	: Gazel
Haz.	: Hazırlayan
K.	: Kaside
k.	: Kıt'a
Ktp.	: Kütüphane
Mad.	: Madde
M.	: Musammat
m.	: Mesnevi
Md.	: Müstezad
s.	: Sayfa
tz.	: Tarihsiz
T.D.K.	: Türk Dil Kurumu
Yay.	: Yayınları
Yzm.	: Yazma
vd.	: Ve diğeri

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

آ	Â â
ث	Ş ş
ح	H h
خ	H h
ذ	Z z
ص	Ş ş
ض	Ž ž Đ đ
ط	T t
ظ	Z z
ع	‘
غ	Ğ ğ
ق	K k
گ	Ñ ñ
و	O Ö Ü Ů V o ö û v

GİRİŞ

ERZURUMLU DİVÂN ŞAİRLERİ

Osmanlı Devletinin önemli bilim ve kültür merkezlerini İstanbul, Bursa ve Edirne oluşturmaktaydı. Devletin merkezi ve merkeze yakın bilim ve kültür merkezleri yanında Konya, Diyarbakır, Kastamonu, Manisa, Amasya ve Erzurum gibi şehirler de taşradaki önemli kültür merkezleriydi.

Şehirler bulundukları yer ve mensubu oldukları medeniyetlerle önemlerini korurlar. Erzurum gerek bulunduğu yer, gerekse kültürel faaliyetler açısından daima önemini korumuş ve günümüze kadar kültür ve medeniyet hayatımızın önemli şehirlerinden olagelmıştır.¹ Bu konumuna rağmen tezkirelerde adı geçen Erzurumlu divân şairlerinin adedi onaltıdır.² Bu sayıyı otuza kadar çıkaranlar vardır.³ Tezkirelerde ve diğer kaynak eserlerde isimlerine rastladığımız halde, Ziyâeddin Fahri'nin Erzurum Şairleri⁴ adlı eserinde geçen divân şairlerini saysak bile bu sonuç, benzer şehirlerle kıyaslandığında pek de dikkate değer değildir.

Erzurum gerek coğrafi konum itibarıyla gerekse Müslüman-Türk devletlerinin eline diğer yörelerden daha erken geçmesine rağmen⁵ 17. yüzyıla kadar Kadı Darîr'in dışında şöhreti günümüze ulaşan Erzurumlu şair adına rastlamıyoruz. Osmanlı hakimiyetine girdikten sonra 17. yüzyılda Zihni (ö. 1612), Şânî (ö. 1641), Abî (ö. 1666) ve en önemlisi Nef'i'yi (ö. 1634) yetiştirerek edebi hayatımıza renk katmıştır.

18. yüzyılda Erzurum, önceki dönemlere göre kültür ve sanat açısından daha ileridedir. Osmanlı Şeyhülislamlarından Feyzullah Efendi (ö. 1703) bu yüzyılda Erzurum'un yetiştirdiği önemli şahsiyetlerdendir.⁶ Bu yüzyılda yetişen Hâzık ve onun öğrencisi olan İbrahim Hakkı da dönemin önemli divân şairlerindendir.⁷ Kayıtlarda adına rastlanamayan ama bu dönemde yetişen ve Hâzık'ın şiir çizgisini devam ettiren Mustafa Zihni⁸ ile Azîz, Edîb ve Ruhsat da yüzyılın şairlerindendir. Bunlardan mahalli sınırları aşarak şöhretleri yayılan

¹ Muhsin Macit, *Erzurumlu Zihni Divânı*, Ankara, 2001, s. 1

² Mustafa İsen, *Ötelerden Bir Ses*, Ankara, 1997, s. 64-75.

³ M. Macit, *a.g.e.*, d.n.1.

⁴ Ziyâeddin Fahri, *Erzurum Şairleri*, İstanbul, 1927.

⁵ Mustafa İsen, *a.g.e.*, s. 96.

⁶ M. Macit, *a.g.e.*, d.n.3

⁷ M. Macit, *a.g.e.*, d.n. 4

⁸ Muhsin Macit, "Erzurumlu Divân Şairlerinden Zihni", *Türk Kültürü* 420 (Nisan 1998), s. 233-246.

Nef'î, Hâzık ve İbrahim Hakkı'dır. Mustafa Zihnî yukarıda adı geçen bu eserlerde belirtilmeyen, Muhsin Macit tarafından tespit edilerek 19. yüzyıldaki yerini almış Erzurumlu divân şairlerindendir. Mustafa Zihnî, Nef'î, Hâzık ve İbrahim Hakkı'nın izinden gitmiş özellikle Hâzık'ın şiir çizgisini devam ettirmiştir.⁹

Bu asırda gerek mahallîleşme akımı gerekse batı edebiyatı te'siri ve değişen zihniyetle birlikte divan şiiri de gücünü kaybetmiştir. Bu asırda Erzurum gümrükçüsü Esad, Kemal Ali genç yaşta ölen Nedîm, Tâib, Pertev ve Rüşdî¹⁰ geleneği aynen sürdüren şairler olarak göze çarpmaktadır. Bu dönemde Erzurum'da yaşamış ve ilgili kaynaklarda adına rastlayamadığımız şairlerden biri de Mehmed Necmeddin'dir. Necmî mahallî sınırlarını aşamamış, geleneğin izinden giderek özellikle divân şiirinin mahalli temsilcilerinden biri olmuştur.

⁹ M. Macit, *a.g.e*

¹⁰ M. Macit, *a.g.e.*, d.n.6

1. BÖLÜM

ERZURUMLU NECMÎ

A. HAYATI

Tezkirelerde, edebiyat tarihi ile ilgili kitaplarda ve Erzurumlu şâirlerden bahseden kaynaklarda Erzurumlu Necmî ile ilgili herhangi bir kayıt yoktur. Kaynaklarda Necmî mahlasını kullanan şâirler varsa da bunlar Erzurumlu Necmî değildir.¹¹

Necmî adını mahlas olarak seçen şâirin asıl adı Mehmed Necmeddin'dir. Bunu kendi el yazısı olan divânının başına yazdığı "Divânçe-i Mehmed Necme'd-din" ibaresinden anlıyoruz. Divânında bir yerde Necmeddin, bir yerde Mehmed ismini mahlas olarak kullanır:

Ledünnî 'ilmini eyler kırâ'at Hâce Necme'd-dîn
Gelir raḡsa bâm-ı Şüreyyâdan döker aḡker G.30/7

Söyledim ki bu gece din yıldızın seyrettim
Okuyor isem Mehmed dilimi teng ediyor k. 40/3

Bunların dışında kalan şiirlerinde "Necmî" mahlasını kullanmıştır.

Necmî'nin kasidelerini sunduğu, Defterdar Muhammed Emin ve Sâmih Paşa gibi devlet adamlarından ve bazı şiirlerinde ve nesirlerinde geçen Erzurum ifadesinden hareketle Erzurumlu olduğunu söyleyebiliriz.

Bostân-ı Erzurumda her varakîde taḡayyüd
Kıt'a kıt'a kırâ'et etmede murgân yek-bâr K.13/21

Erzurumda yeñi bir serv-i sehî eylemede refât
Şîve-i 'işvesine olmuş 'uşşâk ihzâr K.13/27

¹¹ Haluk İpekten ve bşk., *Tezkirelere Göre Divân Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara, 1998; Haluk İpekten-Mustafa İsen, *Basılı Divanlar Kataloğu*, Ankara, 1997, s. 75; İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, İstanbul, 1988, 2. c., s. 1170; İnehan-Zâde Mehmed Nail, *Tuhfe-i Nâ'ili*, İstanbul, 1949, 2.c., s. 1024-1025

12. YÖNETİM KURULU
ERZURUMLU NECMÎ

Erzurum'a rahme geldi Hâzret-i Sultân 'Azîz
Bir vezîr-i 'âl-i şânı kıldı vâli-i imtiyâz k.3/1

Belki ola Sultân Hamîd vâkifu'l - ahval
Erzuruma himmetini eyleye tev'em M. 8/III-1

Her kim işitse Erzurum'un halini ağlar
İnsafa gelir âh eder ülü'l - ebsâr

Âh kân-ı kerem Erzurum'un hâli yamandır
Bir yeldir başına döndü nice cevri ile bergâr M.8/IV-6,7

Serv-i kaddîñ ser çekip hüsnüñ bağında nâz ile
Sâye tutmuş Erzurum'dan tâ İrân'ı kaplamış G.37/6

Ebyatlarının mezâmınca çâker-i bî-nevâları yedi ü sekiz seneden beridir
münşâd-ı 'ilm ü 'irfân olan Erzurum gibi şehri 'akdesden... (103a)

Şairin doğum ve ölüm tarihlerini kesin olarak bilemiyoruz. Divânının başında bulunan "*Tarafımdan süvâri mülâzımı Mehmed Efendiye hediye olunmuştur.*" İbâresinden hareketle divânı hayatta iken ve kendi el yazısı ile kaleme aldığını söyleyebiliriz.

Divân'da ilk mesnevîsinin sonuna yazdığı tarihten eserin 1299 (1882) da tamamlandığını söyleyebiliriz:

Necmiyâ yazdım aña târih-i tâm
Bu divânım 'aşk ile kıldım tamâm 1299 m. 1/62

Necmî'nin, divânını kırk yaşlarında yazdığını anlıyoruz:

'Ömrüm oldukça kapında kulluğunda тұrmuşum
Kırkına etdim tecâvüz vuşlatıyla kıl çerağ

Kırk senedir nâmını kılmada mahpûs eyledim
'Âşık olan nâm-ı dostuñ eylemez ferağ K. 45/1-2

Necmî divânını 1882'de ve kırk yaşlarında tamamlamışsa 1840'larda doğmuştur diyebiliriz.

Kasîde takdim ettiği Erzurum valisi Samih Paşa, Erzurum valiliğine 1871, 1875, 1888’de olmak üzere üç kere atanmıştır.¹²

Yine bir kıt‘ada geçen:

Meymenet-bahş sâl-i hicret ‘izz ü ikbâliyle tam
Biñ iki yüz toksan altı birle olmuşken peyâm

k.4/1

beyitinden hareketle ve şiirlerinde Sultan Abdülhamit, Abdülaziz isimlerinin geçmesinden onun 19. yüzyılın ikinci yarısında yaşadığını söyleyebiliriz.

Necmî’nin tahsil hayatına dair herhangi bir bilgimiz yoktur. Ancak divânındaki Arapça ve Farsça şiirler onun bu dilleri bildiğini gösterir. Yazdığı tarih manzumeleri, nazireler ve tahmislerle kullandığı telmihler, onun belli bir eğitim düzeyinden geçtiğini gösterir.

Divânının sonlarına yazdığı nesirlerden anlaşıldığına göre maliyede memur olarak çalışmış sonra da Diyadin’e sürgün edilmiştir. Necmî’nin Diyadin’den memnun olmayıp Erzurum’a dönmek istediğini hem Erzurum defterdarına takdim ettiği kasideden hem de nesirlerinden anlıyoruz.

Necmî hem geçim sıkıntısından hem de Diyadin’de çalışmaktan oldukça rahatsızdır:

..... çâkerlerine verdirmeyip kendilerine mensub oldukları adamları kayırmak ve ilerde emvâl-i devleti ğarat ettirmek fehvâsınca yirmi beş seneden beridir yedimde hâme meyânım kambur olduğu halde uğur-ı devletde kıldığım fedâkarlık..... (104a)

.....ve iş bu hadisenin hakikatten kuvveden fiile geldiği halde şimdiye kadar aldığım ma‘aş ƣalîl ve evlâd-ı ‘ıyâlîm keşir olduğuna binâ’en emvâle dâ’ir bir şey tedârik edemeyip..... (103a)

.....iltifât-ı ‘âlilerine na’iliyetimden mahrum olarak muƣırr-ı humeƣa vü bülehâ-yı ekrâd bulunan Diyadin gibi bir ƣazada beş seneden beridir her günüm rûz-ı firuz her şâmım leyl-i ğam-endûz (103a)

Bu ifadelerden hareketle Necmî’nin yirmi beş seneden beridir memuriyette olduğunu, evli olduğunu, evladının çok olması itibariyle geçim sıkıntısı içinde olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca bunca yıl hizmetine mukabil

¹² *Yurt Ansiklopedisi, Erzurum Mad.*, İstanbul, 1982, c. 4, s. 2711

mal-mülk namına bir şey elde edememekten de muztaribdir. Diyadin'e sürülmüş olması ve beş yıldır orada bulunması onu çok üzmektedir.

Şehr-i akdes olarak belirttiği memleketi Erzurum'dan ayrılmış olmak ona ağır gelmektedir.

Ayrıca döneminin memurluk anlayışına, daire amirlerinin tutumlarına, kısaca döneminin bozukluklarına sitem etmektedir. Adam kayırmalarının olduğunu, devletin malının hebâ edildiğini bize bildirmektedir.

Şairin herhangi bir tarikata mensub olup olmadığını kesin olarak söylemek zordur. Ancak Abdülkadir Geylani için yazdığı kasîdeye bakarsak onun Kâdiri olabileceği ya da olmak istediğini söyleyebiliriz:

Meded yâ Hazret-i ' Abdü'l-Kâdir-i pîr-i geylan
Tut elim bu mehlekeden eyle beni kat' u rehâ

Sensin ol sâki-i bezm-i mey-i mestân ile
Baña ver ol mey ki emrâz-ı dile ola şifâ

Sensin ol muğbece-i pir-i muğân-ı post
Kıl beni ru'yet-i dîdârına bir demde revâ

Sensin ol mir'at-ı ' ilm-i ledünnî-yi hikem
' Aks kılmış görünür rûyunda ser-â-ser eşyâ

Sensin bu ma'rekede bezm-i meydân-ı ' atâ
Var mıdır sen gibi dergeh-i mevlâda daha bir müsteşnâ

Necmîdir kapında senin medh u şenâ hânânın
Dâhil et dâ'ire-i bendeliğe âni şehâ K. 12/11-16

Şairin:

İ' tikadda Hanefîyiz mezhebde ehl-i sünnet
İrfanda Muhammedîyiz kimdir bize tev'em k.33/2

beytinden hareketle, itikadda ehl-i sünnet ve'l-cemaat, amelde de Hanefî mezhebi mensubu olduğunu söyleyebiliriz.

B. DİVÂNİ

Necmî'nin bilinen tek eseri divânıdır. Divânını 1299 (1882) da tamamladığını eserinin başındaki mesnevisinin sonuna yazdığı tarihten anlıyoruz. Divânını kırk yaşlarında tamamlamıştır. (K. 45/1,2) Divânının başındaki mesnevide (m-1) divânı nasıl tertip ettiğini, amacının ne olduğunu, kimlere hediye ettiğini anlatarak şiirleri hakkında değerlendirmelerde bulunur.

Mevcut bilgilerimize göre Necmî Divânı'nın tek nüshası vardır. Bu nüsha T.D.K. kütüphanesi Yzm. A/348'de kayıtlıdır.

Divân 106 varak, 209 sayfadan ibaretdir. Her sayfada 11 (çift sütun) satır vardır. Şairin kendi el yazısı ile kaleme alınmıştır.

Bedâ' kıldım hamd ile dîvanımı
Hatm kıldım şükr ile dîvanımı beytiyle başlayıp;

“...kabul buyurmaları bâbında emr ü ferman hazret-i men lehü'l emrindir” (Neşir) şeklinde bitmektedir.

Necmî Divânı'nda mesnevi, kaside, gazel, müstezad, terkîb- bend, terci bend, murabba', muhammes, müseddes, tahmis, kıt'a nazım şekilleriyle yazılmış 238 şiir vardır. Bu şiirlerden 27'si Farsça, 9'u Arapça, 202'si de Türkçe'dir.

Ayrıca divânda bir adet bahr-ı tavîl ve mensur parçalar mevcuttur.

1. Nazım Şekilleri

a. Kasideler

Necmî Divânı'nda on üç adet Türkçe kasîde vardır. Birinci kasîde beş beyitten oluşan kısa bir münâcaattır. Divân şairleri müretteb divân oluşturlarken münâcaat yazmayı bir çeşit kural haline getirmişler; eserlerinin baş kısımlarında münâcaata yer ayırmışlardır.¹³ İlk münâcaat “eyle ilahî” redifiyle yazılmıştır. İkinci kaside de bir münâcaattır. On altı beyitten oluşur. Şiirin başlangıcı tevhid izlenimi verse de bir münâcaattır. Bazı metinlerde tevhid ve münâcaat iç içe bulunabilse de¹⁴ buna münâcaat demek daha doğru olur.

¹³ İskender Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Ankara, 1995, s. 408.

¹⁴ Mustafa İsen-Muhsin Macit, *Türk Edebiyatında Tevhidler*, Ankara, 1992, s. XI.

Necmî Divânı'nda dört adet na't vardır. Divânlardaki na't türündeki şiirlere ait yaygın kanaat, klasik tertibe göre mukaddime, tevhid ve münâcaattan sonra na't bölümünün yer aldığıdır.¹⁵ Necmî de eserinde geleneği takip etmiştir. İlk na't yedi beyittir ve "yâ Rasûlallah" redifi ile yazılmıştır. Edebiyatımızda başlangıçtan son döneme kadar bu redifle yazılmış pek çok na't vardır.¹⁶ İkinci na't de sekiz beyittir. Üçüncü na't dokuz beyit olup bu da "yâ Rasûlallah" rediflidir. Dördüncü na't beş beyit olup "Muhammed" rediflidir. Bu redifle de pek çok na't yazılmıştır.¹⁷

Yedinci kaside, kaside-i raiyye'dir. Otuz beyitten oluşmaktadır. Sekizinci kaside otuz üç beyitten müteşekkil olup "etdi" rediflidir. Mâbeyni Hümâyûn'a yani ikinci Abdülhamid Han'a takdim edilmiştir.

Ya'ni kim Hazret-i 'Abdû'l-hamid Han şâh-ı cihân
Bahâr 'adliyle cihânı lâle-zâr etdi K. 8/28

Dokuzuncu kaside Beyazid Mekteb-i Rüşdiyesi'ne yazılmıştır. Muhtemelen ikinci Abdülhamid'in yaptırdığı ya da ilgilendiği bir mekteptir. Necmî burada özellikle ilim ile ilgili görüşlerini açıklar. Ayrıca Abdülhamid Han'ın ilime ne kadar değer verdiğini de burada zikreder:

Her diyar mektebine vermiş nizam-ı nev-zemîn
Hazret-i 'Abdû'l-hamid Hânın 'uluvv-i himmeti K.9/2

Onuncu kaside "Erzurum Defterdârı Muhammed Emin Efendi" için yazılmıştır. Kırk beş beyitten oluşmaktadır. Sıkıntı içerisinde olan ve Erzurum'dan Diyardin'e sürgün edilen Necmî bu sıkıntısını dile getirir ve çözüm talep eder:

Bir kaşîde tanzim eyle takdîm et ol zâta kim
Okuyub hâline ede rahm u şefkîñ pây-i dâr K.10/36

On birinci kaside "kalem" redifli kasîde olup otuz sekiz beyitten ibaretdir. Kalemün üstünlüğü ve güzellikleri üzerine yazmıştır.

On ikinci kaside Şeyh Abdülkadir Geylânî hakkındadır . On altı beyittir.

¹⁵ Emine Yeniterzi, *Türk Edebiyatında Na'ıtlar*, Ankara, 1993, s. XXIII.

¹⁶ E. Yeniterzi, *a.g.e.*

¹⁷ E. Yeniterzi, *a.g.e.*

Ey gül-i gülşen v'ey bülbul-i bâğ-ı Mevlâ
 Ey kevkeb-i 'arz u semâ v'ey neyyir-i vâkt-i duhâ K.12/1

On üçüncü kaside şairin en uzun ve son kasidesi olup "Erzurum Valisi Sâmih Paşa" için yazılmıştır. Elli üç beyittir. Samih Paşa 1871, 1875, 1888 yıllarında olmak üzere üç defa Erzurum valiliğine atanmıştır.¹⁸

Necmî'nin kasideleri divân edebiyatının zirve şahsiyetlerinin benzer formdaki eserleriyle kıyaslanabilecek düzeyde değildir. Memduhlarını överken, talihi ile ilgili şikayetlerde bulunurken gelenekten ayrılmaz.

B. Kıt'alar

Necmî Divânı'nda 87 adet kıt'a vardır. Bunlardan onu tarih manzumesidir. Tarihlerden ikisi Farsça'dır. Necmî Türkçe tarihlerinde 1274-1307 (1857-1889) yıllarında, Erzurum'da görev yapan bir valinin atanması, tanıdığı devlet adamları ya da dostlarından olanların sakal bırakması, çeşme yapılması, Abdülhamit Han'ın saltanatının yıldönümleriyle ilgili konuları işlemiştir

İlk tarihini Abid Abdullah Efendi isminde birisinin sakal bırakması üzerine 1274 (1857), ikinci tarihini Noktalı Ahmed Ağa adında birisinin yaptırdığı çeşme için 1290 (1873), üçüncü tarihini Ahmet Paşa'nın Erzurum'a vali oluşuna 1274 (1857), dördüncü tarihini Mir Galib adındaki birisinin sakal bırakışına 1296 (1878), diğer tarihlerini de 1297 (1880), 1299 (1882), 1300 (1883), 1307 (1889) Abdülhamit Han'ın padişahlığının yıl dönümleri için düşürmüştür.

Tarih düşürme sanatı açısından baktığımızda birinci, beşinci, altıncı ve yedinci tarihlerin tam tarihle; ikinci, üçüncü ve sekizinci tarihlerin cevher tarihle; dördüncü tarihin lafzen tarihle düşürüldüğünü görürüz.¹⁹

Tarih düşürmede söyleyiş güzelliği, vezin gibi özellikler, istenilen tarihi verebilme endişesinin gerisinde kalır. Bu Necmî'de de böyledir.

Divânın sonunda "Kıt'ât" başlığı altında 55 Türkçe, 14 Farsça, 8 adet de Arapça kıt'a mevcuttur. Bu şiirlerin içerisinde 7 tane de müfret bulunmaktadır. Şair kıt'a başlığı altında kıt'a, nazm ve rubâi yazmıştır. Bunu

¹⁸ Yurt Ansiklopedisi, Erzurum Mad., İstanbul, 1982, c. 4, s. 2711.

¹⁹ İsmail Yakıt, Türk-İslam Kültüründe Ebcad Hesabı ve Tarih Düşürme, İstanbul, 1992, s.301-391

terci- bend başlığı altında terci' - bend ve terkîb- bend vererek de yapmıştır. Şair demek ki bu sözcükleri geniş anlamda düşünmüştür.²⁰

c. Musammatlar

Necmî Divân'ında bir murabba', bir muhammes, beş tahmis, iki müseddes, iki terkîb- bend, bir terci' - bend olmak üzere on iki musammat görürüz. Bunlardan biri Arapça biri de Farsça'dır.

Şâirin:

Bezmimize cem' olup yâran yâran üstüne
Durma hergiz eyle kim devrân devrân üstüne M. 1/1

Beytiyle başlayan murabbası Râsîh'in:

Süzme çeşmin gelmesin müjgân müjgân üstüne
Urma zahmı sîneme peykân peykân üstüne
gazeline naziredir.

Necmî Fuzûlî'nin:

Öyle sermestem ki idrak etmezem dünyâ nedir
Ben kimim sâkî olan kimdir mey-i sahbâ nedir M. 3/1

Gazelini tahmis etmiştir. Şairin tahmislerinden biri Arapça biri de Farsça'dır.

Necmî'nin tahmislerinden ve nazirelerinden hareketle hangi şairleri daha çok sevdiğini ve kendine üstat seçtiğini anlayabiliriz. Râsîh'e nazire yazması Fuzûlî, ve İmrû'l -Kays'a tahmis yazması onun izlediği çizgi hakkında bize bilgi verir.

d. Mesneviler

Necmî Divânı'nda mesnevi nazım şekliyle yazılmış beş adet şiir vardır. Divân'ın başında bulunan ilk mesnevi bir münâcaattır. Altmış iki beyittir. Burada divân tertip edişini ve kendi şiirinin değerlendirmesini de kısaca verir.

²⁰ Haluk İpekten, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, İstanbul, 1999, s. 53.

Diğer dört mesnevi de “Luğazât” başlığı altında verilen kısa şiirlerdir. Divân dibâcelerinde yer alan anlatım biçimi ve konuların Necmî Divânı’nın başındaki mesnevide yer alması dikkate değerdir.²¹

e. Gazeller-Müstezadlar

Necmî Divânı’nda 9 Farsça, 105 Türkçe gazel ve 6 tane de müstezâd vardır. Gazellerinde, biçimsel ve içerik bakımından geleneği takip ettiğini görürüz. Gazellerin beyit sayısı 5-16 arasında değişmektedir.

Necmî Divânı’ndaki bir gazel musammat kafiyelidir. (G-91)

Şair 105 Türkçe gazelinden 39’unda kelime ve 24’ünde kelime grubu seviyesinde redif kullanmıştır.

Necmî’nin Divânı’nda 6 adet müstezad mevcuttur.

f. Bahr-i Tavîl²²

Necmî’nin Divânı’nda bir adet Bahr-ı Tavîl vardır. Bahr-i Tavîl edebiyatımızda iki ayrı terim olarak karşımıza çıkmaktadır. Biri aruzun ‘Feûlün mefâilün feûlün mefâilün’ kalıbının adıdır. Aruzun bu ilk bahri olan tavîl, sadece Arap edebiyatında kullanılmış, Fars, Türk edebiyatlarında kullanılmamıştır.²³ Diğer de Fars ve Türk edebiyatında ortaya çıkan bir şiir tarzının adıdır. Bu nazım şekli ilk olarak Fars edebiyatında mı, yoksa Türk edebiyatında mı ortaya çıktığı mevcut araştırmalara göre, pek belli değildir.

Bahr-i Tavîl ‘Feilâtün, mefâilün, müstefilün’ gibi aruz kalıplarından birinin arka arkaya tekrarlanmasıyla nesir cümleleri niteliğinde yazılan, kafiye satırlardan oluşan, satırlarda yer yer secîler de yapılan bir şiir tarzıdır.²⁴

Edebiyatımızda ilk Bahr-i Tavîl ‘ne zaman, kim tarafından yazılmıştır’ konusunda ihtilaflar olmuşsa da Ahmet Mermer bir makalesinde farklı

²¹ Tahir Üzgör, *Türkçe Divân Dibâceleri*, Ankara, 1990, s. 10-23.

²² Bahr-i Tavîl için bkz. Ahmet Mermer, 16. Yüzyıl Divân Şâiri Fedâî ve İki Bahr-i Tavîli, *İlmî Araştırmalar*, 14 (Güz 2002) s. 121- 129; Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara, 1995, s. 277, 278; İskender Pala, a.g.e., s. 74; Muhsin Macit, *Divân Şiirinde Âhenk Unsurları*, Ankara, 1996, s. 20, d.n. 19; Dr. Rasih Erkul, Bir Bahr-i Tavîl Örneği ve Birî Mehmed Efendi, *Yedi İklim*, 5, 39 (Haziran 1993), s. 43-45; İ. Hakkı Aksoyak, ‘Bahr-i Tavîl’, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Dr. Himmet Biray Özel Sayısı, Ankara, 1995, s. 438-445

²³ Ahmet Mermer, a.g.m., d.n. 6

²⁴ Ahmet Mermer, a.g.m., d.n. 7

görüşlere nokta koyarak konuya netlik kazandırmıştır. Makalede edebiyatımızda ilk Bahr-i Tavîl'in 16. yüzyılda Fedâyî tarafından yazıldığı belirtilmiştir.²⁵

Necmî Divânı'nda bulunan Bahr-i Tavîl on mısradan oluşmaktadır. 'Feilâtün' kalıbı ile yazılmıştır. Mısralarda kalıp sayısı birbirine eşit değildir. Bu farklılık Şeyh Galib'e ait Bahr-i Tavîl 'de de mevcuttur.²⁶ Ama Fedâyî'ye ait iki Bahr-i Tavîl mısralardaki kalıp sayısı itibariyle birbirine eşittir.²⁷ Kafiye yönünden ilk altı mısra gazel biçiminde (aa, ba, ca) sıralanmıştır. diğer dört mısra ise (aa, aa) şeklinde kafiyelenmiştir.

Necmî Bahr-i Tavîl'i geleneğin te'siri ile lâtife havası içinde vermiştir. Secîlere de yer vermiştir.

2. Vezin

Necmî klasik edebiyatımızın bilinen, gelenek içerisinde en çok kullanılan vezinlerini kullanmıştır.²⁸ Şair arûzun, hezec, recez, remel, muzari, müctes gibi Türk şiirinde itibar edilen bahirlerden on bir kalıbı kullanarak bütün şiirlerini yazmıştır. Nadiren kullanılan kalıpları denememiştir. Vezinleri uygulamada çok başarılı olduğunu söyleyemeyiz. Vezinleri uygularken özellikle kasidelerde (K.4/6,7, K.6, K.8, K.11, K.12) müstezadlardaki kısa mısralarda, Bahr-i Tavîl'lerde kusurların fazlaca olduğunu gördük. Yer yer mahlasındaki nisbet î'sini vezin zaruretinden dolayı , bazen kapalı bazen de açık okunacak şekilde kullanmıştır. Bunu edebiyatımızda başka şairler de yapmıştır.²⁹ Necmî, vezin konusunda gazellerinde daha başarılıdır diyebiliriz.

²⁵ Ahmet Mermer, a.g.m

²⁶ Cem Dilçin, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Ankara, 1995, s.277,278

²⁷ Ahmet Mermer, a.g.m, s.124-129

²⁸ Haluk İpekten, Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz, İstanbul, 1999, s.276-277

²⁹ Muhsin Macit, Karakoyunlu Hükümdarı Cihânşâh ve Türkçe Şiirleri, Ankara, 2002, s.74

Necmî'nin kullandığı arûz kalıplarının nazım şekillerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Necmî Divânı'nda Kullanılan Arûz Kalıpları	K	k	M	m	G	Md	T
Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	2	6			14		22
Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün		2			1		3
Mef'ûlü mefâ'ilün mef'ûlü mefâ'ilün			1		2		3
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün	3	4	1		3		11
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün Mef'ûlü fe'ülün						6	6
Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün					2		2
Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün					2		2
Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	7	45	8		74		133
Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	1	2		5			8
Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün		4			3		7
Mef'ûlü fâ'ilâtün mef'ûlü fâ'ilâtün					4		4
Toplam	13	63	10	5	105	6	202

C. EDEBİ KİŞİLİĞİ

Necmî, şiiri ile ilgili değerlendirmeleri divânının başında bulunan mesnevisinde (m-1) anlatır. Şâir burada neden ve nasıl divân tertip ettiğini belirterek kısmen de olsa şiirlerini değerlendirir.

Hubbuñ ile bende tertîb eyledim
Bu divânı böyle tertîb eyledim

Dergehinde eyledim geh geh niyâz
'Aşıkınam eyledim bin dürlü nâz

Geh gâzel ü geh kıssâ'id söyledim
Vasf-ı pâkin şi'rim ile söyledim

Gâh mecâz gâh isti'âratla 'ayân
Dergehine hâlimi etdim beyân m.1/27-30

Ben gibi bir nâkısı eyle kabûl
Jâj-ı güftârımla olmuşum melûl m.1/31

Bedâ kıldım bu divânı 'aşk ile
Hatm kıldım bu divânı 'aşk ile

Al oku fehm eyle kim esrâr-ı 'aşk
Tıflasa her hurûfun eyle meşk m.1/51,52

Hüsn ü güftâr ile tertîb eyledim
Bu divânı böyle tensîb eyledim

Okeyup 'âşıklar âmâlim bile
'Aşkdan çekdiğim ahvâlim bile

Hediyye kıldım 'ârifân-ı dehre ben
Çekmişimdir râh-ı 'aşkda çok mihen.

'İlm ü âdâba ri'âyet etmedim
Rah-ı nazmı doğrulup gitmedim

Her ne geldi tab'ıma yazdım hemen
Verdi ruşşat hâmemme hem müste'ân m.1/55,59.

Şair, mecazlarla, isti'ârelerle gazeller ve kasideler yazdığını ve bunları da aşk ile yazıp bitirdiğini belirtiyor.

Necmî, aşıklara ve zamanının âriflerine *'İsteklerimi ve aşk yolunda çektiklerimi bilin'* diye seslenmektedir.

Necmî şiir geleneği içerisinde ilim ve âdaba uymadığını, mükemmel şiirler söyleyemediğini, aklına ne geldi ise yazdığını söylüyor. Şairin kendi şiirini böyle görmesi takipçisi olduğu zirve şairlere nispetledir.

Ne gazeldir gâzelim rûy-ı gülzâr-ı cihânda
Ne sühandır sühânım mâye-i rûh-ı güftâr

Şâ'ir isen işte al destine oku bir bir
Etmede ebr-i sühân-ı bâran belâgat-nişâr

RC YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON BİRİMİ

Pehlivân-ı sühanım ne için laf urmayayım
Elde nîze-i kalem dilde pür eş'ar-ı şî'âr

Var ise bir erbâb-ı sühan işte meydân-ı kelâm
Etmeyelim seyr-i Şîrâz kılmayalım terk-i diyâr K.13/22-26

Necmî bu beyitlerde de şiirini ve şairliğini metheder. Kendisinin iyi bir şâir olduğunu, Fuzûlî ve Bâkî'nin kendi sözüne karşı çıkamayacağını, söz pehlivanı olduğunu ve meydana rakip istediğini anlatır. Burada geçen Fuzûlî, Bâkî, Enverî'den hareketle onun şiir çizgisini, kendisine üstat seçtiği şâirleri tespit edebiliyoruz.

19. yüzyılda Divân şiiri, yeni edebiyat karşısında gücünü kaybetmiş hatta kendi geleneği içinde bile değerini koruyamaz duruma düşmüştür. Bu dönem şâirlerinin çoğunda Nedîm'le başlayan mahallîleşme akımını sürdürme eğilimi vardır.³⁰

Necmî edebi yeniliklerin sür'atle yayıldığı bir dönemde yaşamasına rağmen zamanında yaşayan bazı şâirler gibi eskiyi reddetme yoluna gitmemiş, aksine bir divân vücûda getirerek geleneği izlemiştir.

Necmî'nin şiir bilgisine çok mükemmeldir diyemeyiz. Vezin kusurları oldukça fazladır. Kullandığı redifleri, ilgilendiği şâirleri, edebi san'atları kullanışını, tarih düşürmedeki başarısını, kullandığı telmihleri de göz ardı etmemeliyiz. Bu veriler ışığında Necmî için döneminin üçüncü derece şâirlerindendir diyebiliriz.

Necmî'nin dili sadedir. Divân'da uzun terkipler az sayıdadır. Nedîm'le başlayan *mahallîleşme* Necmî'de de çok belirgindir. Bazı beyitleri halk şiirine çok yakındır.

Açılıp gülşende güller göz edip kaçın oynadır
Salınıp eyler hırâman şaf - be - şaf serv ü çenâr K.10/23

Ne yatar ne uyur ne durur ne de dincelür
Ne yer ne içir ne de eder bir yerde qarâr kalem K.11/32

³⁰ Mine Mengi, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara, 1994, s. 229.

Senin dostun ise mahluk ise benim dostumdur hâlik
Hudânîñ hubbu gönlümde gece vü gündüz karar etmiş k.19/1

Kaşı kalemli yârim sözü veremli yârim
Cismi alımlı yârim hem kalb-i seng- hâre G.82/4

Ben ölürsem gam degildir gam odur ki sevdiğim
İnşaf etmez şabr kılmaz meyl eder düşmânıma

Posta ile geç gider sıhhat peyâmın Necmiyâ
Telgraf ile bir haber ver bâri ol cânânıma G.83/5,7

Dediler kaşı kemânım gelecekdir bu gece
Gamzesi kanlı civânım gelecekdir bu gece G.86/1

Bu ifadelere benzer söyleyişleri (k.3671, k.45/1,2, k.53/1, k.54/1)
Terkîb- bendlerde, lugazların tamamında görmek mümkündür.

Necmî Divânı'nda dikkati çeken bir diğer husus da geleneğin etkisi ile
'durur, birle, kangı, kendüye, eylemenem, kanı, birür' gibi kelimeleri
kullanmasıdır:

Ğafirü'z- zenb nâm-ı vâhidin durur
Cürmüme 'afvın olupdur inhilâl K.2/16

Kangı evşâfiyla vaşf edeyim o şâhı
Hayretde kalıp tab'ım 'aczeni bistâr etdi K.8/30

Lezzet-i ruhânî birle neş'e- yâb olur müdâm
'İlm ü 'irfânıyla eden daima ünsiyeti K.9/10

Bu kelimelere Divân'ın başka yerlerinde de (K.9/15,22,26,28,
K.13/12, k.16/2, k.20/1, k.23/2, M.9/5-1, G.11/5, G.23/3, G.34/4) rastlarız.

Bu verilerden hareketle Necmî'nin şiir dilinde şahsî üslûbunu
oluşturmadığını, mahallileşme akımının ve geleneğin te'sirinde kalarak
divân vücuda getirdiğini ifade edebiliriz.

Bütün bu bilgiler ışığında yaşadığı çalkantılı dönem ve muhit, mesleği
gibi şartlar göz önünde bulundurularak bir divân tertip etmiş olması dikkate

değerdir. Necmî mahalli sınırlarını aşamamış, kaynaklara girememiş olsa da 19. yüzyılda, taşrada gündelik hayatın şiire yansıması ve geleneğin mahalli temsilcisi olarak edebiyatımızdaki yerini almalıdır.

İKİNCİ BÖLÜM
NECMÎ DİVÂNI
(METİN)

DİVÂNÇE-İ MEHMED NECME'D-DİN

BİSMİ'L-LÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

a. Kasîdeler

1. Münâcât

4 b Me'f' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün

1 Murg-i dilimi mihriñde hezâr eyle ilâhi
Lücce-i medhiñde qarâr eyle ilâhi

Evşâf-ı kerîmiñle küşâd eyle zebânım
Kapiñda meded yok mu vâr eyle ilâhi

Sensin baña iki cihânda mâhrem-i esrâr
Göklere çıkan âhımı zâr eyle ilâhi

Pervâne gibi 'aşk ateşine cânımı yandır
Bu kânûn-ı dilim eşrâr-ı şerâr eyle ilâhi

5 Ayırma kerem kıl hubbuñu cân u dilimden
Bu Necmiye ol luṭfunu yâr eyle ilâhi

2. Münâcât

4b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Ey Hudâvend-i kerîm-i lâ-yezâl
'Âleme nûruñ verip zîb-i cemâl

'Arş u kürs yer ü gök levh u kalem
Şun' uñ eyvânında bir kandil-mişâl

Yok iken var eyledin bu 'âlemi
Kılacaḡsın yine yok ey zü'l-celâl

- Günde yüzbiñ şan' atıñ ızhar olur
İntihâ-yı kudretin ermez hayâl
- 5 Teşrih-i şun' unda dalmış hayrete
Dilde tab' ım elde hâmem bî-mecâl
- 5a Nice 'âşık vuşlat-ı zâtıñ için
Dergehinde eyliyor ceng ü cidâl
- Ol ki 'âşıkdır yanar 'aşk oduna
Vuşlatıñ 'uşşâkına olmuş helâl
- Bir gedâyım âsitânında seniñ
Ağlarım 'işyânım için mâh u sâl
- 'Âşıkınam 'aşk oduna yanmışam
Dûd-ı âhım 'arşa olmuş irtiğâl
- 10 'Afv kıl cürmüm bağışla Rabbenâ
Yakma beni dûzağa ey bî-zevâl
- İki yanmak bir kula olmaz revâ
Ey Hudâvend-i 'alim-i zû'l-kemâl
- Takşirime tâ'ib-i müstağfirim
Gerçi tutmuş cürm ü nârım işti'âl
- Bende-i fermân-berinim ey rahîm
Tevbeden dönmeme yokdur ihtimâl
- Necmidir kapında hâliñ 'arz eden
Takşiriyle kılma anı pâ-y-mâl
- 15 Sâtirü'l - 'uyûb sensin yâ gafûr
Zenbim için dilde vardır biñ maqâl
- Gâfirü'z-zenb nâm-ı vâhidin durur
Cürmüme 'afvın olupdur inhilâl

3. Na‘ t-ı Rasûl

- 5b Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün
- 1 Tarîkıñ ‘âleme nûru’l hüdâdır yâ Rasûlallah
Müşîr-i müjelerin reh-nümâdır yâ Rasûlallah
- Şefâ‘ at menba‘ından neşf eden âb-ı güftârın
Mevât-ı cism-i nûra mûmiyâdır yâ Rasûlallah
- Çemenistân-ı lâhûtun şıyâh-ı tayra.....*
Dil-i mecrûh u ‘uşşâka devâdır yâ Rasûlallah
- Yüzün nûrundan almıştır ziyâsın neyyirin cânâ
Ziyâ-yı gül yüzün nûr-ı Hudâdır yâ Rasûlallah
- Keşfi ezân-ı ümmet yelken açmıştır ‘azîmette
Yümûm –ı rahmın üzre kim şenâdır yâ Rasûlallah
- Açılmış bâb-ı rahmın duhûle yol bulur ümmet
Derin dervâze-i ‘arş-ı ‘alâdır yâ Rasûlallah
- Kuluñ Necmî kapında sâ‘il-i nân-ı şefâ‘ attır
Schâda şân-ı peygamber ‘atâdır yâ Rasûlallah

4. Na‘ t

- 5b Mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün
- 1 Ey nûr-ı semâvât ü zemîn serv-i dilârâ
V’ey kevkeb-i beyzâ-cebîn-i şâhid-i ra‘nâ
- Mağdem-i şerîfine edip cânları kurbân
Ey rûy-ı kamer saçları ve’l-leyli secâyâ
- 6a ‘Âşıkın olduğuna tevbelerin Hakk
Etdi kabûl oldu halâş Âdem ü Havvâ
- Nâmını zikr etmekle Hazret-i Yûnus
Hût-ı cevfdan rif‘atiyle oldu müberrâ

* Bu kısım metnin orijinalinde silik, okunmuyor.

- 5 Tûrunda tecellî eyledi Hakk etdi tekellüm
Nâmına meftûn olduğuna Hazret-i Mûsa

Mihrinde şebât etdiğine cism ile cânı
Mi' râcının keşfine çıkdı göge 'Îsâ

Çalındı kôsûn çıkdı feleke gül-bang-ı kudretiñ
Raķsa gelip zîr -i zemîn ü 'arş-ı mu' allâ

Necmî gelip kapına feryâd etmede her-sû
Ümmetlige eyle kabûl kılma anı şerm ile ihyâ

5. Na't

- 6a Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Ser-i kûyuñ muţâf-ı enbiyâdır yâ Rasûlallah
Eşigîñ bûsegâh-ı evliyâdır ya Rasûlallah

Der-i devlet- me'âbîñ rahmetdir haķâyıkda
Mekânîñ hem nazargâh-ı Hudâdır yâ Rasûlallah

Cilâ-dârende-i 'ayn-ı ser-â-ser ins ü cinne hep
Türâb-ı hak-i pâyiñ tûtiyâdır yâ Rasûlallah

Kaddîñ serv-i sehî zülfüñ koķusu 'anber- sârâ
Kamer kaşîñ yüzüñ şems-i duĥâdır yâ Rasûlallah

- 6b Şefâ' at bâğının gonca dehânı fem-i yâķûtuñ
5 Marîz-ı ehl-i 'isyana devâdır yâ Rasûlallah

Nişâr etse feleke kevkeblerin bâm-ı süreyyâdan
Mübârek hâk-i pâyine revâdır yâ Rasûlallah

Yeñi mâh şerm eder görse cebîn-i kâbe ķavseynin
Haķ u ĥalîñ 'izârîñ dil- rübâdır ya Rasûlallah

Müşerrefdir cihan her sû kudûmundan şeref buldu
Vücûduñ 'âleme nûru'l- Hudâdır yâ Rasûlallah

Kapında halka-i bâb oldu kaldı Necmî-i zârîñ
Çıkar mı hubbuñuz dilde bekâdır yâ Rasûlallah

6. Na‘t

6b Mef‘ûlû mefâ‘îlû mefâ‘îlû fe‘ûlûn

1 Yakdı dilimi âvâze-i gülnâr-ı Muḥammed
Deldi sînemi ğamze-i ḥunḥâr-ı Muḥammed

‘Aklım alıp dağlara şaldı beni bi’llah
Zemzeme-i vuşlat-ı efkâr-ı Muḥammed

Ben anîñ adına avâzına kurban
Göklerde okur cezminle ezkâr-ı Muḥammed

Kimdir ki buna tâb getire zîr-i felekde
Yazılup şafḥa-i ‘aşk üzre eş‘âr-ı Muḥammed

5 Necmiyâ añı her kim ki oldu da ‘âşık
Kalbinde yanar âteş-i gülzâr-ı Muḥammed

7

7a Fâ‘ilâtûn fâ‘ilâtûn fâ‘ilâtûn fâ‘ilûn

1 Sanma ki beyhûdedir ḥâdişât-ı rûzgâr
Her devirde etmede Ḥaḳḳ nice ḥikmet âşkâr

Öyle vermiş ‘âleme kim bir nizâm-ı saltanat
Cezr u medd ile cihânı eylemişdir pâydâr

İḥtilâfât-ı zamâna kec-nazarla bakma kim
Her bir eşyâ içre maḥfi nice sun‘-ı Kirdgâr

Çâr erkân ile vermiş ‘âleme ḥüsn ü nizâm
Dîn-i İslâm-ı müzeyyen eylemiş şan çâr-yâr

5 Me’lûf iken germ ü serdiyle tamâm ḥalk-ı cihân
Teşrîf-i mâh-ı rebî‘ den oldular kim neş’e-dâr

Rûy-i arzı zulm ile berbâd kılmışken şitâ
Tezyin etdi dâriyla kim Hüsrev-i şâh-ı bahâr

Çıkdı hâver ufukdan sanki zînet verdi 'âleme
Taḥvîl oldu ḥâl-i gerdûn leyl iken oldu nehâr

Gül varâkı üzre taḥrîr eyledi fermânını
Gülsitân mülküne irsâl eyledi şâh-ı hezâr

Kalmadı rûy-i zeminde ḡussa vü ḡamdan eşer
Sû-be-sû seyrâna çıkdı kalmadı ḡurd u kibâr

10 Münḡarifken 'âşıkıñ oldu mizâcî müstaḡîm
Etdi Ḥüdâ dūr seng-i bî-miḡdâr la' l-i âbdâr

7b Rûy-ı arzda öyle bir bâzâr kuruldu mâ-ḡaşal
Ehl-i diller dil metâ' ın eyledi naḡd-i nişâr

'Azm-dâr-ı seyr-i çemendir sâkinân-ı mey-kede
Nâle-gerdir câm-ı gülgûn ber- kenâr-ı cûybâr

Rûy-ı arzı eyledi ebr-i bahâr dârü's-selâm
Çekdi her bir buḡ' aya sünbül ü benefşeden ḡaḡâr

Reşk kıldı bâḡ-ı cennet şaḡn-ı kûh-ı vâdiye
Himmet-i faşl-ı bahârdan buldu 'âlem i' tibâr

15 Geldi ol dem çâk ede dâmânıñ erbâb-ı ḡifâf
'Arz ede gül ḡoncasını bûlbüle gülşende ḡâr

Geldi ol 'İsî nefes kim mürdeyi iḡyâ ede
Vere her bir buḡ' ada eḡfâl-i enbât berg ü bâr

Geldi ol mevsim ki geldi lâle-zâr oldu cihân
Neş'elenip oldular bây u gedâ şâd u mesârr

Gâḡ sûsen sünbüle aḡvâlini 'arz eyledi
Gâḡ sünbül sûseniñ aḡvâliñ etdi iḡtiyâr

Gâh kumru tûtiye eyledi hâliñ beyân
Gâh tûti kumrunuñ hâline oldu hişşedâr

- 20 Gülşen içre bir varak üstünde gördüm bir gazel
Okuyanda aňladım esrârîñ oldum dil-figâr

- 8a ‘Arz kıldı ‘âleme vaşlını gerçi gül-‘izâr
Şah-ı gül de bûlbûlû ağılatdı etdi âh u zâr

Gül-‘izârîñ vaşfına kıldı şürû‘ levh-i bûtân
Her varak üstüne yazdı bir gazel gülşende hâr

Penc rûzu gülşen-i fasl-ı bahârîñ ‘ayşine
Gaflet ile aldanıp evkâtını etme güzâr

Gülşen-i fasl-ı bahârı Ahmed seyr eyle kim
İnkılâb-ı dehrden birle olur mu târ u mâr

- 25 Sünbûlî olmaz perîşân bâğına düşmez hazân
Şâh-ı eşcârında olmuş murğları tevhid-nişâr

Cür‘a cür‘a nûş kıl bu bâğda la‘l ü şarâb
Tâ ki olsun dil evinde sırr-ı hikmet ‘âşikâr

Necmiyâ bâğ-ı bahar-ı Muştafâyı kıl taleb
Nûr -ı Ahmed eylesin gönlünde ‘aşkın pâ-y-dâr

Cennet-i a‘lâdan efdaldir ki bâğ-ı muhabbet
Devlet-i dâreyn bulur bu bâğa eyleyen güzâr

Ey Hudâvend-i kerîm-i lâ-yezâl-i lem-yezel
Sen beni kıl tûti-yi bâğ-ı habîb-i Kirdgâr

- 30 Nice müştâk olmasın Necmî bahâr-ı zevkine
Geşt eder güzâr-ı vaşfıñ hâme-i miñnet - figâr

8. Mâbeyn-i Hümâyuna Takdîm Olunan Kasîde

- 8b Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
Fâ‘ilâtün fa‘lün

20. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON BÖLÜMÜ

- 1 Sun‘-ı Hakk yine hikmetiñ âşkâr etdi
Tekâlib-i zamân dehrî nev-bahâr etdi
- Çekip hikmet ‘askeriñ mülk-i cihân üzre
Sine-i a‘dâlarıñ cerîhadâr etdi
- Bak bu kudrete ne hâle kodu ‘âlemi
İhdâş-ı hâdişeye zamân icbâr etdi
- Leşker-i bahâr yürüyüp mülk ü şitâ üzre
Tîriñ burc u hamelde ber-çarâr etdi
- 5 Medârında evcin bulup o şâh-ı encüm
Piyâde yürürken hâzîz esbe süvâr etdi
- Zalâm-ı cehâletde idi devr-i zamân
Çerâğ-ı risâletle cihânı envâr etdi
- Devr-i gerdûn ile ‘âlemi tezyîn kılıp
Geh nehârı leyl geh leyli nehâr etdi
- Gâh hayyi meyyit edip gâh meyyiti hayy
Bu kerâmetle a‘dâlarıñ şerm-sâr etdi
- Cünd ü berf ‘âlemi ihâta kılmış iken
Ordu-yı bahârıyla o cündü târ u mâr etdi
- 10 Nişan-dâr-ı zâr huld-ı berrin-i ‘âlemrâ
Cem‘iyyet-i hûbân ile o cünd târ u mâr etdi
- 9a Akıdıp çeşmelerden cûy-i sirişk
Ebr-i âsmândan katre-i lû‘lû nişâr etdi
- Her tarafda revân olup âb-ı hayrât
San *tecrî min tahtihe’l- enhâr*³¹ etdi

³¹ İman edib makbul ve güzel işler yapanları müjdele: “Onlara içinde ırmaklar akan cennetler vardır.” ayetinden kısmî iktibastır. *Kurân-ı Kerîm*, 2/25

Pençe-i a' dâda eşir idi etfâl-i benât
Cümlesiñ âzad edip dilleriñ ezhâr etdi

Leşkerin hayrân idi hurd u kibâr
Bir hakîm gönderip dilleriñ tumâr etdi

- 15 Yeşil atlasıyla döşeyip rûy-ı arzı
Şahn-ı cennet gibi dünyâyı gülzâr etdi

Kabâ-yı nebr ile iksâ edip eşcârı
Bu tarz ile şâhı zîb-i nigâr etdi

*Fetubâ limen 'ale's şehâbi zühdu'z-zaman*³²
Ahbâbla 'ayş u nûş ihtiyâr etdi

Bu zamân ol zamandır ki me'yuslarıñ şâd edip
Nice yoğsulları bâş kılip kâm-kâr etdi

Gelin ey cân-ı gönül 'azm-i şahrâ edelim
Teşrif-i 'ârifâne ile hümâyunlar mesârr etdi

- 20 Meşşâta-i rebî 'arûs-ı dehre zînet verip
Bezeyip arzı taht-ı hünkâr etdi

Me'yûs idi bir köşede bûlbûl geldi
Gül-arâyış edip şâh-ı gülhâr etdi

- 9b Nergisiñ füsûn-sâz edip bûlbûle gül
Vuşlatıñ 'âşıkına kayd-ı ikrâr etdi

Dellâl-ı bahâr bâzârına revaç verüp
Gül metâ'ına pey sürüb kıymetiñ hezâr etdi

*Anki âşikest karar nedâred der in zamân*³³
Fu'âd şehrinde 'aşk binâsıñ üstüvâr etdi

- 25 Mürüvvet edip yine ol maḥbûb-ı zamân
Arz-ı vaşlıyla cihânı pây-dâr etdi

³² Bu zamanda dünyadan yüz çevirenlerle beraber olanlara (sohbet edenlere) müjdeler olsun.

³³ Her kim ki bu zamanda âşıktır, karar veremez.

Yemm-i sînesi mevce gelip ğark oldu 'âlem
Âb-ı keremle eşcârı ber-ĥudâr etdi

Âl-i zamân ez - burc-ı devlet-i âl-i 'Osmân
Tulû' -ı şems-i cemâliyle cihânı nûr-dâr etdi

Ya' ni kim Hâzret-i Abdü'l-ĥamid Hân şâh-ı cihân
Bahâr -ı 'adliyle cihânı lâle-zâr etdi

Cihân-ı meskeni ser-be-ser geşt etdim
Nice gedâları gördüm dil-mesârr etdi

30 Kanġı evşâfiyla vaşf edeyim o şâhı
Hayretde ħalıp tab'ım 'aczi ni bistâr etdi

Başka evşâf yazmam du'âdan ġayrı
Kalemim 'azm-i bâr-ġâh-ı Kirdġâr etdi.

10a İlâhi sera-perde-i ĥikmetinde maĥfî esrâr için
O şâhın du'âsı bârġâhında ħarâr etdi

Sâye-i ĥümâyununu serimizden ħılma nokşan
Kabûl buyur bu Necmî ki du'âya ibtidâr etdi

9. Bayezid Mekteb-i Rüşdiyyesine

10a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

Diñle candan ey birâder eylerim vaşıyyeti
Elde iken fevt ħılma kim zaman-ı fırşatı

Her diyâr mektebine vermiş nizâm-ı nev-zemîn
Hâzret-i 'Abdü'l-ĥamid Hânın 'uluvv-i ĥimmeti

Gelmemişdir bu cihâna böyle 'ârif pâdişah
Bir âb-ı müşfik gibi ħılmış ĥimâye milleti

10b Bu livâda ĥuşûşân bu mekteb-i rüşdiyyede
Ferş ħılmış leşkerine ni' met-i deymûmeti

5 Fırşatı fevt etmeyin kim gelmeden vaġt-i meşîb
Vâşıl eylen intihâya durmayın ĥaşıyyeti

Sâye-i şâhânesinde eyleyen tahsilin
Câh u manşib birle eyler ehl-i 'ilme hürmeti

Terk kılın hâb u nâzı gece vü gündüz durmayın
'İlm ü 'irfân ile örtün başa tâc-ı devleti

Yer ü gökçe fark vardır câhil ile 'âlimiñ
Bir midir seng-i siyâhıñ cevher ile kıymeti

Devleti nokşan bulunca câhiliñ olur zelîl
Mal gitse ehl-i 'ilmiñ nâkış olmaz râğbeti

- 10 Lezzet-i rûhâni birle neş'e-yâb olur müdâm
'İlm ü 'irfâniyle eden dâ'imâ ünsiyyeti

Kat' eder râh-ı hidâyet şavb-ı maşşûda varır
Kesb eder 'âlim olan dergâh-ı Hakkâ kurbıyyeti

Ey gözüm sa'y eyleyin tahsîl edin 'ilm ü hûner
Ehl-i 'ilmiñ her diyârda tevķîr olur râğbeti

Hulle-i me'vâ ile tezyîn olupdur bâğ-ı 'ilm
Bostanında açılıpdır ezhâr-ı bâr u vefreti

'Azm edenler iş bu bâğa vâlih ü hayrân olur
Neş'elenir bâr-ı 'ilm ile dimâğıñ lezzeti

- 11a Kanğı 'ilmiñ³⁴.....
15 Kim 'amelde etme müdâm iştigâl-i keşreti

Meyvesiz eşcâra beñzer 'ilm u 'irfân-ı bî-'amel
Bîd- veş bî-bâr olan olmaz ağacıñ kıymeti

'İlm ü 'irfân iki kısıma münķasımdır ey 'azîz
'Akl ile nakliyyedir tahşîl için kıl sür'ati

'İlm-i hikmet tahşîl edip şâni' iñ şun'unu bil
Neyi intitâc eylemiştir Hakk ki Hakkın kudreti

³⁴ Bu kısım metnin orijinalinde silik, okunmuyor.

‘İlm-i hikmetde hafîdir nice esrâr-ı Hudâ
Sırr-ı Hakîkî ‘ârif olur bilen elbet hikmeti

- 20 Hüküm-i Hakîkî anlaşıp kim şer‘iyle eyle ‘amel
Haşr u neşr olunca gözüm çekmeyesin zahmeti

Tahşil-i ‘ilm eyledikçe pâdişâha kıl du‘â
Müstecâbdır tâlib-i ‘ilmin du‘â-yı rikâti

Necmiyâ el kaldırıp sen da‘î eyle dürûd
Kim du‘â birle tezâyüd eyler hakîkîni ni‘meti

Hâzret-i ‘Abdü’l-hamid Hânın vücûd-ı ‘âlisi
Taht-ı ‘âlî- baht-ı ‘Osmânîde bulsun haşmeti

Sâyesini başımızdan kesme yâ Rab dâ‘imâ
Düşmenini kahr kıl bulsun cihân emniyyeti

- 25 Heybetinden cevî-i arzda titreşir mûr u melâh
Tedbirinden kesb kılmış mülk ü millet râhatı

- 11b *Rabbenâ ve ekrim lehü bi’l- hayr ve’n-naşri’l- ‘azîz*³⁵
Kangı işe ‘azm edersen aña verir ruhşatı

Ne ki gûyem in du‘â ra..... emin be- gûy*
*Dest berdâr ber der Hakîkî tâ ki dâred sûreti*³⁶

Dostunu dost düşmeniñ kahr eyle yâ Rabbu’r-rahîm
Şâd u handân birle ihsân eyle aña nuşreti

10. Erzurum Defterdârı Muhammed Emin Efendi Hakîkînda

- 11b Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Hışn-ı ‘âlem ceyş-i berfle olmuş idi inhîsâr
Her bilâdı eylemişdi şiddetiyle üstüvâr

³⁵ ‘Ey Rabbim ona (Abdülhamid Han’a) hayır ve aziz bir yardımla ikram et’ anlamında dua.

* Bu kısım metnin orijinalinde silik, okunmuyor.

³⁶ Her ne söylersem bu duayı emin (olarak) söyle. El Hakka açılır (uzanır). Tâ ki dua yerini bulsun.

EC. YÜKSEKOKULU
KÜTÜPHANESİ
10.11.2019

Nice nice hâneniñ tahribine kılmışdı kıyâm
Me'yusâne nice âdem olmuş idi gam-güsâr

Nicelerin hânmanıñ yıkdı vîrân eyledi
Fakr u hâle düçar oldu aġniyâ-yı zî- vaķar

Ol 'adûnuñ dest-i zûlmünden şikâyet etmege
'Azm edip dergeh-i mevlâya her ġurd u kibâr

- 5 Bî-tekellûf kâ'id üzre fermân eyledi
Geçdi taġt-ı ġamel üzre ġurşid-i şavlet-şî'âr

Şaf şaf oldu leşker-i ebr-i 'adâlet yolu
Şahn-ı 'âlemde ġuruldu bir 'acâyib kâr- bâr

- 12a Eyledi sûrâġ sûrâġ sine-i berfi yine
Dâne-i bârân ile kim leşker-i ebr-i bahâr

Tâb u tâķat ġalmadı cünd -i şitâda zerrece
Maķhurâne dâġ u dâşa düşdü oldu târ u mâr

Rûy-ı arzdan yıkılıp çetr beyâz oldu yine
ġayme-i hazra ile oldu müzeyyen her diyâr

- 10 Leşker-i enbât ile doldu ser-â-ser daġ u daş
Gonca-i ġandân eyledi hem bûlbûl etdi âh u zâr

Hil'at-i nev-rûz ile kim tezyîn oldu her şecer
Fidelerin ġam etmiş iken ol 'adüvv -i nâ-bekâr

'Azm kıldı şahrâlara şaf-be-şaf ġadeh-i bûtân
Eylediler 'ayş u nûş nûş u 'ayş ihtiyâr

Ya'ni kim bir bezm ġuruldu rûy-ı arzda câ- be-câ
Oldu mezâd her tarafda kâlâ-yi vaşl-ı ġülzâr

Elde zerrîn kâseler devr etmeye kıldı şitâb
Sâki-i ġül- çehre-i sîmin beden ġad-i çenâr

- 15 Dedi kilkim bu bahârın vaşfına bir hûb gazel
Her tarafda muṭribân okudu yazdı bî-şümâr

Yanķılandı na' ra-i Ṭûr ile çarḥ-ı felek
Titredi mûr u melâḥ-ı vahş u ṭuyûr bî-medâr

İşidüp kerrûbiyân revzen açdı her taraf
Te'sir-i şıyt-ı hüznîden olalı ser-â-ser ebkâr

- 12b Perde-i meştâ eyle mestûr iken ruḥsâr-ı yâr
Açdı tezyîn eyledi meşşâta-i âhû-şikâr

Eyvanından gösterip kim mâh u mihr u âsumân
'Arz olundu 'âşika şan çün kamer rûy-ı nigâr

- 20 Nice feryâd etmesin bûlbûl gibi 'âşıqları
Gitdi aġyâr teşrîf etdi bezmimize şehr-i yâr

Muġbeçesin tutdu destin kapadıp mey-hânesin
Gitdi şahrâ zevķine pîr-i muġan bi'l-iftihâr

Çıkdı minber üzre vâ-veylâ bıraķdı 'âleme
On iki maķâm ile etdi tegannî sırr-ı hezâr

Açılıp gülşende güller göz edip kaşın oynadır
Salınıp eyler hırâman şaf-be-şaf serv ü çenâr

Bâġ u bostâna yürüdü hûriler ġılmâniler
ġibtâ etdi ehl-i cennet onlara oldu intizâr

- 25 Sâḥa-i me'vâ mıdır yâḥut feza-yı huld mudur
Yoksa dârû's-selâm mıdır şimdi 'âlem-i çâr-kenâr

Hâşıl olur Necmiyâ zevķ-ı bahâr aķçe ile
Kimsede yok bir direm eyle hemân âh ile zâr

- 13a Açılıp etdi tebessûm rûy-ı zemîn ser-be-ser
Hem-çü iķbâl-i Muḥammed Mîr Emîn nâmdar

Görmeyesin zerre nokşan ḥâdişât-ı dehrîden
Serverâ re'yince devrân eyleye bu rûzgâr

Ola ikbâliñ bu dehriñ gün günden mezîd
Sevķ-i ‘âlemde metâ‘-ı mihriñ ola hişşedâr

- 30 Bir gün bir daşa gidip hâlimi ‘arz eyledim
Geldi dile söyledi nutķ-ı faşîhle seng-sâr

Tevbe ile etdiğîñ cürm ü keşîre-i vefret
Dedi haķķı terk edip dünyâyı kıldıñ der-kenâr

İş bu sözü işidip çökdüm dizimiñ üstüne
Yüzümü urdum yere etdim her an i‘tizâr

Söyledim *estagfîru’llâhe’l- ‘azîm yâ gafûr*
Olmuşdur raķm bâbında bugün nevbet- güzâr

Kılma me‘cûr cürm ü ‘işyân ile kûlunu yâ ilah
Mazlumîdir ‘afvına her dem olup ümmidvâr

- 35 Böyle ki etdim tazallüm hâlimi mevlâyâ ben
Dedi ķum yâ eyyühe’l ġâfil.....* huşyâr

Bir kaşîde tanzîm eyle taķdim et ol zâta kim
Okuyup hâline ede raķm u şefķatiñ pây -dâr

Ben de ol emri tûutup girdim tarîķ-ı sâ’iķa
İş bu ebyâtı yazıp taķdîme etdim ictisâr

- 13b Hediye - sâzımdır getirdim al elimden ķıl ķabûl
Me’yus etme dergehinde beni ey himmet-nişâr

Her ne derlerse desinler ebnâ-yı ‘âlem tek baña
Ta’ ne-i ehl-i melâmet eylemez göñlüme kâr

- 40 ‘Âlemiñ sözünü der-ġuş etmezem yek şâniye
Sen ne merd-i pâksin dürc-i cihânda şâh-vâr

Aşl u nesliñ zübde-i âdemdir elbetde seniñ
Düşmüş anıñ dest-ġirliğine hemen leyl ü nehâr

* Bu kelime okunamamıştır.

Necmî-i bendîñ her zaman himmetiñ eyler taleb
Sâ'il-i nân-ı 'inâyetdir ol merd-i bî-tebâr

Kıl ü kâli terk edip eyle du'âlar rûz u şeb
Kabule âmâdedir her yerde ol emr-i rikâz

Yâ ilâhî eyle tatvîl-i 'ömr ile şâd u kâm
Sened-i dâreyn ile mesrûr kıl ey Kirdgâr

45 Kılma me'yûs zerrece her yerde eyle kâm-bîn
Gül-'izâr-ı devlet ü milletde eyle ber-hudâr

11

13b Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fa'lün

1 Açıp derd-i dilim kitâbını okur u yazar kalem
Varağ varağ rûy-ı zemîne eyler intişâr kalem

Kimdir aña muķâbil dura ma'reke-i 'aşķda
Rüstem gibi cihânda ceng eder İsfendiyâr-ı kalem

Var mı aña ihtiyâcî kimseye devrân-ı felekde
Şâhânân-ı cihâna olmuşdur mahrem-i esrâr kalem

14a Gâh dolaşır zülf-i nigâra şâne gibi
Olur şafha-i ruhsârda gâh müşkbâr kalem

5 Gâh hecr-i dile dalar çıkarır fikr-i hayâli
Ehl-i dil üstüne eyler zer-nişâr kalem

Ele alınca debir feryâda gelir kılar refât
Nice âşar-ı cihânı eder muhızra ihzâr kalem

Kârbân-ı hâdişât-ı dehrîñ zemmâmından
Çeker mülk-i 'ademden mülket-i cihâna kaçâr kalem

Aña mâlik olan çekmez dünyâda gamla keder
Şâhibiñ eyler kişver-i 'âlemde kâm-kâr kalem

Olmaz ise eğer umûr-ı cihân ta' tîl olur
Gizli sırları durmaz eyler âşikâr kalem

- 10 Herkes 'indinde mu' teberdir kübrâ-yı cihândır
Her bir lisanda nice haţtı eylemişdir ihtiyâr kalem

Her şahsın elinde bir gûne haţ eder tahtır
Her bir lisân ile herkesin hâlini eyler iş'âr kalem

Gah hesâbıyla girişir eyler hesâb sâl-i cihânı
Meçhuliden ma' lumî eder ber-güzâr kalem

Başını şak u kat' eylemezse eger gizle
Ne okur ne yazar ne de eder âh u zâr kalem

Baş şak olunca feryâd u figâna gelir
Ne durur ne dincelür etmez qarâr kalem

- 14b Gâh Tevrât gâh Zebûr gâh İncil ile
15 Gâh tahtır-i Qur'ân ile eyler iftihâr kalem

Her ne kadar fâhr ederse etsin hakkı vardır anın
Etmez şahibini her-giz cihânda gam-güsâr kalem

Sûy-ı Mevlâdan her kitâbın tahrîrine me'mûrdur
Neyin dedi meyânesinde kılar izhâr kalem

Hâdişât-ı dehrîden nice yüz bin kitâb yazıb
Ebnâ-yı zamâna terk eylemiş nice âşar kalem

Sende eger vicdân vâir ise tut kalemin beğâsın
Kâm-yâb eyler seni eylemez şerr-i mesârr kalem

- 20 Gördün mü bu 'aşırda erbâb oldu mu me'yûs
Eyler şahibini kâm-yâb u dâ'im ber-hudâr kalem

Bir gün seyf ile benî ceng ü cidâle düşürdü
Ma'reke-i manzarada nice makâl eyledi tumâr kalem

Nicelerin şâd etdi nicelerin me'yûs
Nice katline fermân edip istâr kalem

Kan dökmede dedi şemşirinden efzûndur
Sevķ-i 'âlemde herkesiñ hûnunu eder bâzâr kalem

Ehl-i inşâf elinde eder inşâfını tezyîd
Bî-mürüvvet destinde olur bî-i' tibâr kalem

25 Herkesiñ bir gûne-i fikr u hayâline hîdmet eder
Dilerse yıķar cihânı dilerse eder pâ-y-dâr kalem

15a Meşrık ehliñ hâlini mağrib ahâlîsine verir haber
Mülk-i cihânda olupdur tenâsur her rûzgâr kalem

Şihhat peyâmıyla müşerref olmayacak 'âşıķa yâr
Telgrâfla eder sâ'iline irer ahvâl-i ahbâr kalem

Politika-i cihânı ondan sorunuz ey ehl-i taleb
Herkesiñ fikr ü hayâliyle eder refâre - güzâr kalem

Merd ü nâ-merdleriyle etmişdir ünsiyyet ü ülfet
Kübâ eylememişdir kendisine aşla şi'âr kalem

30 Zerâfet dersini ondan öğren ey merd-i zarîf
Ehl ü kemâl ü cemâl şâhaların etmiş nâmdar kalem

Gâh olur saçma vü saban sözlerini ihtiyâr eyler
Gâh olur şâhibi gibi mest u humâr kalem

Ne yatar ne uyur ne durur ne de dincelür
Ne yer ne iķer ne de eder bir yerde qarâr kalem

Hiķ kimseniñ çekmez 'âlemde bâr-ı minnetiñ
Hükm eder Kafdan Kafa olmuş şehr-yâr kalem

Dâ'im sine-i a' dâlara nîze urur kılınç çeker
Ne siphir tutar ne feryâd eder ağıyardan hem-vâr kalem

35 Kebgveş seker sahrâ-yı kâğıd üzre gezer
Bir düşde gider değışmez tavır u mişvâr kalem

Dergeh-i 'ademiñ hâdimidir dâ'im kıyamda turur
Sevk-i 'âlemde her metâ'ını kılar iştihâr kalem

- 15b Evşâf-ı kâleme nihâyet var mı söyle baña Necmî
Gece vü gündüz çeke dökse yine eylemez ihtisâr kalem

'Âlemde kâm-yâb olmak dilersen koma elden
'Âkıbet eder seni iki cihânda kâm-kâr kalem

12. Der İstimdât Hazret-i Şeyh 'Abdû'l-kâdir Geylânî Kaddesa'llâhü
Sırrahü'l - 'Azîz

- 15b Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Ey gül-i gülşen v'ey bülbül-i bâğ-ı Mevlâ
Ey kevkeb-i arz u semâ vey neyyir-i vâkt-i duhâ

Ey kutbü'l- aqtâb-ı zaman vey gavş-i kerem-kân-ı cihân
Ey hoca-i 'ilm-i ledünn vey mürşid-i merdan - Hudâ

Ey vâli-i mülket-i 'aşk v'ey şâhid-i devr-i zamân
Ey mu'allim-i dil-sitan-ı fûnûnât-ı haqâ'ik-pirâ

Devr eder dergehiniñ etrâfına hem-çü melek
.....* vü bûdalâ vü nûkabâ vü nücebâ

- 5 Ol zaman ki döşüne başdı nerm-i şâh-ı rusûl
İlticâ eylediler dergehine bay u gedâ

Vaz' olundu kademiñ gerden-i ehlu'llâh
Bendeliğîñ kıldı kabûl sâkinân-ı arz u semâ

Oldu meger zuhûr eyledi burc -ı 'ırâqdan tûl' uñuz
Nûr-ı feyziñle münevver oldu bütün 'arş u 'alâ

- 16a Kâpladı mülk-i cihânı envâr-ı himmetiñiz
Oldu irşâd deriñizde nice melâ'ik-i semâ

İntisâb eyledikçe dergehine mûr u melâh
Yer ü gökde ins ü perî vahş u tûyûr bî-pervâ

* Bu kelime okunamamıştır.

- 10 İltifâtıyla ser-â-ser aldılar cây-ı necât
Rah-ı Hâkda giderek buldular lutf -ı Hudâ
- Meded yâ Hazret-i ' Abdü'l-kâdir-i Pîr-i Geylan
Tut elim bu mehlekeden eyle beni kat' u rehâ
- Sensin ol sâki-i bezm-i mey-i mestân ile
Baña ver ol meyi ki emrâz-ı dile ola şifâ
- Sensin ol muğbeçe-i pîr-i muğan-ı post
Kıl beni ru'yet-i dîdârına bir demde revâ
- Sensin ol mir'at-ı ' ilm-i ledünnî-yi hikem
Aks kılmış görünür rûyunda ser-â-ser eşyâ
- 15 Sensin bu ma' rekede bezm-i meydân-ı ' âtâ
Var mıdır sen gibi dergeh-i Mevlâda daha bir müsteşnâ
- Necmîdir kapında senin medh u senâ hânânıñ
Dâhil et dâ'ire-i bendelige anı şehâ
- Velehu
13. Erzurum Vilâyet-i Vâlisi Devletli Hazret-i Sâmîh Paşa Hakkında
- 16b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün
- Gelin ey ehl-i dilân eyleyelim zevk-i şikâr
Gitdi o berd-i ' acûz geldi bugün vâkıf-i bahâr
- Bir zaman tâb-ı şitâdan kaddimiz tâk olmuşdu
' İyd-i nev-rûzla edelim gönlümüz zevkde qarâr
- Gördük ol gül yüzlü bahârı şâd u handân olduk
Kaddimiz serv gibi ser çekip oldu çenâr
- Dilimizde kalmadı zerre kadar gamla keder
Gidelim şahrâ yerine eyleyelim geşt ü güzâr
- 5 Atalım derd ü elem bârını deryâlara biz
Açılalım gül gibi şâd olalım leyl ü nehâr

- 17a Mutrıbâ şedde ile sâzını çal eyle nevâ
Zâr kılsın kuh u vâdi yankılansın kûhsâr
- Sâkiyâ eyle müheyyâ tavşan kanı şarâb
Câm-ı Cemiñ ele al eyle temkîn-i vakâr
- Cür‘a-i mey ‘aķıķıyle şâd kıl göñlümüzü
Al al olsun dilimiz lâlelensin ruhsâr
- Sende at derd-i diliñ eyleme bir dem ârâm
‘Azm kıl vâdilere gör ki ne söyler eşcâr
- 10 Hulle-i hadra giyip kâmetine serv-i sehî
‘İşve vü nâzıyla murgân içmededir minķâr
- Birbirine çemenistân kızları şîve ile
Açılıp buķalemunveş etmede ‘arz-ı dîdâr
- Kanķı şuhdur bu mişillü ‘işvelere tâb etsin
Şûphe yoktur cânını vermeķe eyler isrâr
- Çeşm-i ‘ibretle nazar şal dağ u sahrâ hâline
Devr eder çarķ-ı gavr cümle olurlar ģamdâr
- ‘Ârif oldur zevķ-i bahar şana bir cür‘a meye
Gam-ı endûhı kılar dil evinden esrâr
- 15 Gâfilâne ģande-i dünyâya şaķın olma firîb
Devr-i eyyâm ile bir ģün maķv olur bu ģülzâr
- Ele al ģâmeyi taķrîr ede gör nice maķâl
İşidüp sözlerini ola ‘adûvler ģûn-ģâr
- 17b Ya‘ni kim bir Âşaf-ı zî-şân-ı keremķâranın
Vaşfını yaz mülk ü cihân içre eyle inşâr
- Ne Âşaf Âşaf-ı şultan Süleymân-ı zaman
Bermekî eşyem kân-ı mürüvvet de hezâr

Gel gülşen-i 'adâlet Hazret-i Sâmîh Paşa
Bostân-ı lutfide her keremi bir ezhâr

- 20 Bir gazel geldi hayâle eyledim bast-ı sühân
Okuru yazarı kalem etdi muṭrib-ı eş'âr

Bostan-ı Erzurum'da her varakîde takayyüd
Kıt'a kıt'a kırâ'et etmede murgân yek-bâr

Ne gazeldir gazelim rûy-ı gülzâr-ı cihânda
Ne sühândır sühânım mâye-i rûh-ı güftâr

Şâ'ir isen işte al destine oku bir bir
Etmede ebr-i sühân bâran-ı belâgat-nişâr

Çıkamaz sözüme karşı ne Fuzûli ne de Bâkî
Mültemes söyleyerek Enverî eyler ıkrâr

- 25 Pehlivân-ı sühânım ne için laf urmayayım
Elde nîze-i kalem dilde pür eş'âr-ı şi'âr

Var ise bir erbâb-ı sühân işte meydan-ı kelâm
Etmeyelim seyr-i Şîrâz kılmayalım terk-i diyâr

- 18a Erzurum'da yeni bir serv-i sehî eylemede refâtâr
Şîve-i 'işvesine olmuş 'uşşak ihzâr

'İtr bûyunı alıp sünbül gîsûsundan
Çin ü Mâçini mu'atṭar kılmada yâd-ı bahar

Mihr-i ikbâliniñ etrâfına devr etmededir
İktibâs-ı nûr -ı feyz etme için her akmâr

- 30 Öyle bir kân-ı himemdir ki ol mâh-ı cihân
Menba' -ı lutfundan akar rûy-ı zeminde enhâr

Câm-ı zerrîn elde tut sâkiyâ devrân eyle
Ola hayrân bezm ṭabî' atda bugün mest ü humâr

Qalmaya dilde ebed gam-ı dünyâdan eşer
Açıla vâqt-i bahâr gibi gönül ola mesârr

Bu vakitte 'âlemi âlâyîş ile eyle memlû
Zevk-i meyle ola maħmûr qalmaya ħurd u kibâr

Tez gezer vaqt-i bahâr gibi zaman Necmî
Terk kıl dağdağa eyle serveri muhtâr

35 İre devrân serdâr-ı çarĥ-ı gerdûn-ı rah-şah
Görmeyesin ĥâdişât-ı dehrden renc ü azâr

18b Her günün ola rûz u bahâr gibi nev-rûz
Ėam-ı çarĥdan qalmaya endûh-ı dilde ekdâr

Hep şabâĥû'l - ĥayr versin kapınızda ĥâş u 'âm
Nâm-ı nigârla müzeyyen ola hem cümle diyâr

Kevkeb-i ikbâl cemâlin kılmaya aşlâ ĥurûb
Rûz-ı nevrûz-ı kemâlin olmaya hiç şeb-i târ

Eb niyet ile âb verdiĥin eşcâr-ı 'amel
Olalar bâĥ-ı âmâlinde ĥûnâ-ĥûn berĥudâr

40 İki yıldız devr-i nîze-i ma'zûliyet
Sînemi etdi hedef etmedeyim âh-ı şerâr

Şimdi geldim ĥâk-i pâye 'arz-ı hâl eylemege
Cem' kıldım çekdiceĥim ĥâl-i melâl-i lebyâr

Bir ĥûn gitdim aşdıkâlar bezmine oturdum
Bakdım ol meclisin etrâfını şarmış eşrâr

Çıkamadım kaldım ol bezmin içinde nice zaman
Kıldı yağma metâ' -ı fikrimi bu inĥişâr

'Âkıbet şıdk u şadâkat âteşine düştüm
Yakdı yandırdı vücûdum ser-be-ser sıdk ile

45 Durmadım her gece vü ĥündüz ĥayretle çalışdım
Tez yazamaya sa'y kıldım hâlimizin her-bâr

Bâ-husus ki bu gidiş 'ayn-ı hatâ kılma imiş
Râh-ı arastda gideniñ hâli olurmuş düşvâr

- 19a İğbirâr-ı hâ'inân devleti celb etme imiş
Mezmunâm-ı süfehâ-yı dehr imiş işte bu kâr

Tevbeñ için şimdiden hâk-i yeksân oldum
Kalmadı zerre kadar 'akl u fikrimde şi'âr

Pâ-mâl oldum riyâ deyin gördüler nîk içinde
Her denîden görmedeyim dem-be-dem ihtikâr

- 50 İki yıldan beridir cânım oldu 'uķâb
Ru'yetinde mâte ķaldı girdiş-i kec dâver

Baha-yı Bayezidden çekdiceğim renc ü cefâ
Görmedi ķarķ-ı kebûd hem çekmedi bir diyâr

Halka-i bâb-ı keremiñ iki elimle dutdum
Der - kereminde cümle niyâzkarâne olmadım serdâr

Necmiyâ eyleme tatvîl-i maķâl eyle du'â
Hâliniz şerhine besdir bu ķadarcık güftâr

b. Kıt'alar

Tarihât

1

- 19a Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 'Âbid 'Abdullah Efendi lihye-i sünnetini
Kıldı icrâ hamdüli'llâh buldu râh-ı müstakîm

Halkalandı şafķa-i rûyunda kim haķķ-ı siyâh
Hâl diliyle söyledi estagfiru'llâhe'l - 'azîm

- 19b Hâbbezâ ferķunde rîş lehce-i muķşır u münîr
Çeşm-i ebrûsuna reşķ urdu kuhl u sîm

*İnneme'l a' mâl bi'n-niyet*³⁷ muḳaddem ederek
Emr-i Hâḳḳ ile mûlarıñ kıldı tersîl ü resîm

- 5 *Nevvir Allâhümme hâze'l-lihyeti bi't-tûli'l 'ömr*
*Ferriḥ Allâhümme hâze'r -racül bi'l- ḳalbi's-selîm*³⁸

Ger gend-i mûyeş sabâ tahrik ve'l- leyle sor
*Neşr dâred ber zemîn çün müşk-i 'anber-râ şemîm*³⁹

Hıfz kılsın her ḥatardan dünyâda vü ' uḳbâda anı
Zerre mûyuñ ḳılmasın uḥrâda kim nâr-ı caḥîm

Şâd kılsın ḥâne-i göñlünü dâ'im lutf ile
Lâ-azab hem bî-'uḳab 'azm eylesin dâr-ı na'im

Mâ-i zemzemle yıḳasın bulsun her mûlarıñ
Ḥacerü'l-esved kılsın rûyunu ḳamm u ḳamîm

- 10 'Arz olundu vâ' ize iş bu süḥan şâd ile
Kıldı taḥsîn söyledi hem bâreka'llâhü'l - kerîm

Her dü destîñ ḳaldırıp nâşîḥ daḥî kıldı du'â
Bârgahında ḳabûl etdi anı zât-ı ' alîm

Ḳıl kalem ile bende târiḥ yazdım aña Necmiyâ
Liḥyesîñ etsin mübârek cûd ile Rabb ü ḥalîm

1274 (1857)

2

- 20a Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Bende-i ferman-berî pîrân-ı naḳş u ḳâdiri
Dimar-ı Müştak Efendi liḥye-i cevîr - fûrûş

Noḳtalı Aḥmed Ağa bu çeşmeyi ḳıldı binâ
Hânedân-ı Erzurumdur hergiz ol zât-ı ḥoş

³⁷ "Ameller niyetlere göredir." Hadis-i Şerifdir. Mehmet Yılmaz, *a.g.e.*, s. 83.

³⁸ Allahım şu sakalı nurlandır ve uzun ömürlü kıl. Allahım bu (sakal sahibini) ferahlat ve kalbini selim kıl anlamında bir duadır.

³⁹ Eğer onun saçının kötü kokusu geliyorsa gece esen sabâ rûzgarına sor.Çünkü müşk-i anber kokusunu yeryüzüne yayan odur.

Necmiyâ bu katre-i çeşm ile yazdım târihiñ
Kec Hüseyinîñ 'aşkına bu çeşmeye kıl âb-nûş

1290 (1873)

3

20a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Erzurum'a rahme geldi Hâzret-i Sultân 'Azîz
Bir vezîr-i 'âl-i şânı kıldı vâli-i imtiyâz

Sâye-i Ahmedî şaldı bilâda lutf edip
Mîhr-i 'adlinden gönüller oldu bu dem şâhbâz

Gelmedi bu beldeye kim böyle düstûr-ı zamân
Herbirin etdi kâsem dediler ehl-i niyâz

20b Kim vilâyete mübeddel olalı bu belde kim
İntizâma girmek için çokları etdi kârsâz

5 Hiç müyesser olmadı bir kimseye iş bu şeref
Hâzret-i Ahmed Paşa'ya kim verildi iş bu râz

Görünüz ey ehl-i 'ibret açınız çeşm-i başîr
Taht-ı intizâma alır 'âkıbet ol ser-efrâz

Pâdişâha târih-i cevherle Necmî her zaman
Erzenü'r- rûm maqdeminden şâd u handân oldu sâz

1274 (1857)

4

20b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Meymenet-bahş sâl-i hicret 'izz ü iqbâliyle tam
Biñ iki yüz toksan altı birle olmuşken peyâm

Geldi bir müjde - nüvîd kim verdi rûzeden haber
Mâh-ı rûza teşrifinden 'âlem oldu şâd u kâm

Tevbe kıldı Mir-i Gâlib cürmüne ez-cân u dil
Lihye irsâl eyleyip kim etdi mecd ile kıyâm

Dergeh-i İzid'de bir kul tevbe etse bâr-ı yâr
Mağfîret etmez mi bilmem anı ol Rabbü'l-enâm

- 5 Rû üzre ser çekince mûy-ı esved her taraf
İş bu tevbeyle du'âya Necmî eyledi devâm

Yaft - ziynet rûy-ı* irermiş çün mâh-ı sıyâm
Nevvir Allâhümme heze'l - vechi fi beyti'l - harâm⁴⁰

- 21a Müjde verdi nezd-i haqdan çıka geldi eydîler
Levha-i rûyunda yazdı lihyesi târih-i tâm

Kıl kalemle tezyîn etdim bende iki târihiñ
Mîr Gâlib der ki İzid'de buldu ihtirâm

1296 (1878)

5

- 21a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Hazret-i ' Abdü'l - hamid Han şehryâr-ı berr ü baħr
' İzz ü iqbâl-i şerefle sâl-i tecdîd eyledi

Sîne-i a' dâlara urdu ' adâlet şimşiriñ
Hükm-i şer' iyle cihân ehlini ta' kîd eyledi

Dergeh-i sulţâna geldi bağladı el mâh-ı nev
Burc-ı iqbâle erişdi nur-ı tecdîd eyledi

Kalmadı rûy-ı zeminde gussa vü gamdan eşer
Vaşf-ı pâkiñ sâha-i ' âlemde tenşir eyledi

- 5 Şevke geldi söyledi tab' ım daħı târih-i tâm
Kâl-i nev-sâl pâdişâhı vaşf u tahmîd eyledi

Necmî aldı hâmesin gitdi Şüreyyâ bezmine
İki yerden sîne-i eflâki tesvîd eyledi

1300 (1883)

6

- 21a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün.

* Bu kelime okunamamıştır.

⁴⁰ Allahım bu yüzü Kâbe'de nurlandır anlamında bir duadır.

1 Taht-ı 'âlfî baht-ı vâlâya cûlûsundan berî
'Adliyle ma' mûr edip dünyâyı kim Sultân Hamîd.

21b Mâ - sabakda gelmemişdir böyle 'âdil pâdişah
Hükm-i şer' a eylemiş cümle cihân ehliñ mürîd

*Yaft- kuvvet hal-i lebler intizâm-ı saltanat
Çarh-ı devlet berîd an- geşt der- nişin mezîd⁴¹*

*Câ 'ena sâl-i cedîd eylerim şükrü 'l- vefîr
Ve'd - du 'â-i ve 's-senâ- i' l- hayr bi sultani 'l- ferîd⁴²*

*Der- hayâlim ahde ez in sahm-ı nev- sâllara
Geşt-i hâme ez-şafâ tahrir-i târiheş revîd⁴³*

Kayd olundu defter-i takvîme Necmî târihiñ
Mağdem-i şâhânede buldu şeref sâl-i cedîd 1299 (1882)

7

21b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Hazret-i ' Abdü'l-hamid hân-ı cihân
İş bu mülk ü millete bir hayr-ı halef

Gelmemiş rûy-ı zemîne aşlâ
Görmemiş mişlini emcâd-ı selef

Necmiyâ eyle du' â yaz tarih
Gaflet ile 'ömrünü kılma telef

Mihverinde devr ederken sâl-i cedîd
Sîne-i eflâki kılıp şakq-ı hedef

5 ' Âsitânına gelip yüz sürdü
Baş kesip dergehine buldu şeref 1307 (1889)

⁴¹ Saltanatın düzeni dudakların haline göre (dudaklardan dökülen sözlere göre) kuvvet bulur.Devletin çarkı habercilerin gidip gelmeleriyle işler.

⁴² Abdülhamid Han yeni yıla erdiği için dualarla, senalarla,hayırlarla şükürler ettik.

⁴³ Yeni yılda hayalime geldi. Kalemin geçmesi (yazması) safadan onun tarihini yazmaya koşar.

TC YÜKSEK HAKEMETİ
EKÜMENİSTİYON MEKATİPİ

8. Velehu

22a Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün

Menşe-i 'ilm ü ma'ârif menba'-ı âb-ı kerem
Şem'-i cem'-i bezm-i 'âlem Hâzret-i Sultân Hamîd

N'ola hürşîd fâhr ederse dem-be-dem o şâh ile
Fer veriyor 'âleme çün Hudâdır 'Abdü'l-hamîd

Burc u takvim - hânesinde devr eder her bir kamer
Dergehinde 'ârifân şan eyliyor sa'y u vedîd

Ehl-i zî-can cem' olup kıldı hesâb sâl-i tamâm
Her dakîka 'adl-i mihrinden oluyor müstefîd

5 Şâd-bâş ey sâl-i nev dâreyn zamân-ı ma'delet
Ez - zemîn ber - âsmân râ ceys-i adleş mî reved⁴⁴

Tahrir olmuş şafha-i eflâkide bu hatt gör
Kad yedî-ü fî's-semâ ke's-şems-i sulţânü'l-ferîd⁴⁵

Ey Hudâvend-i kerîm-i lâ yezâl-i lem yezel
Devr-i her sâlîde kıl her bir ikbâlîñ mezîd

Nuşret-i naşrun-mine'llâh⁴⁶ ile feth eyle gel
Her zemîne zâtıñ kıldıkça tahrik ü keşîd

Dostlarıñ şâd eyle hem a'dâlarıñ et şerm-sâr
Ehl-i dünyâyı ser-â-ser emrine eyle mürîd

10 İş bu takvim- hâne 'âleme vermiş bir nîzâm
Kalmamış rûy-ı zeminde her şakî olmuş sa'îd

⁴⁴ Ey yeni yıl mutlu ol. Bu zamanda adalet, adaletin askeri tarafından yeryüzünden gökyüzüne ulaştırılır.

⁴⁵ Muhakkak ki Sultan Hamid semâda parlak bir güneş gibidir.

⁴⁶ Memnun olacağınız bir şey daha var. Allah'tan bir yardım ve yakında gerçekleşecek bir zafer mü'minlere bunları müjdele. *Kurân-ı Kerîm*, 61/13.

- 22b Ey müneccim takvimâne daha tahrîriñ nedir
Naqd-i kilik ile edersen nahs-ı eyyâmîñ harîd

*Feyyîz Allâhümme bi sultâninâ eyyâminâ
Yemmin Allâhümme hâze's-sâl bi'l-ikbâlil -'adîd'⁴⁷*

Necmîyâ cevher-i kalemle tahrir etdim târihîñ
Çün Süreyyâ ber- felek geşt mişl-i- engûr râ-'akîd'⁴⁸

Ahterân cem' oldu gökde söyledi târihini
Buldu ikbâl geldi takvim-hâneye sâl-i cedîd 1297 (1880)

9

- 90b Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 edip âh u enîn hengâm-ı zilletde
Kula lâzım olan hamd eylemekdir vaqt-i mihnetde
.....oldukça.....
Hediyedir kuluñ şükrü der-i devlet-i 'izzetde⁴⁹

- 91a Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Nazar kıl iş bu tuğra Hâzret-i ' Abdü'l-hamîd Hândır
Der-dürc-i şafâ bahşında kân-ı âl-i ' Osmândır

N'ola keyvân olursa tahtgâh o şâh-ı devrâne
Bu levha şafha-i ' âlem şu tuğrâ hürşid-i rahşandır

Elimde şevke geldi hâme çekdi iş bu tuğrâyı
O şâhıñ vaşfını yazmada kilikim sa'y ü şitâbandır.

Şadefden çıkmayınca kıymeti olur mu şehvârıñ
Dürüñ kıymeti dâ'im gerdene ta' liğ-i hûbandır

⁴⁷ Ey Allah'ım günlerimizi sultanımızla feyizlendir. Ey Allah'ım bizi gelecek yıllarımızda (sultanımızla) emin kıl anlamında bir duadır.

⁴⁸ Çünkü Süreyya (yıldızı) gökyüzünde geziyor. Üzüm gibi bağlı değil.

⁴⁹ Metnin orijinalinde bu kısımlar silik, okunmuyor.

- 5 Yürü aş sine-i eflâke iş bu mihr-i tuğrâyı
Şerefîdâr-ı semâdır nûr-pâş İran u Tûrandır

Mûdâm maḳbul-i eflâkdir tefâḫur u tenâcimdir
Bu kelam sûḳ-ı 'âlemde kıymetde gerçi nokşandır

Du' âsı vâcibü'l - 'âlem icâbetgâh-ı Mevlâda
Du' â kıl durma Necmî iş bu ḳapı bâb-ı râhmandır

Ḥudâvendâ o şâhiñ ömrünü tezyîd kıl nuşret
Tarâḫḫum kıl eğerçi sözüümüz 'arz-ı firâvandır.

11. Velehu

- 91b Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Varınca kûy-ı dildâre başîrâne taḫarrük kıl
Râhında hiyle-birle rekz olunmuş dâm-ı neyyârdır
- Nazar kıl sen gibi yüzbiñ o dâma ḳayd u bend olmuş
Gece vü gündüz o rahîñ 'azmine ibrâm-ı dünyâdır
- Düşürmek üzre saçmışdır yoluna dâne-i kündüm
O dâm-ı sicn mü'ebbetdir bu dâne kâm-ı dünyâdır
- Ledvâ emrini der-gûş et şaḳın âlâyışinden kim
Cemî' urma iş bu sūḫan-ı peygâm-ı dünyâdır

12. Velehu

- 92a Mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün

- 1 Âh bu çarḫ-ı sitemkar-ı dünyeniñ
Pençe-i 'özüñde rehâ olmadı birkes

Nice zamân oldum anıñ bend-i eşîri
Bir kimse benim olmadı feryâdıma hiç res

13

92b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Ey dirîgâ gitdi ol mâh-ı mübârek bî-şekîb
Hidmetinde olmadık aşlâ vü kıt' â ber-muşîb

Kâşki râzî gide idi bizden o mâh-ı şıyâm
Taklîd ile eyledik kim biz anı her gün kıarîb

Gûya tutduk orucun eyledik farzın edâ
Gece vü gündüz emrine ez - cân u dil olduk münîb

Yâ ilâhî hürmetine afv kıl cürmümüzü
Tezyid eyle derghinde olunan herbir meşîb

5 Necmiyâ te'dib ile yazdım bu tebrik-nâmeyi
Takdime etdim cesâret eyledim şerm u edîb

14. Velehu

93a Mefâilün mefâilün feülün

1 Eger âkil olursa Mecnûn eyle hem-bezm
Nutk kılmaz hadis-i Leyliden gayn

Eger bilsen ki saña meyl eder sâmi'
Harâc-ı müstme' âne kıl kelâmı

15. Velehu

93a Mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün

1 Ey dil bu cihânda erbâb-ı mürüvvet mi ararsın
İnşâf ile mevşûf aşhâb-ı hamîyyet mi ararsın

Zer varsa elinde eger mergûb-ı cihânsın
Bir merdüm-i bî-mâyeden himmet mi ararsın

Erbâb-ı kemâliñ yeri yok şimdi cihânda
'Akl u hûner içre sa' âdet mi ararsın

‘Aqlîde Felâtûn olsan eger deli derler
Hüssâd-ı nân içre ‘adâvet mi ararsın.

- 5 Dehrîde çok ‘âkil biliriz bir paraya muhtâc
Dîvânelere kenz-i nihâyet mi ararsın.

İ‘tibâr şimdiki hâl ya tersâya ya pezvenge
Togrulara toğrusu ragbet mi ararsın

Serhoşsun.....*
Ebnâ-yı zamân içre dost mu ararsın

- 93b Arasan biñ yıl eger şimdi cihânı
Der ki felek zîrimde ‘inâyet mi ararsın

Bir ‘izz ü vakâr şâhib - temkîn ehl-i şalâbet
Bu evşâf ile bir ehl-i diyânet mi ararsın

- 10 Aradım buķalemun ru’yet edip kevn ü mekânı
Biñ reñge boyanan denîde ülfet mi ararsın

Biñ dostlu cihânda hâşılı umma vefâyı
Bu çarh-ı şekâvetden hidâyet mi ararsın

‘Uzlet edip biñ derdiñ duyma cihânıñ
Keşret içinde ‘acaba râhat mı ararsın

Bu girdişîñ lutfuna yuf mihrine la‘net
Âteş-i hışmında hararet mi ararsın

Alma kulağa güft u gûyı deng-i cihânı
Sözünde felegiñ sebt ü şabâhat mı ararsın

- 15 Necmî düşünüp hâl-i cihânı eyleme gaflet
Devr-i felek içre sa‘âdet mi ararsın

* Bu mısra okunamamıştır.

16. Velehu

93b Me'ûlû mefâ'îlû mefâ'îlû fe'ûlûn

1 'Âkil isen nuşhuma gûş ver kılma ta' annûd
Nâdan görünce uzakdan dolaşiver

Kalbinde hased olmayanı kendüye dost et
Eyle şitâb 'âkıla hem ulaşiver

17

94a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Seni hâlik yaradub rızkını kıldı taqdîr
Kabre varınca yetişir naşîbin ey na'im

Zikr kıl hâlikını rızk için çekme keder
Gâfil olma huzurunda dâ'imâ ol kâ'im

18. Velehu

94a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Günde yüzbiñ zîvar ile eyliyor 'arz-ı cemâl
Bu 'arûs-ı fitnedânıñ zîbine kılma heves

Dâmı kurmuş râhına kim şaydına etmiş şitâb
'Âkil isen saña yeter deng ü feryâd-ı ceres

19. Velehu

94a Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1 Seniñ dostuñ ise maşluk benim dostumdur Hâlik
Hudânıñ hubbu gönlümde gece vü gündüz qarâr etmiş

Şağın kırma dil ehlini göñül bezm-i ilâhîdir
O bezme kec bağanlar kim yer ü gökden firâr etmiş

20. Velehu

94a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Söz vermişim eylemenem sözümü tekrâr
Kapında o gün dostluğuna eyledim ikrâr

Sözünde şebât üzre turur merd-i Hudâlar
Dehr-i dünüñ hîlesini eylemez efkâr

94b Vay ol şakkın başına kim etmedi îman
Anı kabûl eylemedi Aḥmed-i muḥtar

Çâr merd-i Hudânın kûluyuz bâb-ı keremde
Râfizîler rıfzına kim eylesin isrâr

21. Velehu

94b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 'Âkıl olan aldanır mı iş bu çarhın eline
İltifatla aldadır birgün seni berbâd eder

Ḳuş gibi ğaflet edip olma karîb
Sayd edende şanma ki seni ol âzâd eder

Nice yüzbiñ sen gibi dîvâneyi ol maḥv etmiş
Gördünüz mü bir kimseyi 'âlemde ol dil-şâd eder.

Nice mülkü ta' mîr etmiş nicesiñ kılmış ḥarâb
Bu cihânı şanma ki ol çarh-ı kec âbâd eder

5 Günde yüzbiñ reng ile me'lûf olur ol tez ḥû
Hâsılı bir renkde tûrmaz nice renk îcâd eder

Nicesiniñ işine aġu katıp yetim eder
Bu siyâset meydânında nicesin cellâd eder

Öyle bir câdu-yı ġaddâr-ı cihândır bu denî
Berḳun ile aldayub nicelerin nâ-şâd eder

İntibâh üzre yürüyüb Necmiyâ olma firîb
Müzviratle ins ü cinni ser-be-ser ifsâd eder

22. Velehu

95a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 'İlm-i 'aşkı okuyup adam olan ezber eder
Dü kulaqlı hâr imiş aşqdan bî-behr olan

Sanma ki 'âşık olan zâr u feryâd eder
Nâr-ı 'aşqda ten ü cânın dâ'im eyler sûzân

23. Velehu

95a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Âyet-i 'aşk berk-i gülde tahrir olmuş harf- be-harf
Anıñ için bülbül okur âh ile feryâd eder

Send e 'âşık sañ eger feryâd ile âhiñ kanı
'Âşık olan bülbülâsâ gülünü der-yâd eder

95b Cânını cânâneye muṭlaḳ verir 'âşık olan
Yandırıp pervâneyi 'aşq âteşi irşâd eder

Mürde-diller vâşıl-ı cânan olur mu Necmiyâ
'Aşq ile zinde olanlar 'âlemî âbâd eder

24. Velehu

95b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' lün

1 Ele aldıkça hemân sâķi güller ü aḳdâḥ
İç deyü çok gece vü gündüz baña eyler ilhâḥ

Ben dahî cânıma minnet bilirim ol ilhâḥı
Nûş edip ḥâne-i dilde yaḳarım bir mişbâḥ

25. Velehu

96a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Dilde bir âteş-i 'aşk etdi zuhûr
Yanmada şan geceler gaz lanbasıdır

Ġaz-ı ġamla taldurur ġâh bir şûh
Bu da o ġam yağının ebnâsıdır

26. Velehu

96a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Ne ġunâhım var idi ki beni maġcûb kıldıñ
Gösterib şems-i cemâliñ sonra pinhân etdiñ

Bir dahî görmesine muntazırım subġ u mesâ
Baġa baġa gözümüzü yüzüne bozan etdiñ

Saña kurbân edeyim ister isen bu cânı
Ruġumuñ almagına ġamzeye fermân etdiñ

Zîr-i ġabeşinden işâret eylediñ ġamzelere
Sînemi yâreleyib ġönlümü pür -kan etdin

27. Velehu

96a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Bir faġîrim şûretâ ma' nîde şâh-ı 'âlemim
Leşker-i ġüftârla ġünde niçe düşmen ġâr olur

Haşmet-i dârât-ı sözüm eyler fûrûzan 'âlemi
Nâr-ı 'aşkımdan bütün ehl-i cihân bî -zâr olur

96b Hâme-i mu' ciz-beyânım lâl eder şâ' irleri
Ehl-i diller kan içer bîġâneler ġun-hâr olur

Ĥoca-i tab'ım açıp tefsîr-i 'aşkıñ va' z eder
Dinleyib andan mihrim 'âşık-ı dîdâr olur

- 5 Âh bilmem n'eyleyim düştüm vatanımdan cüdâ
Hâlimi gördükçe ağlar çeşmeler hûnbâr olur

Ṭûr-ı dilde Mûsi-i cânım adını demede
Len- terânî⁵⁰ nüktesinden cân u dil envâr olur

Âh bilmem n'eyleyim yandı vücûdum hâk olup
Devr edende tavk-ı miñnet gerdenimde nâr olur

28. Velehu

- 96b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Bâb-ı hüneri eyle küşâd girsın 'âlem
Devşirib ezhârını güller gibi şâd olsun

Safha-i diline yazsın nice eşâr-ı hazîn
Okuyub 'ilm-i ledünn 'âlem ferhâd olsun

29. Velehu

- 96b Me' ûlû mefâ' ilû mefâ' ilû fe' ûlün

- 1 İç bâde yak hâl ü peri nâr ü vefâya
Ebnâ-yı zamân tek saña ne derlerse desinler

Hâşılı bu bağ-ı cihânda ülfet mi ararsın
Rindâneye yol veriver dîvâne yürüsünler

30

- 97a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Zâyi' olmaz hazînedir 'ilm ü 'irfân
'İlm gibi var mıdır bir sermâye adama

Hayvan ile adamıñ niyetini tefrîk eyler
Her bir mes' elesidir biñ vâye adama

⁵⁰ 'Beni (asla) göremezsın.' Mehmet Yılmaz, *a.g.e.*, s.111

31. Velehu

97a Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün

1 Okuyup 'ilmi 'amel et turma
'Amelsiz 'ilm bârı olmayan şecer gibidir

'Âmil olmayan 'ilmiyle merd-i denî
Kitapları zâhrında götüren bakar gibidir

32. Velehu

97a Mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün

1 Şehâvet ne büyük ni' metdir adamda
Cennetiñ kâpısıñ eyler küşâd merd-i sağı

Sadaka redd-i belâ 'ömr-i müzdâd eyler
Bir akçe ile gönü eyler âbâd merd-i sağı

33. Velehu

97a Mefâ' ilün fâ' ilâtün mefâ' ilün fa' lün

1 Şecâ' atde Hayderîyiz şehâvetde Hâtem
Muhabbetde 'Âmir-i Kaysî terk-i dünyede Edhem

İ' tîkatda Hânefîyiz mezhebde ehl-i sünnet
'İrfanda Muhammedîyiz kimdir bize tev'em

34. Velehu

97b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Terk edib dünyâ-yı dînu ahrete 'âzim ol
Rah-ı Hâkda baş verib kâm almağa gayret gerek

Tag u dâşı kal' eder merdân-ı dehriñ himmeti
Din yolunda sa'y-ı vefret bir dahî himmet gerek

Mürşidi olmayanın şeytandır anın mürşidi
Mürşidî bulmaqlığa sa'yide vefret gerek

Bulamazsan mürşidi besdir saña fermân-ı Haqq
Hükm-i Kur'anda tenebbüh bir dahî sünnet gerek

Mu'ammiyât

35. Be Nâm-ı Aḥmed

98a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fa' lün

1 Gece vü gündüz eder isem ḥamd ü senâ
'Afv eder cürmünü elbetde Aḥmed

Elifi ḥamda muzâf eyleyecek Necmî
'İndi-i Ḥaḳda ḥaşıl olur Aḥmed

36. Be Nâm-ı İskender

98a Fâ' ilâtün feilâtün feilâtün feilün

1 Bir gözümle nazar etdim bu gece şubḥa degin
Gökde gördüm şalınıp iki Şüreyyâ geziyor

Kalmadı tâb u tüvânım beni aldı ḥayret
Şîve-i ol iki şûḥuñ yüregimi eziyor

37. Velehuû Be Nam-ı 'Alî

98a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Bir ḡazanfer ağzın açmış 'âşıkâne ceng eder
Elde nîze sînede zerre ile âheng eder

Na' ra ursa ditreşir mûr u melaḥ lerzân olur
Kahramâne zerrim 'aşḳda dâ' imâ dil-teng eder

38. Velehû Yûsuf

98b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Sem' kıldım mısr-ı dilde söylüyorlar mahfî
İki kardeş kılıcın eline almış geliyor

Bende çıktım elde şemşîr ile aña karşı
Beni rüsvâ etme için üstüme ol şûh yürüyor

39. Be Nâm-ı Halîl

98b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Dün gece bir dilberi dost eyledi baña celîl
Ka' be-i vaşlında etdim gönlümü aña delîl

Kıl tefekkür bu mu' ammâ sırrını bir noktada
Keşf edersen Necmiyâ yezdâne olursun Halîl

40. Mehmed Necme'd-dîn

98b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Rasd etdim bu gece gökde görüb şubha degin
Birbiriyle iki yıldız durmuyor cenk ediyor

Kur' a atdım tâli' im hânesine bakdım gördüm
Bir müneccim sînede sâzıyla âheng ediyor

99a Söyledim ki bu gece din yıldızın seyrettim
Okuyor isem Mehmed dilimi teng ediyor

41. Be Nâm-ı Resûl

99a Fâ' ilâtün fa' ilâtün fa' ilâtün fa' ilün

1 Bir igitden hâl-i yârî eyledim bir dem su'âl
Dedi şimdi iki yüz dostuyla olmuş âşinâ

İki yüzden ikisin tarh eylemiş bir âd için
Bâkisin etmiş hesâb ismine olmuş mübtelâ

42. Be Nâm-ı Nâdir

99a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Dört hürûf ile tertîb etmiş ismimi ber- 'illiyet
Çâr 'anâşîrdan mürekkeb şan vücûd-ı kâ'inât

'Unşur içre arayıb nâmımı taşhîf eyle kim
Hasenâta tahvîl olur ol vâkı her seyî'ât

43. Be Nâm-ı Rûhî

99a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' lün

1 Al hâmeyi eline nâmımı eyle vâzih
Tutsun cihânı fî'l-hâl 'itriyyetü'r-revâiyih

İster isen vereyim cân u dilim nigârım
Kapunda kûl olmağa Necmiyâ eyle şâlih

44. Be Nâm-ı Ebûbekr

99b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Elde şemşîr-i sitem sînede mihrîñ siperi
Âşûfte vü mest kadd-i dil-cû sûretde perî

Nîze-i gamzesi ile cânıma kaçd etmiş bir şûh
İşbu hâl ile geliyor * pederi

45. Be Nâm-ı 'Ömer

99b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 'Ömrüm oldukça kapında kulluğunda tırmuşum
Kırkıña etdim tecâvüz vuşlat ile kıl çerâğ

Kırk senedir nâmını kılmada mahpûs eyledim
'Âşık olan nâm-ı dostuñ eylemez ferâğ

* Bu kelime okunamamıştır.

46. Be Nâm-1 ‘Osmân

99b Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

1 Rûyunu ‘arz edicek göklere ol mâh-ı nevîn
Şemen-i mihrine verir âfitâbın âsumân

Ben dahî hâmemi ol gün zammederim müzdine kim
Ol zaman Hakk saña verir ecir elbet ihsân

47. Be Nâm-1 Hüseyin

100a Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

1 İsmi taşıgâr edib etdim dilimde mahfûz
Dü güher eyledi Hakk baña oldum ihsân

Ben dahî ol güheri boynuna ta‘lîk etdim
Hâşıl oldu o güherden ism-i bir kanlı civân

48. Be Nâm-1 İbrâhim Edhem

100a Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

1 Râh-ı meyde gider idim baña rast geldi dedi
Elde* siyah atlu yigitiñ pederi

‘Azmiñiz mey-hâneye mi yâ mescide midir bu şeb
Bu sözü cân u dile verdi gayet kederî

49. Be Nâm-1 Receb

100a Fâ‘ilâtün feilâtün feilâtün feilün

1 İsmimi taqlîb edib kılma baña cebr-i vefir
Seni ta‘zîm ediyor ehl-i dilân şaf şaf

Hışm edib çekme nîze atma nişân bu cana
Dâne-i cebr ile ey şuh sînemi kılma hedef

* Bu kelime okunamamıştır.

50. Be Nâm-ı Tevhîd

100b Fâ' ilâtün feilâtün feilâtün feilün

1 Vuşlatıñla beni şâd u kâm etmek için ey şûh
Bu gece şubha degin eyledim ismiñ tevîd

Bâm-ı mescidde turub eyledim bang-ı şalâ
Okuyub 'âleme kıldım seni ben temcîd

51. Be Nâm-ı Kâmil

100b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Bir nighle bir güzel gönlümü etdi taqlîb
Va'd edib vuşlatını ba'de kıldı firîb

İsmine mâlik olup nâmını zikr etdim
Emr ü fermânına oldum dâ'imâ muşşır u münîb

52. Be Nâm-ı Gül

100b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Ey gönül gel 'aşk yolunda tevekkül et dâ'imâ
Kûy u tûyu aradan kaldır adını eyle taleb

Bûlbûl olub bağçe-i 'irfânide feryâda gel
Okuyub evrâk-ı 'aşkı 'aşk ile eyle tarâb

53. Müfredât

101a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Bir kişi ki dara düşer çağıra Allâhı
Yetişir imdâdına elbetde Hazret-i Mevlâ

54. Velehu

101a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Cân u dilden Hazret-i Mevlâ tururken Necmiyâ
Dost edinmek gayrisini 'ârife bin 'ayıptır

55. Velehu

101b Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Nedir emvâl ü câha eyledin merbût-ı göñül Necmî
Tekâpû eylemez 'ârif-i cihân çâr kânı bi'llah

56. Velehu

101b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Vuslat-ı dîdârını men' eyler ol şûh 'âşıka
Bu zamânın dilberinde 'adl ü inşâf kalmamış

57. Velehu

101b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Ezdiyâddır bir maħalde i' tibârı câhilin
Hayf kim 'âlemde yoktur kadr-i zerre 'âķilin

58. Velehu

101b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Fehm eder 'âşıklar ħâlin bir 'işâretle o şûh
Maħbubânın 'ârifine can fedâ olsun hemân

Münşeat

101b Tebrik-nâme *

102a Kıt'asının mâ-şadağınca ma'rûz bende-i kemîne vü mufriż 'arz-ı
 'ubûdiyet-i çâker derseler yeridir ki bir mufâd-ı nûr-ı'l- kamer-i mustefâd
 mine's-şems. Mâh-ı rûze-i iqbâl-i 'ulyâları şems ü humuş-ı 'âlemyân pâdişâh-ı
 cihân Hâzret-i 'Abdû'l-hamid Hân Efendimiz Hâzretlerinden iktibâs-ı nûr-ı
 feyz-i aqdes birle ma'yyet-i vâlâlarında bulunan bizim gibi bî-nevâları
 intişâr-ı nûr-ı şıyâm-ı himem revfileriyle şâd u bekâm ede geldikleri gibi sâye-i
 hâzret-i veliyyü'n-ni' metlerinde şimdiye kadar Diyadin'de ifâ-yı me'mûriyet
 ederek bâ- huşuş ki iş bu Ramazan-ı mağfîret nişânı bi'l-cümle 'âile-'i bende-
 gânimle bi'l-ifâ evkât-i hamse ve't-terâvîhde ezdiyâd-ı 'ömr-i kerîmâne
 102b ve nice vü nice meyanda 'ulemâ-yı dâreyne bekâm olmalarınıñ ed' iye-i
 vefîresini bi'l-icrâ mihr-i 'ıyd ile tahtim-i mürâsele-i mâh-ı şıyâm olundu.

59.Kıt'a

102b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Ey dirîgâ gitdi ol mâh-ı mübârek bî-şekîb
 Hidmetinde olmadık aşlâ vü kat' â bir mezîb

Kâşki râzî gidem idi bizden ol mâh-ı şıyâm
 Taklîd ile eyledik kim biz añı her gün ferîb

Gûya tutduk orucuñ eyledik farzın edâ
 Gece vü gündüz emrine ez -cân u dil olduk münîb

Yâ ilâhî hürmetine 'afv kıl cürmümüzü
 Tezyid olsun dergehinde olunan her bir meşîb

Necmiyâ te'eddüb ile yazdım bu tebrik-nâmeyi
 Takdime etdim cesâret eyledim şerm ü edîb

* Bu Tebrik-nâme dört beyitlik Farsça bir şiidir.

103a Ebyatlarının* mezâmınca çâker-i bî-nevâları yedi ü sekiz seneden beridir münşâd-ı 'ilm ü 'irfân olan Erzurum gibi bir şehri aqdesden devr ü zât-ı vâlâları gibi erbâb-ı ma'ârif bulunan büyük efendilerin müşâhabetinden ba'id ü 'iyd ü eyyâm resmlerde dâmenlerini bi't-takbîl iltifat-ı 'âlîlerine nâ'iliyetimden mahrum olarak muqırr-ı humekâ vü bülehâyı ekrad bulunan Diyadin gibi bir kazada beş seneden beridir her günüm rûz-ı firûz her şamım leyl-i gam-endûz.

103a Neşir

103b *Vemâ kadera'llâhi haqqa kadrihi.*⁵¹ Ma'nâ-yı müniflerince me'yûsâne ve mahzûnâne kazâ vü kadere razî olub ileride mükâfat olmaklığım emînesiyle umûr-ı müvekkile-i 'âcizâne emrâr-ı eyyâm-güdâz vaqt etmekte iken sâye-i hazret-i cihân-ı bânîde mal müdürlerini ma'aşları tezyîd olduğuna iş bu ma'aşı çâkerlerine verdirmeyib kendilerine mensûb oldukları adamları kayırmak ve ileride emvâl-i devleti gârat ettirmek fehvâsınca yirmi beş seneden beridir yedimde hâme meyânım kambûr olduğu halde uğur u devletde kıldığım fedâkârlık ve sebeb olub zuhûra gelen bunca menâfi' mîrî hiçbir taraftan kâl ü kâleme alınmayarak hasbe'l-garâz ba'zı zâtlar tarafından çâkerlerince vücûd-ı gayr-ı câ'iz bir takım halleriñ isnadâtıyla 'azlime kıyam olduğu söylenmektedir ve iş bu hâdişeniñ hakîkaten kuvveden fi'le geldiği halde 104a şimdiye kadar aldığım ma'aş kalîl ve evlâd-ı 'iyâlim keşîr olduğuna binâ'en emvâle dâ'ir bir şey tedârik edemeyib muhâsebemiñ hitamına kadar perişan bir hâle geleceğim vâzîh u 'âşikâr olduğundan buna da hiçbir vechile merâhim-i kerîmâneleri kâ'il ü razî olmadığını bildiğim cihetle şu hal-i pür melâlimi bizzat hâk-i pâ-yi mün'imâneleri ifâdeye mütecâsir ve şâyet öyle bir şeyi tasavvurda elimde lütfen şu ifâde eylediğim hâl-i perîşâniyyetime merhameten çâkerlerini yine umûr-ı me'mûriyetimde ibkâsıyla Bâyezid'de ve gerek Diyadin'de bulunan düşmenlerim içinde me'yus buyurulmaması huşuşunu ricâ vü niyâzımla berâber iş bu tebrik-nâme-i kemterânemiñ takdimine ictisâr eyledim.

Velehu*

104b Kıt'asının mâ- sadakınca huzur-ı me'âli nişver-i kerîmâne ve pîşegâh-ı me'âli iktinâh-ı fehîmânelerine ma'rûz bende-i kemîmeleridir ki iş bu sâl-i meymenet -falda bi'l-'izz-i ve's-şeref ve bi'l-ihsân-ı 'alâ mâ- talattûf

* Bu beyitler, iki beyitlik Arapça bir kıt'adır.

⁵¹ Cenâb-ı Allah'ı hakkı ile (gereği gibi) tanımadılar...ayetinden kısmi iktibastır.Kur'an-ı Kerîm,6/91

* Bu kıt'a üç beyitlik Arapça bir şiiirdir.

Gazel

104b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Eyvânından 'arz edip cânan cemâliñ yârine
Hayrete düştü cihân kim bakarak ruhsârına

Ğamzesiyle ğamz edib deldi 'uşşâk sînesin
Şemşîr-i ebrûsuyla gösterdi râh gülzârına

Vuslat-ı mihriñ dil-i 'uşşâkıde kayd eyledi
Bârekâ'llah⁵² dediler ol şûhumuñ efkârına

Şive-bâzluğ resmini öğren dilâ ol yâriden
Göz edib kaç oynadır gâh-be-gâh dildârına

5 Rûze tutdum Necmiyâ etdim hayâl ben bir zamân
Vâkıf oldum mâhımın yârim olan hayâline

105a Neşir

Mazmum iş bu gazel şive-nümûn teşrif-i mâh-ı şıyâmı i' lâm ve rûze-i
dârân dañî bi'l-'izzî ve'l-ihtîşâm ol mâh-ı mübârekeyi

60.Kıt'a

105a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Merhabâ ehlen ve sehlen ey nigâr-ı dil-pesend
Yine kıldık şâd ile kim gönlümüzü kayd ü bend

Teşrifinden mesrur oldu ehl-i rûze zümresi
Mû'minûnu eyledi hayt-ı şıyamla der-kemend

Neşir

105a İşbu kıt'a-yı dil-güşâyı kırâ'et ederek istikbâl-birle otuz gün talât-i
terâvîh u ta'abbüdle tatyîb ü itmâm.

⁵² 'Allah mübarek etsin.' ... Kur'ân'da 'tebâreke'llâh' şeklinde geçer.(A'râf, 7/54; Mû'minûn, 23/14; Gâfir, 40/64), Mehmet Yılmaz, a.g.e.,s.27

ma'zuliyetde iskân isem de yine âmirim olduğundan hâk-i pâ-y-i
'ulyañıza bir kıt'a-i tebrik-nâme-i çâkerânem takdîm olunması ferâ'iz-i
hâliyeden bulunmuş olduğunu bildigim cihetle şikeste-i dilbeste ve
mâ'il-i mezâyâdan vâreste olarak berây-ı tebrik-i 'ıyd-ı şıyâm. Dâmen-i
'ulyânızı takbîl eylemek üzere iş bu varak-pâre-i tebriknâme-i
mukaddimeyi tevkîl eyledim.

63.Kıt'a

106a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Ey varak vardıkta ol zât-ı şerîfe ver selâm
Bi'l- vükelâ takbîl eyle dâmenin eyle âram

106b Söyle ki Necmî kuluñ dâmen-i bûs etmege
Tevkîl etdi bendeñizi eyledi böyle i' lâm

Neşir

Ve bürdesin şebâbiyetimde bi't-taḥşîl çanta-i fu'âdımda hıfz etmiş
olduğum eşcâr-ı ma'ârifîñ bu şehr-i şıyâm içinde ḥusûl-peẓîr olan
semeresinden olmak vavta-i âliyelerine ta'lik buyurulmak üzere nâm-ı nâme-i
hümâyuna mahşus bir kıt'a-i tuğrâ-yı ğarrâyı ḥazret-i cihân-bânî keşîde ve
etrâf-ı inhâsı tab'-ı nâcizîden zuhur etmiş olan evşâf-ı şehenşâhıyla tezyîn
olarak 'arz-ı ḥuẓur-ı kerîmaneleri kılındı. Tuğrâ-yı mezkûr her ne kadar bu
Necmü'd-din-i nâtüvân gibi resminden âvare ve perîşan ise de kabul
buyurmaları bâbında emr ü fermân ḥazret-i men lehü'l- emriñdir.

c. Musammatlar

1. Murabba'

23a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

I

Bezmimize cem' olub yâran yâran üstüne
Tırma hergiz eyle kim devrân devrân üstüne
23b Baña mey ver sâkiyâ fîncân fîncân üstüne
Luṭf kıl eyle kerem iḥsân iḥsân üstüne

II

Dergehinde kaldırıp el söyledim *Allâhümme lek*
 Yerde vü gökde hayrete düşdü bütün ins ü melek
 İşidib feryâd-ı âhım devr kılmaz nüh felek
 Gece vü gündüz eylerim efgân efgân üstüne

III

İftirâk-ı yardan dil-i murğ olmuş 'andelîb
 Ey dirîgâ vuşlatı bir daî olur mu naşîb
 Çok za'iflanmışdır vücûdum merhâmet kıl ey tabîb
 Urma yârim sızladır dermân dermân üstüne

IV

Ne kabâhat eyledim hakkında bilmem hışm edib
 Müfti-i 'aşk fetvasıyla katlimi vâcib bilib
 Dâr-ı zülfden beni berdâr için emr eyleyib
 Pâdişâhım gönderib fermân fermân üstüne

V

24a Necmiyâ âsûde olma hâmeyi al destine
 Şerha şerha eyle sînem kâmayı al destine
 Diñle candan her ne dedim nâmeyi al destine
 Tahîr eyle söyleyim dîvan dîvan üstüne

2. Muhammesât

24a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

I

Leb kızıl ruğlar kızıl gerdân beyâz hâller siyâh
 Zülf sünbül yay ebru kıdd şavber kec külâh
 Sayt-ı hüsnünden gelipdir gökde reşke mihr ü mâh
 Böyle görgeç seni 'uşşâk etmesin mi âh u vâh
 Gözleri şehlâ bakışım 'ömrümü etdiñ tebâh

II

Vây eger şems cemâlinden küşâd etsen niķâb
 ‘Âlem içre hiç ten yokdur ki düşer ıztırâb
 Yıkılır çarh-ı semâvat u zemîn olur harâb
 Söyleşirler kâfirân yâ leytenî küntü türâb⁵³
 24b Sen gibi bir hükümrânî var mıdır ‘âlemde şâh

III

Ol ser-i kûyundaki âhûlarıñ hayrânıyım
 Bostanıñda açılan şebbûlarıñ hayrânıyım
 Serviñ üzre dem çeken pûpûlarıñ hayrânıyım
 Kumri-i bî-çâreyim gönüllerin hayrânıyım
 ‘Afv kıl etdimse şâhâ nice biñ cûrm ü günâh

IV

Dûzah-ı ‘aşkıñ lisânından çıkan *hel min mezîd*⁵⁴
 Saldı dehşet ‘âleme şaptırdı nice mu‘ tekîd
 Batn-ı mâderde gerekdir eşşakıyyü’s-sa‘ id
 Ki benim aşırıda mest ü ‘âşık ferd-i ferîd
 Açmışdır sinede meftûnuma bir şâh-râh

V

Şerm eder ki Necmî benden söyleye cânım fedâ
 ‘Ayb kılman ‘âşık-ı şûrîdedir hem bî-nevâ
 Şu‘ ledâr olmuş çerâğından bugün nûr-ı hüdâ
 Etme ey meh-rû anı bâb-ı visâline cüdâ
 Sorma ânı bir dahî ahvâline ‘âlem gevâh

3.

Velehu

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

I

⁵³ “Ah ne olurdu ben toprak olsaydım.” Ayetinden kısmi iktibastır. Mehmet Yılmaz, *a.g.e.*, s. 179, *Kurân-ı Kerim*, 78/40.

⁵⁴ O gün cehenneme biz. “Doldun mu dedikçe o: “daha yok mu?” diye iştahını dile getirir. *Kurân-ı Kerim*, 50/30.

Öyle mecnûnüm ki bilmem mey nedir mînâ nedir
Kaysı meftûn eyleyen ol şîve-i Leylâ nedir
Kûh u hâmûn şîb ü bâlâdır vâdi şahrâ nedir
Öyle sermestem ki idrâk etmezem dünyâ nedir
Ben kimim sâķî olan kimdir mey-i şaķbâ nedir

II

Men ‘arâfle⁵⁵ kendimi ifnâ için kâm isterim
Bu tarîkde nâmımı rûsvâ için kâm isterim
Dü cihânda vuslat-ı Mevlâ için kâm isterim
Gerçi cânandan dil-i şeydâ için kâm isterim
Sorsa cânan bilmezem kâm-ı dil-i şeydâ nedir

III

Eylemez 'âşık olan ma'sûku ile ceng ü cidâl
Dergeh-i vahdetde olmaz sûfiyâ hiç kıl ü kâl
Vuşlat-ı Hakk şanma ki 'âşıklara olmuş muhâl
Vaşdan çün 'âşıkı müstağni eyler bir vişâl
'Âşıka ma'sûkiden her dem bu istignâ nedir

IV

25b Herkes üzre ‘âlemi bâlâ bilen ‘ârif degil
Kendisinden ‘âlemi ednâ bilen ‘ârif degil
Cümleden kendisini a‘lâ bilen ‘ârif degil
Hikmet-i dünyâ vü mâ -fihâ bilen ‘ârif degil
‘Ârif oldur bilmeye dünyâ vü mâ -fihâ nedir

V

Kaddimi ham etdi gitdi yârimiñ zülf-i hamı
 Gamzesiyle gamz kıldı nice yerden sînemi
 Turma cânan vuşlatıñdan yâreme ur merhemi
 Âh u feryâdım Fuzûlî incidübdür ‘âlemî
 Ger belâ-yı ‘aşk ile hoşnûd isen gavgâ nedir

⁵⁵ E. Yeniterzi, *a.g.e.*, s. 102.

4.Velehu

25b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

I

Leşkerin cem' eyleyib eyledi tuğyân-ı 'aşk
 Kişver-i 'uşşâkı kıldı ser-be-ser vîrân 'aşk
 Cârî oldu her bilâda emr ile fermân-ı 'aşk
 Tahtgâh etdi vücûdum şehrini sultân-ı 'aşk
 Dil sarâyında kuruldu bir âceb dîvân-ı 'aşk

II

Gece vü gündüz devr eder тұrmaz hergiz âsumân
 Devr-i dehr etmektedir herkesi her dem imtiyhân
 'Âşık olmuş her bir eşyâ ma'şukûñ eyler beyân
 Mübtelâ-yı derd-i 'aşk olmuş ser-â-ser bu cihân
 Söylenen dillerde bu hem diñlenen destân-ı 'aşk

III

26a Geçdi 'ömrüñ bir daķıķa meyl-i cânan kılmadıñ
 Kim 'inâdıñ rengini mir'at-ı dilden silmediñ
 Okuyub evrâk-ı 'aşkı gül gibi açılmadıñ
 Rûtbe-i erbâb-ı 'aşkı zâhidâ sen bilmediñ
 Şah-ı mülk ü ma'nevîdir hâdim-i rindân-ı 'aşk

IV

Girmek istersen eger iş bu 'aşk meydânıña
 Cem' kıl erbâb-ı 'aşkı âh ile efgânıña
 Necmiyâ cânıñ gerekdir dâ'ima ihsânına
 Ey Ğafûrî ermek istersen eger cânânıña
 Terk-i can eyle tecellî eylesin cânân-ı 'aşk

5. Velehu

27b Mef'ûlû mefâ'ilûn mef'ûlû mefâ'ilûn

I

28a 'Ârz ederim ahvâlim yârânımı gördükçe
 Ğârât ederim dînimi îmânımı gördükçe
 Mecnûn olurum ol dem hûbânımı gördükçe
 Cândan geçerim her dem cânânımı gördükçe
 Ebkem olurum billâh sulţânımı gördükçe

II

Dil âyinesin göster gökde gözüksün âya
 Tâbîñ ile şalâ söyle çık seng-i muşallâya
 Derd-i dilini 'arz et dildâr-ı yâ Mevlâya
 Bu hasret iledir silsilem gülzâr-ı temennâya
 Bülbüller olur hayrân efgânımı gördükçe

III

Hicrân odıyla bu şeb dil hânesin etdim vîrân
 Yandı cigerim kavruldu etdi dilimi büryân
 Gösterdi cemâlini etdi beni hayrân
 Dâ'ire-i 'aşk içre devrân ederim giryân
 Gâfiller olur handân devrânımı gördükçe

IV

Çapında kabûl eyle olam saña ben bende
 Gamlı dilimi cânâ vuslat ile kıl hande
 Var mı eyâ cihânda sen gibi bir zî-bende
 Bir kerem ki eyle ey dost oldum saña efgende
 Bârî meded et cism-i giryânımı gördükçe

V

28b Şahrâlara atdım Mecnûn deyü bu şânı
 Kurbân deyü getirdim çapına şîrîn cânı
 Razî edeyim Necmî dildâr-ı keremkârı

Takrîr edeyim Müştâk efsâne-i hicrânı
Erbâb bilir ancak dîvânımı gördükçe

6. Müseddes

28b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

I

Dün bizim mey-hâmede gördüm bir sâki-i dil-bend
Açıb kitâb-ı hüsniñ ederdî uşşâkına pend
Bir elde şurâhi bir elde kadeh kılarıdî..... sevgend
Mey-i ' aqîkle pür idi ol kadeh-i müstmend
Bu şarâb ne diyardandır dedim dedi
Humhane-i dilindeki ' irfânıñ durur seniñ

II

29a Bakdım ruḥ-ı mâhına gördüm bir ḥâl-i siyâh
Men ' araf esrâr-ı remzine oldum âgâh
Gördüm ' adem şehrine gidiyor bir şâhrâh
Girdim o tarîka ' aşk oldu baña hem-râh
Bu ḥâl nedir ' adndir dedim dedi
Dildeki gevher imânıñdurur seniñ

III

Dedim ey sâkî sendeki bu şîve-i refâtâr
Nice ' âşıkı mihrine eylemiş giriftâr
Kec-revle yakdı yandırdı dilimi bu nâr
Kalmadı tâb ü tûvânım etdiñ beni bî-mâr
Bu şîve-i refâtâr nedir dedim dedi
Dilindeki arzû-yi nihânıñ durur seniñ

IV

Vuşlat şıyâmına niyet için bakdım rûyuna
Hilâl ebrûlarınıñ düşdüm güft ü gûyuna
Sem' verdim can u dilim hây u hûyuna
Gördüm nice ' âşık bend olmuş ebrûlarınıñ bir mûyuna
Bu ne nîze bu ne kemandır dedim dedi
Katline bâ' iş şemsîr-i hun-feşân durur seniñ

V

Dökmüş gîsûlarını gerden-i mînâsına
 Murğ-i dilim bend etmeniñ düşmüş hevâsına
*Bâreka'llah*⁵⁶ dedi ' âlem sâkiniñ bu sevdâsına
 Nice kuşlar dolaşır hûşe-i hurmanıñ hûlyâsına
 29b Bu ne mergûle-i peyvenddir dedim dedi
 Zîr-i dâmeniñde kemend-i cânıñ durur seniñ

VI

Çeşm-i şehlâları okur *mâ zâgal-başar*⁵⁷
 Her bâkışda döker sîneme âteş ü şerer
 Gamze-i peykânları vücûdum ney gibi deler
 ' Âşıkıñ öldürür amma kimseye kılmaz zarar
 Bu nergis kağı çemendendir dedim dedi
 Yâdigâr-ı şebboy bostânıñ durur senin

VII

Necmî ol şehensâha kıl niyâz
 Söyle derc-i dilinde hafî kılmasın râz
 Ol zaman ki irci'î şehrinden gelir avâz
 Murğ-i cânıñ bu ten kafesinden eder perdâz
 Bu nâz bu âvaz nedendir dedim dedi
 Şehr-i lâ-mekânındaki sayt-ı cânanıñ durur seniñ

7.Velehu

30a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

I

Nâr-ı hecriñ sîneme bir od bırakmış dağlıyor
 Tabîb olmuş iftirâkıñ yârelerim bağıyor
 Fırça-i merhem ile her şâm cerhalarım yağıyor
 Gün-be-gün artmaktadır şanma ki derdim sağlıyor

⁵⁶ 'Allah mübarek etsin.M. Yılmaz, *a.g.e.*,s.27

⁵⁷ Peygamberin gözü kaymadı, şaşmadı, aşmadı da. *Kurân-ı Kerîm*, 53/17.

Bu sebebdan tıfl-ı tab' ım mihr-i dilde ağlıyor
Mihr-i şî' rim şafha-i hüsnünde her bâr çağlıyor

II

Ten içinde şanma ki bu murğ-i dil âzâdedir
Nâr-ı aşkla yanmada yakılmada âmâdedir
Bezm-i meyde içdiği gülgûn muṭahhir bâdedir
Bir cefâ-cû maḥbûbuñ ḥubbuna hem dildâdedir
Bu sebebdan tıfl-ı tab' ım mihr-i dilde ağlıyor
Mihr-i şî' rim şafha-i hüsnünde her bâr çağlıyor

III

30b 'Aşrımızda dîni yok dildâra kılma i' tibâr
Ger düşersen dâmına çok etme ey dil âh u zâr
'Âşıkını şâd kılmış var mıdır kim bir nigâr
Söyle gördünse eger ey çarḥ-ı gerdûn-ı ḥilekâr
Bu sebebdan tıfl-ı tab' ım mihr-i dilde ağlıyor
Mihr-i şî' rim şafha-i hüsnünde her bâr çağlıyor

IV

Mihnet-i endûh ile hem-dem olan adam olur
Ġama maḥrem olmayan cânânesin ḳande bulur
Gamımı günden güne tezyîd kılsan kim n'olur
'Âşık olan kûy-i yârda mutlaḳa ğam-dil olur
Bu sebebdan tıfl-ı tab' ım mihr-i dilde ağlıyor
Mihr-i şî' rim şafha-i hüsnünde her bâr çağlıyor

V

Ḳalmasın 'âlemde kimse ah u feryâd eylesin
Hâlimi gördükçe herkes nice bin dâd eylesin
Bir ḥaber versin nigar meyden beni şâd eylesin
Necmiyâ bu gönlümü bir kere âbâd eylesin
Bu sebebdan tıfl-ı tab' ım mihr-i dilde ağlıyor
Mihr-i şî' rim şafha-i hüsnünde her bâr çağlıyor

8. Tercî' - Bend

30b Mef' ûlû mefâ' îlü mefâ' îlü fe' ûlün

I

Şanma ki dil ' âlemde olan neşv ü nemâlar
 'Uşşâkîleriñ ' âşıklarına eylediği nâz u edâlar
 31a Hâdiş olur kendüleriñ re'y ile kim
 Birbirine kaçd kılar şâh u gedâlar
 Rûz-ı ezel câminîñ bir neş'esidir hem
 Sâkîniñ cilvesidir bunca ' atâlar
 Muṭribânîñ nâlesiyle devr eder eflâk
 Rakkaşlarıñ rakşıyladır iş bu nevâlar
 Şem'-i keremî şığar mı ' aceb fânus-ı hayâle
 Mihrinden alır mâh ile mihr nur-ı hüdâlar
 Bağında küşâd eyleyip biñ dürlü çiçekler
 Her biri bir ziynetle giyip dürlü kabâlar
 Dûrbîn olur ' ârif olan hikmet-i sırrı
 Kâşif olur kâmil olan sırr-ı hafâlar
 Ebleh olan bu gerdişiñ ahvâlini bilmez
 Gerdiş-i felek herkese kılmada ezâlar
 Şâd etdiğini gördüñ mü eyâ mihriñde gör anı
 İş bu denîden hâşılı sen umma vefâlar

Ey dil hele aldanma şaķın zevk u şafâya
 Çek zahmetini şabr eyle müdâm cevr-i cefâya

II

Çeşmini aç diķķat ile baķ ki bu hikmet
 ' Âlemde ediyor herkese bir dürlü meşekķat
 31b Herbirini bir ni' met ile eylemiş ihyâ
 Her bâzuya bir gûne verib kuvvet ü kudret
 Kimisini çıplak edib tağlara şalmış
 Kimini de ' âciz edib vefret-i ni' met
 Kimisiniñ ' aķlıñ alıb vâlih ü hayrân
 Vâdî-i şahraya şalıb dâ'ima cennet
 Beyhûde değıl bunca ' alâmat u kerâmât
 ' Uşşata caḥîm nisbet olub zâhide cennet
 İstemem çarḥ-ı denî hep seniñ olsun

Mâln için eylemenem saña da minnet
 ‘Aşk odı eger mahv eyler ise cân-ı vücûdum
 ‘Âlemde baña besdir hemân ‘aşk u muhabbet
 Eyâ gönül ‘âşık olub bu çöllere bir düş
 Bir gün ola tahvîl olur rahmete zahmet
 Râh-ı fenâ abdâla bir râh-ı hüdâdır
 Kûy-ı fenâ ‘âşıkadır kûy-ı hidâyet

Bostân-ı dile seyre gidib eyle teferrüc
 Ağyârların orda ise söyle de ühruc

III

32a Ey kilî-i serî - reftâr degış geç yürü bir dem
 Şerh eyle biraz hâlimizi diyedur kim ebsem
 Belki ola Sultân Hamîd vâkıf’ül- ahvâl
 Erzurum’a himmetini eyleye tev’em
 Dört yerden hucûm eyleyib dört nev’-i a’ dâ
 Vermez aman kimseye cellad gibi pür-gam
 Feryâda gelip Erzenü’r-rûm imdâd taleb eyler
 Dostları kan yaş akıdır düşmanları hurrem
 Şarkdan yürümüş üstümüze moskof bedhâh
 Halkdan akıdır miñnet ile cû gibi çok dem
 Şeb-hûn ediyor beldemize leşker-i Timur
 İnsan na’ şıyle tıldu bütün ‘âlem-i i’ dâm
 Râyet açıb gökde durub ordû-yı kütluğ
 Bir dâne cerre taqdîr edip biñ dâne derim hem
 Nışfa irüb faşl-ı bahâr bâr-ı berfden
 Serv gibi kâmetimiz oldu bütün ham
 Âh eyleyib nâle kılar merdüm-i ‘âlem
 Meydâna gelip seyl-i sirişkden nice biñ yemm

Bahş eyle bize cezmimizi eyle kerem hem
 Yâ Rab kerem et sensin bize cümleden erham

IV

32b Ey tab’ yürü beldeleri eyle haberdâr
 Vâkıf ola hâlimize merdüm-i bisyâr
 Her kimi gördünse beyân eyle bu hâli
 Deme ki bu yârîdir hem budur ağyâr

Şefkat odıyla belki yana âteş-i gayret
 Neşr ola bütün 'âleme bu sırr ile esrâr
 Ey bâd-ı şabâ Yesrib'e var vakt-i şeherde
 Eyle beyân hâlimizi ketm eyleme zinhâr
 Dergeh-i İzid'de kıla belki temennâ
 Vâkıf ola hâlimize Ahmed-i muhtâr
 Her kim işitse Erzurumuñ hâlini ağlar
 İnsâfa gelir âh eder her ülü'l-ebşâr
 Ey kân-ı kerem Erzurumuñ hâli yamandır
 Bir yeldir başına döndü nice cevr ile bergâr
 Bir şu saça âteşe ol Hâzret-i Yezdân
 Fâş ola nûr-ı gaybe gide hem bu şeb-târ
 Ey bâr-ı Hudâ dergeh-i to cây-ı tazarru'
 Nâle koned bâğ-ı terâ bülbül-i dil hem-çü hezâr*

Ey çarh-ı denî yetmez mi bu gayret-i keçlik
 Toğru yürü toğrulana belki kemlik

V

Yâ Rab bizi bu cürm ile kim âteşe atma
 Daha bizim işimize ağvî katma
 33a Döndür bezm-i râhımızı toğru yola kim
 Kışa iken yolumuzu pek de uzatma
 Biz ki seni birleyib ikrâr ederiz kim
 Sen bizi müşrik kûluna dâ'ima şatma
 Kullukda turub emrine münkâd oluruz biz
 Sen bizi küffâr ile tâ haşre dayatma
 Kur'an-ı Kerîm hürmetine ey fâ'il-i muhtâr
 Bu ümmet bu cevr ile kim daha şaralatma
 Ol fahr-i cihân hürmetine yâ Rab meded eyle
 Ak iken bu yüzümüzü bâri qaralatma
 Muskûf ile bizi haşr eyleme dâreynde ilâhî
 Giñ cihânı başımıza lutf eyle şaraltma
 Küfr ile nûr bir yerde gelip sâkin olur mu
 Gafletten uyan Necmî turub böylece yatma
 'Azm eyle Sitanbul'a biraz hâlini 'arz et
 Her merdüm-i dîvâneye bir dem bire çatma

Ara bul bir 'âkıllı ahvâlini söyle
 Çarh-ı deninîñ hâlini aqvâlini söyle

* Senin dergahının yalvarış yerinden senin bağın için, gönül bülbülü bülbül gibi dem çekti (inledi).

9.Velehu

33b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

I

Muntazırdır bezm-i meyde hâk-i pâye sâkiyâ
 Teşrifîne cümle aḥbâb eylemekde cân fedâ
 Lütf kıl eyle kerem yıkma benim ḥatırcığım
 Kim kâdem bas iş bu bezme elde tut câm-ı minâ
 Devr kıl ol bâde-i gül-reng ver aḥbablara
 Baḡş-ı rûḥ et mürde diller ḥayy olsun câ-be-câ
 'Arz kıl gül-reng-i rûyuñ 'âşık-ı bî-çâreye
 Tahlîs eyle dâm-ı ḡamdan luṭfuna eyle sezâ
 Bu cihânda sendegin yok şûḥ-ı seng-i bî-direng
 Kec nazarla her kime kılsan hemân olur fenâ
 Bezm-i 'âlem içre birsin 'âşıkındır şad hezâr
 Sen gibi var mı 'aceb dâreynde bir dil-rübâ
 Mehlikâsın mâha fer vermektesin her mâhda
 Tâb-ı ḥüsnünde ḥarâret kesb etmede ḥurşid- bâlâ

Devr kıldıkça baña ver duḡter bint-i 'ineb
 Pâdişah-ı bezm-i Cemsin kılma gönlüm muḡtarib

II

Merḡabâ ey dil-rübâ-yı tâyir-i ferruḡ-ḡadem
 Merḡabâ ey âşinâ-yı ehl- i nişîn bezm-i Cem
 Merḡabâ ey melce-i ifnâda kân-ı meykede
 Merḡabâ ey server-i mey -ḡâne-i rûz u ḡasem
 34a Tâ ezelden ben seniñ bir bende-i nâcizinem
 Ḥışm kılma yıkma dil ḡânesini doldurma ḡam
 Akḡesiyle kim mey-i 'uşşâḡa eylersen fûrûht
 Akḡesiz mey-nûş edenler olmadadır müttehim
 Müflis müflis ayyârım dâḡil-i mey-ḡâneyim
 Sîmden 'ârî kimseniz kim ceybde yok bir direm
 Müttehim kılma beni ver bir ḡadeḡ la'l ü şarâb
 Kim meyân-ı 'âşıkanda serv ü ḡaddim etme ḡam
 Muḡbeḡeniñ vuslatıyla şâd ü kâm et gönlümüz
 Ey mürüvvet ma'deni v'ey şâḡib-i luṭf u kerem

Saňa beñzer var mı iş bu dehrîde ‘âli-cenab
Herkese mey şunmada etmekdesin sa’y ü şitâb

III

34b Hâdim-i pîr-i muğansın yâver-i mestânesin
Bezm-i meyde mişl-i nâ-bûd gevher-i yekdânesin
Nice şâhı mat edib esb oynadı ber- rûh ile
Sâha-i şatranc-ı ‘aşkıda ‘âşık-ı ferzânesin
Eylemişsin şâd u handan nice biñ üftâdeyi
‘Âl-i himmet kadrü’l- eşâhid-i rindânesin
Bend kılmış gönlünü bir duhter-i tersâ- çepe
Düş olub sevdâ-yı ‘aşka aklîden bîgânesin
‘Akl-ı mehveşin kalmamış mecnûn oluban dilber
Sen dahî ‘âlemde bendeñ mâ’îl-i cânânesin
Seni öyle mest kılmış dün gece bûy-ı şarâb
Çün şadâsız râh-ı ‘aşka yanmada pervânesin
Kuh u vâdî meskeniñdir kuş u kurtlar hem-demiñ
‘Akl-ı ser-mest baş açık yalın ayak dîvânesin

Şol şarabdan baňa ihsân eyle bâri bir kadeh
Sen gibi bu gamlı gönlüm eyle kim şad u ferah

IV

35a Gelmemişdir bu cihâna sen gibi ‘âl-i cenâb
Dem çeker kim hâneñizden câm-ı mey u bûy- kebâb
Günde yüzbiñ şofrañıza cem’ olur hürd u kibâr
İhsânından bî-hicâb kimse kılmaz ictinâb
Ben seniñ dek bu cihânda ‘âl-î-himmet görmedim
Yürüdüm geşt eyledim gezdim cihânı bâb bâb
Ol kadar lutf u kerem-i hüsn-i yeşm zâtında var
Şefkından ehl-i ‘âlem pâyine olmuş türâb
Saňa beñzer bir dahî erbâb-ı himmet görmedim
‘Arz edersin vuşlatını ‘âşıkına bâb bâb
Baňa ver ol râhı ki tâzelensin cism ü cân
Tebdil olsun vaqt-i pîrlik ‘avdet etsin vaqt-i tâb
Deng kıl ey muṭribân ol perde-i kânûn ile
Mest eder ‘âşıkları kim nâle-i söz u rebâb

Sâkiyâ ver ol şarabı mest eylesin 'âşıqları
Bezmi-meyde seyr kıl akrânına fâ'iklari

V

Va'd kıldın bendeñizi eyleyesin kâmkâr
Va'dine hulf eylediñ devr etdi nice rûzgâr
Ey dirîgâ olmadım dergâh-ı lutfuñ maħremi
Geçdi 'ömrüm gülemedim geldi hengâm-ı gubâr
Böyle midir sen ile kıldığımız 'akd-i vefâ
Ahdı bozduñ kişver-i ihsânı etdiñ târ ü mâr
Kande kaldı va'd-i vaşlın bir semere görmedim
Nice yıldır olmuş iken çâr 'aynle ümmidvâr
Bir kerem kıl burc -ı 'aşqdan 'arz kıl mâh-ı cemâl
Ru'yet-i dîdârına 'uşşâk olupdur intizâr
Ver metâ' -ı vaşlını mezâdde bu bâzârîde
Nağd-i cânım vereyim ağız edeyim seni nigâr
'Âşık olan mahbubunun vaşlına eyler şılâ
Sevse 'âlem ma'sukunu Necmî eyler iftiħar

Ben seni sevdim ki 'âlem seni elbet sevmeli
Nice def'a günde 'uşşâk meh cemâlin görmeli

10. Velehu

35b Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

I

Geldi ol mâh-ı Muħarrem eyledi âh u figân
Kaṭre kaṭre döktü arza dîdelerden eşk-i kan
Mâtem ehliñ cem' kıldı eyledi feryâd u zâr
Ditredi rûy-i zemîn hem lerze tuttu âsumân
Sînelerin şerħa şerħa eyledi ins ü melek
Sarşılıp rûy-i zemîn etdi dâd ehl-i cihân
Ehl-i derdsin sen de gel gir iş bu mâtem-ḥâneye
Oku bu merşiyemi tâ şubḥa dek âteşe yan
Kıl tefekkür ḥâlini ehl-i 'abânın olma şâd
Mâtem edip qaraları giy ḥuna ğark ol câvidân

İşbu mâhda ehl-i mâtem hergiz olmaz şâdmân
Ağla aıla ey gönül ur sîneye eyle figân

II

- 36a Tırmayıb kan döküyor çeşminden arz u Kerbelâ
 Dûd-ı âhın 'arşa sevķ etmekte'dir âl-i-'abâ
 Karalar giymiş cenânda ehl-i beytiñ zümresi
 Ağlıyor kabrinde bu dem evliyâ vü enbiyâ
 Kara giyer mâtem eyler mü'min-i kâmil olan
 Kara giymiş mâtem etmiş şimdi şâh-ı evliyâ
 Elde tutmuş hûn ile âlûd olan pîrâhını
 Dergeh-i Hâkda tıruyor habbezâ Zeyne'l-'abâ
 Tâ kıyâmet etmede faşl-ı 'arz-ı intikâm
 Bî-şekîb âh eyliyor tırmuyor ol bî-nevâ

 İş bu mâhda ehl-i mâtem hergiz olmaz şâd-mân
 Ağla aňla ey gönül ur sîneye eyle figân

III

Mâtem eyler iş bu mâhda ehl-i îmânım diyen
 Dîdelerden kan döker ben müslümânım diyen
 Çâk çâk eyler giribân baş açık yalın ayak
 Nâle tutar hûn saçar her merd-i meydânım diyen
 Hân mânın terk edip âvâre düşer çöllere
 Baş u cân vermek gerek bu yolda kurbânım diyen
 Terk edip ünsiyyeti vahşîlere hem-dem olur
 Mecnunâsa nâle eyler dünyada insanım diyen
 Dîdesi kan ile yazar Kerbelâ ahvâlini
 Rûy-i arza neşr eder her ehl-i giryânım diyen

İşbu mâhda ehl-i mâtem hergiz olmaz şad-mân
 Ağla aňla ey gönül ur sîneye eyle figân

IV

- 36b Çekdi hançer her taraftan cünd ü şâha hâr u hâr
 La'net etdi gördü eşcâr kıldı yeksân âh u zâr
 Gül işidip iş bu hâli bülbüle 'arz eyledi
 Başladı feryâda ol günden beri kılmadı qarâr
 Nice güller kâselerin hûn ile pür eyledi
 İsmi oldu bağ u bostân içre anıçün hezâr
 Sünbülün oldu perişân hâli ol günden berî
 Hüznlendi çeşm-i nergis ağlayarak bî-medâr

Me'yusâne egdi boynunu benefşe câvidân
Nice yıllar dîdesinden oldu arza eşkbâr

İşbu mâhda ehl-i mâtem hergiz olmaz şâd-mân
Ağla aňla ey göñül ur sîneye eyle figân

V

Ol zaman ki Şemr-i bedbaht la'net-i perver -digâr
Kerbelâ'nın şâhını kıldı şehîd ol nâ-bekâr
Lâle gördü başını taşdan taşta çaldı yine
Nice yerden sînesine dağ çekip kıldı firâr
Hun-ı mazlûmân ile pîrâhını kıldı al
Tağlara düştü tolaştı kılmadı bir dem karar
İşbu hâli her çiçeğe 'arz kıldı tırmadı
Her giyâhı yakdı yandırdı ser-â-ser iş bu nâr
37a Göz göz etdi sînesini tağ u dâş âh eyledi
Akıdıp şahrâlar üzre nice yüzbiñ cûybâr

İş bu mâhda ehl-i mâtem hergiz olmaz şâd-mân
Ağla aňla ey göñül ur sîneye eyle figân

VI

İşbu mâhda ehl-i îman bir köşeyi eyler vağan
Vaz' eder ol köşeniñ hem nâmına beytû'l- hüzn
On evliyâ gece kılar ol yerde her dem âh u zâr
Sînesini hûn ile alır egninde pîrâhen kefen
Mazlumân Kerbelâ'nın hâlini eyler hayâl
Nâz u hâb terk edip ihtiyâr eyler miñen
Ol kadar giryân eder ki kalmaz hergiz tâkati
Seyl-i eşkinden olur beytû'l- hüzn tâze çemen
Kande kaldı zâlimân hem nere gitti mazlumân
İşbu mâtem-hâne-i 'âlemde yokdur sen ü ben

İşbu mâhda ehl-i mâtem hergiz olmaz şâd-mân
Ağla aňla ey göñül ur sîneye eyle figân

VII

Kerbelâ'nın kokuşunu yâd eden mecnûn olur
İl içinde mâtemini kılmayan mağbûn olur

‘ Afv senden cürm benden yâ rahîm
Mihr senden hüzn benden yâ kerîm

2a Bir kuluñ ki âh eder her rûz u şeb
Elbet ol âh ‘ afvına olur sebeb

10 Şânına lââyık ‘ ibâdet etmedim
Bir gün aşla toğru yola gitmedim

Gayrı senden var mıdır bir şâhımız
Bu tarîkde şâhid-i hem-râhımız

Ol habîbe şalavât-ı bî-şümâr
Âl-i eşhâbına olsun iktişâr

Ben anıñ bir bende-i nâciziyem
Dergehinde ümmet-i ‘ âciziyem

Hürmetine ol rasûlün yâ habîb
Hubb bağında beni kıl ‘ andelîb

15 Gülşen-i mihrinde kim gûyâ olsam
Vaşf-ı pâkinde heman deryâ olsam

Âhîretde hem bana ola şeffî‘
Kadrim ola dergehinde kim refî‘

Halk kıldıñ bu cihânı söyledin
Nâmına kim ism-i fânî söyledin

Bedâ’ edib dünyâyı dediñ yâ kadîm
Sırr-ı bismi’l-lâhi’r-rahmâni’r-rahîm

43

*Kün*⁵⁸ dediñ dünyâyâ geldi kâ’inât
Münkad olan emrine buldu necât

⁵⁸ Allah bir şey dilediğinde, onun buyruğu sadece “ol” demektir, hemen oluverir. *Kurân-ı Kerim*, 36/82.

Baňa dil verdin ki elbet söyleyim
Vaşf-ı pâkiñ gece vü gündüz eyleyim

- 35 ‘Âşıkım gece vü gündüz ağlarım
‘Aşk oduyla yüregimi dağlarım

Terk kıldım vârimı geldim meded
Sensin elbet ‘âşıkına müstmend

Vuşlatından gayrı yokdur matlabım
Dîdarıñ görmekdir ancak maşşadım

‘Âşık olan ma‘ şukuna zâr eder
Dîdarıñ görmeğini niyâz eder

‘Arz kıl dîdarını mesrûr olam
Gece vü gündüz ‘âleme manzûr olam

- 40 Ben saňa kim bende olsam rûz u şeb
Dergehinde ben olurum müstecab

Bağ-ı vaħdet kapısıñ eyle küşâd
Keşret içinden beni eyle aPzad

- 3b Sâkiyâ devr eyle vaħdet bezmini
‘Âşıkına açma ħiddet rezmini

Etdikçe ver aña la‘l-i şarâb
Bu durur ‘âşıklara râh-ı şavâb

Nâle tutmuş ġâlibâ ħum-ġâneler
‘Âşıkâ etmiş sılâ mey-ġâneler

- 45 Mutribân âvâz-ı hoş-elhân ile
Elde zentûr nâle eyler cân ile

Rağs edib rağğâslar devrân tutub
Elde ziller dest efşân-ı pâykûb

Mey içer na‘ra çeker mestâneler
Mest olub devrân eder dîvâneler

Necmiyâ yazdım aña târih-i tâm
Bu divânım 'aşk ile kıldım tamâm

1299 (1881)

Lugazât

2

37b Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1 Ol nedir ki cânı yokdur seyr eder
Bir beyaz şahrâda sür'atle gider

Ağladıkça gözlerinden kan akar
Câhil olan aña toğru kec bakar

Qadd toğru sînesi çâk-i zarîf
Hiç kimesne olamaz aña harîf

Şarkda turub mağrîbe verir haber
Hâş u'âm katında qadr-i mu'teber

38a Pâdişah gibi cihâna hükm eder
5 Aña mâlik olmayan çeker gider

Yemez içmez azık ister rûz u şeb
Bir siyah yüzlü gulâm eyler taleb

Başı yüzdür kırk ayaklı canavar
Eblehân görünce añı qor qaçar

'İlm ü fazlı yokdur amma hocadır
'Âlemiñ 'indinde qadri yücedir

Sa'y edince okudur ders-i fûnûn
Haqq anıñ haqqında demiş kâf u nûn

10 Üstüme giyince ismi hâmedir
Altıma alınca nâmı câmedir

Bir kalem kaşlı siyah gözlü nigâr
Cümle sırrı eyler her dem âşikâr

Per açıp pervâz urub hem göklere
Hışm eder minķâr çalar geçer yere

Dili yokdur söyler amma çok sözü
Hışma gelse qaralar beyaz yüzü

İki yüz kırk iki dostu var anıñ
Görmeyince dostlarıñ verir canıñ

15 Bu luğâzı halledene âferin
İhsan etsin Hakk aña huld-ı berrin

38b Necmiyâ etdim taleb verdim cânı
Bir ‘acem oğlandan aldım ben anı

3

38b Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

1 Ol nedir ki sim bıyık köhne beden
Sarmısak kafalı mişli pîrahen

Boyu uzun şabb-ı emred nev-civân
Gece vü gündüz güdlere eyler divân

Bu feleğin kerem serdiñ görmemiş
Dehriden hiçbir havâdiş şormamış

Bir kalem kaşlı kara gözlü nigâr
Cilvesiyle şivesi var âşikâr

5 Zülfü bükülmüş yüzünde lif gibi
Cebe giymiş egnine kim zevk gibi

‘Âşıkına gece vü gündüz nâz eder
Vuşlatına gâh sened ibrâz eder

Devr kıldıkça felek olur civân
Geceler hem olmaz hergiz nâ-tüvan

Bir gün söyledim gâyet zarîf
‘Ömrünüz çend sâle vardı ey harîf

Söyledin nevha dün etdim düğün
Henüz onbeş yaşına girdim bugün

39a Ceddim Âdem mâderim Havvâ ile
10 Cennet içre kendimi yedim bile

Mâ- haşıl bir nev-civân gamze-künân
Ma’îl olmuş aña herbir bâd-bân

Bu luğazım keşf kılmazsan eger
Var kiliseye ara çekme keder

Ermenîler muhbirinden anı şor
Ol vaqt iş bu luğazım keşf olur
4

39a Fâ’ ilâtün fâ’ ilâtün fâ’ ilün

1 Ol nedir ki bir hışâr-ı müstmend
Biñ rahliñ boynuna taqmış kemend

Ol ahâlî yılda bir eyler sefer
Altı yüz üç düşmen ile ceng eder

Gâh zîrine girer ol düşmeniñ
Gâhi üstüne çıkar bî-şek anıñ

Düşmen ile ceng kıldıkça ferîd
Asl u nesli dâ’imâ olur mezîd

5 Gâh şarka gâh garba ‘azm eder
Dost u düşmen içre kadar mu’teber

Nüş eder gâh şerbet-i yuhyi’l-‘izâm⁵⁹
Maḥv u isbât-ı vücûd eyler tamâm

⁵⁹ Yaratılışını unutarak, bize bir mesel fırlattı: “Çürümüşken o kemikleri kim diriltir?” dedi. Ayetinden iktibastır. *Kurân-ı Kerîm* 36/78.

39b Yedi pâ üzre kurulmuş ol hışâr
Âferin üstâdına kim şad hezâr

Altı yüz bârusu vardır mu' teber
Hâdişât etmez anı zîr u zeber

Seng-i hazradan müzeyyen ol binâ
Zîr ü bâlâsı metîn-i pür şafâ

10 Her sene mâhv eyler anı hâş u 'âm
Hakq eder endâmını yine tamâm

Bir 'acâyib kal'adır 'ibret-nümâ
Küntü kenzinden haber verir saña

Yılda ben ol kal'ayı feth eylerim
Bir 'acâyib sırra erib söylerim

Âb-ı kevşer nûş ederim ol zamân
Berķ urur sînemdeki nûr-ı îman

Bu luğazı söyledim oldum nedîm
'Afv ede takşîrimi zât-ı rahîm

15 Halline kıl sende bezl-i maķderet
Bende eylim Necmi dâ'im mefḥaret

5

39b Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1 Bir luğaz geldi hayâle bî-bedel
Halline sa'y eyle tırma ey güzel

40a Bir 'acâyib nesne gördüm ey azîz
Fikre taldım eyledim anı temyîz

Altı pâ üzre turub eyler karâr
Herkesiñ hakķını eyler âşikâr

Per tutub gâh göklere eyler ‘adûl
Hakki hak etmek gâh eyler nüzûl

- 5 Bir ‘adâlet şâhibidir pür hayâ
Kendisinden râzidir arz u semâ

Ehl-i hakda bu söze mîzan gerek
Nik dedi dâ’imâ eyler mihen

Hak olupdur bunun hakkında gevâh
Gelmemiştir böyle ‘âdil pâdişah

Necmiyâ hakkını sende ‘arz kıl
Bu luğazın aşlını sa’y et de bil

c. Gazeller

Bismi’l-lâhi’r-rahmâni’r-rahîm

1

- 44b Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 *Kad işâre’l- Hakki li’l- ‘urrâfi fi bedri’ d-düca*⁶⁰
‘Aşkdır sırr-ı hakikat kûyuna râh-ı hüdâ

Bu cihânda şanma ki bî-‘aşk olan kâmil olur
Kalbi doğmuşlura hergiz olmadı Hak aşinâ

Sırr-ı hûdan hayy diyüb bir dem ki çekdi şubh-ı âşk
Bâhterveş nûr-ı vahdet ‘âleme verdi ziyâ

Döndüren bu çarhı böyle zîr u bâlâ ‘aşk imiş
Ser-be-ser kevn ü mekân hep ‘aşka olmuş mübtelâ

- 5 Ey ki ‘aşk bahrinde seyrân eyleyen zevrak-mişâl
Söyle ki bu yemm-i ‘aşka var mıdır hiç intihâ

⁶⁰ Allah karanlıklar içerisindeki ay gibi ariflere işaret etti.

Setr olunmuş Hakk rızâsı 'aşk içinde ey gönül
Feth kıl ki zâhir olsun saña seyrü'n-nemâ

45a İster isen hakka vâsıl olmağın kim Necmiyâ
Terk kıl nâmûs-ı 'ârı 'aşka eyle iktidâ

2

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Evvel menâr-ı vaşlın üzre olur iken aşlâ
Şive-i mihrîñ dilimde eyledi neşv ü nemâ

Sür' atle seyl-i eşkimle tahâret eyledim
Mescid-i hüsnünde imâm-ı 'aşka etdim iktidâ

Karşı durdum secde kıldım kaşlarıñ mihrâbına
Çün salât-ı subh u şâmı eyledim bir bir edâ

Vuşlatıñla şâd u kâm almağlığa ez- cân u dil
Kaldırıp ellerimi çok ağlayıp kıldım du'â

5 Zâr kıldıkça edip dâr kubbe-i çarh-ı kebûd
'Ayb kılman derdim çok ağlarım şubh u mesâ

Veh nedir bu güft gûy-ı nist ü hest bu dehrîde
Bî-teğâfûl nist ü heste mübtelâyım mübtelâ

Ger ne porsî hâlimen düşvâr şod hâl-i cihân⁶¹
Luğf kıl bu bendene biñ cân ile et ilticâ

Şermdârım mên be goftem şemme-i ez- hâl-i 'aşk
To nebûdî hâlimen âgah ey şemsü'd- duhâ⁶²

Lem yezûk minhü ke 'sen irci 'î vechü'n- nümâ
Necmiyâ kad nâra minni nur- mişkâtü'l- hûda⁶³

⁶¹ Eğer o (bana bakarak) halimi sorarsa dünyanın hali (durumu) zor olur.

⁶² Aşk halinden biraz bahs etmekten utanırım. Ey duha güneşi karmakarışık olan halimi (gün gibi) orta yere serdin.

⁶³ Ey Necmi ! yüzünü bana çevir. Kâsedan zevk alamazsın çünkü doğruluğun nurunu benden alırsın.

3

46a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Kâmil ol fânus-ı deñide durma yak nûr-ı hüdâ
‘ Ârif olmak ister isen ‘ aşka eyle iktidâ

‘ Âşık olmayınca Âdem ‘ âşık olmaz mâ- hasıl
Men ‘arâf⁶⁴ bezminde olğıl târiq-i hubb-ı sivâ

On sekiz biñ ‘ âlemi kim nûr-ı bâbur eyleyen
‘ Aşk imiş ben bildigim *vallâhü a'lemü bi'l- hüdâ*⁶⁵

Sâkiniñ bir cür' asıdır döndüren devrânı kim
Nûş-ı meyle niceler kıldı vücûd mahv u hebâ

5 Şâhid-i ahvâlîme lebdîr benim ‘ âşıklığım
Tâ ezelden zâhir olmuş bana seyrün-nümâ

Dü cihânı bir pula kim almayan mestânemiz
Bezm-i meyde bizlere pîr-i muğandır reh-nümâ

Necmiyâ mey cur' a cur' a nûş kıldım mâ haşıl
Terk kıldım mâ-sivâyı Hakkâ oldum âşinâ

4

47a Müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün

1 Çal tanburu can oynasın ey muṭrib-i şîrin edâ
Ver bâde mest eylesin ey sâki-i kişver-güşâ

Ṭanbur ile bâde bize olmuş helal olmaz vebal
Daḥl eyleme ‘ âşıkları ey sûfî derd ü belâ

47b Şıyt ü şadâ saz ü sözü ḥiddetden içmişdir rumûz
Bâde degil mi dil-fürûz ey vâ' iz-i şîrin-edâ

⁶⁴ E. Yeniterzi, *a.g.e.*, s. 102.

⁶⁵ Muhakkak ki Allah en doğrusunu bilir. M. Yılmaz, *a.g.e.*, s. 161

İşbu kelâma tut şımâh ma' nîsini fehm eylegil
Câm u mey anı elden kıoma ey 'âşık-ı hüsn-likâ

- 5 Dün gece bir mey-hanede pîr-i muğan feryâd edib
İşbu sözü dedi baña monla beyâ monla beyâ

Terk eyle 'izz ü nâmusuñ maḥvet vüçüduñ kâmil ol
Hum-ḥanede eyle qarâr ey tâlib-i câh-ı fenâ

Keşf eyle râz-ı vâhdeti diñle cihândan şohbeti
Her eşyâdan al 'ibreti ey Necmî-yi nûr-ı Hudâ

5

- 47b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Dergehinde şaf dutub efgân eder 'âlem bu ya
Nice 'âşık dem çekib devrân eder 'âlem bu ya

- 48a İltifât etmiş n'olur üftâdeler kan yutmadan
Tâb-ı ruḥsârın dilim sûzân eder 'âlem bu ya

Bu ne sırdır kimse bilmez görmedeñ gündeñ yüzün
Vuşlatın arzû edib efgân eder 'âlem bu ya

Kaşların mihrâbına secde kılar 'âşıkların
Râh-ı keçden kâfirân îman eder 'âlem bu ya

- 5 Hâtem-i Tayy nâmına bir hatt-ı butlân çekti ol
Sâ'iline vuşlatın ihsân eder 'âlem bu ya

Kapısının etmiş küşâd eyler taleb mihmânını
Ḥân-ı himmetle dilim şâdân eder 'âlem bu ya

Necmiyâ fevt olmadan hengâm-ı firsât sa'y kıl
Kapisında 'âşıkın kurbân eder 'âlem bu ya

6

48a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Ol zaman ki burc u 'aşkdan baş çekip nur-ı Hudâ
Terk-i benlik eyleyerek 'aşka etdim iktidâ

Yemm-i 'aşkda garğ oldu bu vücûdum zevrakî
Seyr kıldım nice hikmet terk kıldım mâ-sivâ

Sanma ki beyhûdedir bu gerdişin keş-mâ-keşi
Raş ediyor çarh-ı 'âlem 'aşka olmuş mübtelâ

Men 'araf esrârıdır 'âşıkları 'ârif eden
Pârelense bu vücûdum 'aşkdan olmaz rehâ

48b Sırr-ı Hakkı seyr eder 'ârif olan her zerrede
5 Her bir eşyâda hafîdir nice esrâr-ı Hudâ

Yakdı yandırdı vücûdum 'aşk odı mahv eyledi
Devr kıldım şem'-i 'aşka eyledim cânım fedâ

*Mûtü kable en temûtü*⁶⁶ sırrına mazhar olub
Necmiyâ her bir sözün 'aşk ile eyle intihâ

7

48b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Göster ey hûban -ı' âlem bu fezâda râh baña
Yolum etmiş ey dirîgâ hem-dem olmuş âh baña

'Âşık olan gam çeker mi râh-ı mefkûd olmadan
İşbu rahda pîş-revdir bir 'ârif-i âgah baña

Al oku eyle 'amel eyle te' annüdden hâzer
Hürriyet menşûrunu vermiş ezelden şâh baña

Zülfün açmış sâye şalmış hal-i 'anber bûlara
Tevdi' etmiş nûr-ı hüsnün kim semâda mâh baña

⁶⁶ "Ölmeden önce ölünüz" Hadis-i Şerif, M. Yılmaz, *a.g.e.*, s. 129.

5 Ğam degildir câh-ı dünyâdan eğer ma' zûr isem
Kılmış ihsan şâh-ı ' aşk ' aşkıdan bir câh baña

' Âşkınım tağne-i ehl-i melâmetden ne ğam
Zevk verir kim tağne-i her câhil-i bed-hağ baña

Her ne yerde âh edib kılsam taleb dîdârını
49a Necmiyâ ğam çekme ki eyler meded Allah baña

8

49a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Ben bugün bir dilber-i ra' nâya oldum mübtelâ
Ey dirîğâ gökyüzünde âya oldum mübtelâ

Saçı sünbül lebleri mül hâl-i ' anber sûh teniñ
Yüzü gül ber- gerden mînâya oldum mübtelâ

Serv kad gerden ebyâz gabgab-ı simin kâfûriden
Gökden inmiş bir melek-sîmâya oldum mübtelâ

Kiprigi ok kaşları yây çeşm-i cellâd nev-nihâl
Sâde dil bir âfet-i zîbâya oldum mübtelâ

5 Dâda gelmiş bülbülem nâle-i feryâd eylerim
Goncelenmiş bir gül-i hamrâya oldum mübtelâ

Bezm-i vaḥdetde görüp dîdârını âh etdiğim
Sînede zenbur-veş bir yâya oldum mübtelâ

Muşhaf-ı ḥüsnünü açdım okudum ' ilm-i ledün
Nice yüzbiñ Necmiyâ ma' nâya oldum mübtelâ

9

49a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Pâdişâh kişver-i ' aşk ihsân eyledi baña
Mülk-i âha vâli kıldı verdi bir fermân baña

‘Âşîkân-ı dehrîden kim kıldı beni imtiyâz
Ah u nâle rütbesinden verdirdi nişân baña

49b ‘Aşk yolunda çâk edeyim hüsn-i ‘iffet dâmeniñ
Hükm kıldı Mısr-ı dilde Yûsufa Ken‘an baña

Hırşa geldi bâşıma dünyâyı zindân eyledi
Arzû-yı vuşlat için hışm edip cânan baña

5 Hun-ı ‘aşka.....* cân gâltâm eyledim
Vâcib olmuş emr ü fermânına bir qurbân baña

Kâfirem ger döner isem ‘aşk yolundan ey nigâr
Nuşh kılsa günde yüzbiñ cem‘ olub insan baña

Nâr-ı ‘aşkdan yandı dil pişdi ciger oldu kebâb
Necmiyâ bundan sonra şîven sana efgân baña
10

50a Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün
1 Şarkîden baş gösterib eyledi nâle şabâ
Dökdü şehhâb laîfden rûy-i zemîne jâle şabâ

Sakî oldu şükûfânın şurâhîleriñ taldurdu
Bâğ u bostan kızlarına verdi piyâle şabâ

Ni‘âm-ı gûnâgûn ile bezetdi sofrâ-i çemenistânı
Bağrı lâleden kıldı müheyyâ-i nevâle şabâ

Geşt ü güzâr eyler iken bâğ-ı Îrem‘de cânân
Açdı nişâbını oldu sebeb ‘arz-ı cemâle şabâ

5 İntikâm-ı zülf için tahrîk pençe-i sitemin kılıb
‘Âşîk öldürmeye oldu sebeb deng-i muğni-yi şabâ

Dolaşdırdı hâle-i rûyuñ kara zülfünü dağıttı
Gâlibâ ben gibi müştâk idi dâne-i her hâle şabâ

Necmiyâ etdim taleb vuşlat-ı dildârını bu şabağ
Nağd-i cânım almağa verdi yine havâle şabâ

* Bu kelime okunamamıştır.

11

50b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Tâ ezelden olmuşum müştâk nur-ı Muştafâ
 'Âşık-ı Hakk'e'l- yakînîm gayra olmam âşinâ

Ol zaman ki nûş kıldım muhabbet bâdesin
 Beni ser-mest eyledi kim 'aşk-ı maḥbûb-ı Hudâ

Bu sebebdan dü cihân 'âşıklara olmuş ḥaram
 Nâr-ı 'aşka yanmağa ben olmuşum ancak revâ

'Ayb kılma bûlbûlâsâ nale-i zâr eylesem
 Bağ-ı 'aşkda çün yaraşır şayḥa-i efḡan bana

5 Âşık oldur cân verir cânânesiniñ râhına
 'Âkıbet dostum yolunda eylerim cânım fedâ

Ger şorarsan kânde 'azmin kaḡı yoldur yolunuz
 'Azmimiz mülk ü 'ademdir râhımız râh-ı fenâ

Kıl u kâli Necmiyâ terk eyle ender-fâni ol
 Kalmadı gitdi fenâyâ evliyâ vü enbiyâ

12

50b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Meded ey şâh-ı rusûl menba'-ı cûd kân-ı i' tâ
 Kılma maḥrum tût elimden olıcak rûz-ı cezâ

Rûz-ı maḥşerde eyâ var mı seniñ gibi şeffi'
 Senden öz kim ola acziyyâta kân-ı 'anâ

Gece vü gündüz ederim dergehinde feryâd u enîn
 Bûlbûl-i bâg-ı şeffi' im meded ey gül-i bâg-ı ra' nâ

51a Dîde-i kanımla yazıb 'arz-ı ḥâlim elde durur
 Hâlimi 'arz eylemege durmuşum pîş-i derinde şubḥ u mesâ

- 5 Raḥm kıl ḥâlîme ey şâhid-i şâh-ı 'âlem
Sensin iş bu ma'reke-i 'ilm-i ledünde şâh-ı hüdâ

Müjde ol zâta ki oldu sana ümmet bu yolda
Saña bende olan elbet dünyâda çeker cevri ü cefâ

Necmiyâ biz de gebe olduk rûz-ı ezelde o şâha
Ne için çekmedesin endîşe-i ğam-ı ferdâ

13. Harfî'l-Bâ

- 51b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Hoş gelirdi dün gece mey-ḥânedan sıyt-ı şarâb
Kıplamışdı bezm-i 'aşkı cızbız-i bûy-ı kebâb

Velvle şalmıştı çarḥa na'ra-i mestâneler
Elde sâkî câm-ı zerrîn devrine eyler şitâb

Mevce gelmiş ḥum içinde kim şarâb-ı erguvân
Şaḥnlara ḥaymeler kırmuş lübbî herbir ḥubâb

Okıyup pest ile mutrıb 'âşıkâne besteler
Murğ-ı rûḥa pençe şalmış ğâlîba deng ü rebâb

- 5 Vâsıl-ı cânân eder 'uşşakları rahrâh-ı 'aşk
Bu durur ben bildiğim *va'llâhü a'lem bi's-şavâb*⁶⁷

'Ays u nûşuñ ḥürmetiñ zâhid beyân eylerse ger
Müfti-i 'aşka danışdım ḥalline verdi cevâp

Necmiyâ fevt olmadan hengâm-ı 'işret durma hiç
Ol günde küffâr demeden *yâ leytenî küntü türâb*⁶⁸

⁶⁷ Muhakkak Allah en doğrusunu bilir.M.Yılmaz, *a.g.e.*, s.161

⁶⁸ Mehmet Yılmaz, *a.g.e.*, s. 79.

14

52a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Nice feryâd etmesin kim mürğ-i dil gülzâr garîb
 Bâğ garîb bağban garîb gülşen garîb gülnâr garîb

İnlemek âh eylemek 'ayb olur mu 'âşıka
 Maḥşiyetle hem dem olmuş dil garîb efkâr garîb

Bu diyarda kime bilmem 'arz edeyim aḥvâlimi
 Dil ocağın yandıran kim gayret ile nâr garîb

Düşmüşüm çöllere feryâd eylerim baykû gibi
 Çöl garîb vâdî garîb feryâd garîb dildâr garîb

5 Şıyt-ı ḥüznüm 'aks eder âh edince tağlara
 Hâlîmi gördükçe ağlar çağlayu enhâr garîb

Âh u nâle eylerim bu vâdî-i.....
 'Ayb kılman tâ ezelden olunan ikrâr garîb

Necmiyâ âsûde olmak 'âşıka pek 'aybidir
 Durma yaz kim elde ḥâme dilde biñ iş'âr garîb

15

52a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Çeşm-i bîmârîñla 'uşşak mest ü ḥüsyâr oldu hep
 Verd-i ruḥsârında 'âlem şaḥn-ı gülzâr oldu hep

Sâyeñizden pâdişâhım geşt ederken 'âlemi
 Baña şimdi ḥalk-ı 'âlem yâr u âğyâr oldu hep

Derc-i dilde ḥıfz ederdim söylemezdim kimseye
 Neşr olundu 'âleme her sırrım izhâr oldu hep

52b Hâb-ı ḡafletle yatarken her dem zîr-i felek
 Kûn feyekûn⁶⁹ emriyle kim cümle bîdâr oldu hep

* Bu kelime okunamamıştır.

⁶⁹ 'Ol (der) hemen olur.'M.Yılmaz, a.g.e.s.,98

- 5 Fazl u ihsân-ı Hudâdan hâl-i derdim herkese
Ser-be-ser tahîr olup i' lân u ikrâr oldu hep

Fâ'ide verir mi ey dil inkârınız ikrârınız
' Âleme bu cezâmız ' arz-ı ' iş' âr oldu hep

Mülk ü dünyâyâ nazarı gelmemiş ol şûhumuñ
Meh cemâli Necmiyâ dünyâyâ işhâr oldu hep

16

- 52b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Hâb u nâz içre yataurdım vâlih ü hayrân bu şeb
Geldi ol sultân-ı hûbân eyledi dîvân bu şeb

Çapısında kim karamol turmağa şubh u mesâ
Eyledi bu bendesine emr ile fermân bu şeb

' Aşık oldur ma' şûkuñ emrine münkâd ola
Emr kıldı bende etdim cânımı kurbân bu şeb

Nice yıllardır ser-i kûyunda devrân eylerim
Rağm kıldı vuslatına eyledi mihmân bu şeb

- 5 Ben şanırdım kendimi dûr olmuşum ol dertden
Bir hicâb gitdi aradan eyledim îman bu şeb

' Arş u kürsü yer ü gök ins ü melek vahş u tuyûr
Derghimde etdiler tâ şubha dek devrân bu şeb

- 53a Çün nazargâh-ı ilâhîdir fu 'âdın Necmiyâ
Ol mağâmı hıfz kıl ki girmesin şeytan bu şeb

17

- 53a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Gece vü gündüz eyledim ben re's kûyunda şitâb
Vuslatınla etmediñ bu ' aşıkını kâm-yâb

Bu ne inşâf bu ne ahvâl bu ne etvâr-ı hadîd
Tâ ezelden münhaşırdır zâtına kılmak 'azâb

*Külle yevmin li yünâdî an semâ'in ve isrâ
Küntü fi'l- beyti'l- hüzni nâdiyen 'ale't-türâb⁷⁰*

*Keremi dâni hâl-i men inşâf enhâ ey yâr-i men⁷¹
Limen talebenî ke'r-raķîbân lem tekün 'ale's-sevâb⁷²*

5 Her ne deñli ben saña kıldıkça 'arz-ı ihtiyâc
Sem' kılmadın sözümü benden etdiñ ictinâb

Yüzüne çektiñ niķâbın eylediñ benden hâzer
Gökde hürşîd rûyunu şan-ı setr kıldı kim şehâb

Kârgâh-ı 'âleme diķķat nazarla Necmiyâ
Kıl nazar her dem saña gösterir yüzbiñ serâb

Harfû't -Tâ

18

54b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 'Âlem fikr ü hayalde beni etdi mebhût
Sâkinân-ı harem ser 'îfâf-ı lâhût

Şol şarâb-ı ezelîden mest ü maħmûr oldum
Baña şor ķande ķadeh sâķi-i bezm-i ceberût

Keşret içre zeķan-ı vahdeti kıldım seyrân
Kayda girdim ķâh-ı Bâbil'de mişal-i Hârût

Kenz-i lâ-yefnâ-yı hafîye mâlik olan sâlik-i Hâķķ
İstemez huld-ı bezmde hûri ü ğılmân-ı melekût

⁷⁰ Ben hüzün evinde toprak üzerinde pişmanken her gün uyku ve uyanıklık arasında bir ses geliyordu.

⁷¹ Ey benim yarım bana insaf et, aşağılık insanların keremine bırakma.

⁷² Kim beni rakib olarak isterse sevab üzere olmaz.

5 ‘Âşıkñ ‘aynı gibi ağzı açıkdır her dem
Ursalar leblerine dâ’imâ mühr-i sükût

55a Her ne söyler ise her can gibi şakla dilde
Etme beyan-nâme şakın ‘ârifñ sözünü tut

Ne ki zer‘ eylersen anı biçersin Necmî
Mezra‘ a-i ehl-i hâkâyık ‘ademdir nâsût

19

55a Mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün

1 Bu bezm-i nev-nihâlñ teşrîfine ise râğbet
O şuh-ı nev-nihalle biz kılarıdık şubha dek şohbet

Der-âğuş eylerdik bintü’l- ‘incebi râğmıña zâhid
Leb-i câm kılarıdık bûs eylerdik sakıya hürmet

Bize hem-bezm olur muydu ‘acceb âgyârlar hergiz
Eder miydik daha çarh-ı cihânñ lutfuna minnet

Mükedder olmaz idi hâtırımız kahr-ı ‘âlemde
Kapisında kara dilveş görürdük dâ’imâ nevbet

5 Müheyyâ eyler idik nâkd-i cânı kîse-be-kîse
Ederdik hâk-i pâyine şâhrâh ‘azmiyle gayret

O bezme cem‘ olurdu kalmaz idi hiç mehâlikde
Gelirdi şaf- be- şaf rindân-mişâl hûrî-yi cennet

Ne teşrîf eyledi ol şuh ne biz de eyledik Necmî
Bu bezm-i ‘âşıkanda şubha dek yârân ile ülfet

20. Harfû’s-sâ

55b Mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün

1 İşitdim dün gece mey-hanelerde bir hoş mebâhiş
Bizmim ilde seni sevdim deyü olmuşdur hâdiş

Beni katl eylemege ferman çıkarmış kaşların yayı
Maâza'llah şehen -şâhım olubsun cürmüme bâ' iş

İçib 'aşkına biñ cür' a vücûdum maḥv edib gitdim
Bu meydân-ı muḥabbetde benim bir zâde-i ḥârîş

Olur 'ârif anıñ bir cür' asını nûş eden 'âdem
Mey u maḥbûb olur mu sôfiyâ ümmü'l-ḥabâ-'iş

- 5 Belâgat-riz olursam vaşf-ı dildâra n'olur Necmî
Benim fenn-i şî' rim Ḥazret-i Hassâna vâriş

21

- 55b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Kaşların edince cânâ tîğ-i ebziyle baḥş
Ederim ben ol zamanda âh u efğan ile baḥş

Sür' atile 'arş kılınca leşkeriñ bād-ı şabâ
Yüzde ḥaller eyler elbet zûlf-i çevgân ile baḥş

'Arz-ı ruḥsâr eyledikçe teb tutar göñlüm benim
Murg-i şehbâz eyler oldum tîr-i peykân ile baḥş

Tab'-ı pâkim âb-ı la' liñ dâ'imâ içer gezer
Şanasıñ ki Hızır tutar âb-ı ḥayvân ile baḥş

- 56a Necmiyâ ben dün gece tâ şubhâ dek kıldım kıyam
5 Eyledim edâ ile evşâf-ı cânân ile baḥş

22.Harfü'l-cîm

- 56b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Doldurup la' l dutar sâkî-i güller ü aqdâh
'Âfiyetle iç deyü ol baña eyler ilḥâḥ

Kevkeb-i dürrî gibi şu' le verip câm-ı şabûḥ
Bezmdede mekârim lütfuyla yakmış misbâh

El urub câmı Ceme okudum söze nûr
Mâ haşale zevk-ı mey' kimlere eylem ısrâh

Der-i mey-hânede dün muğbeçeye çok yalvardım
*İftâhü'l-bâbe bi ikrâmike yâ fettâh*⁷³

- 5 Mey-i engûr değil içip kandıgımız ey zâhid
Buña derler sâye-i pîr-i muğanda rahrâh

Ne şurâhîde kalıb hem ne de mey-hânede mey
Ol kadar içdi gönül olmadı hergiz efrâh

Necmiyâ te'sîr edib tab-ı dimâğ kuvve-i mey
Bilmezem kangı şuha hâlîmi eylem ısrâh

23

- 56b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Açılıp gülşende gelmiş gonca-i hamrâya bah
Bağ içinde nâle tutmuş bülbül-i şeydâya bah

Nergis ü sünbül benefşe boynun egmiş şaf- be- şaf
Her çiçekde câri olmuş san'at-ı Mevlâya bah

Kudret-i Hakk birle tolmüş sû- be-sû arz u semâ
Şu'le verir kevn nurundan nûrun almış âya bah

- 57a Çeşm-i diğkâtle nazar kıl şun' u Hakk'a ey gönül
Gözleri cellâda bakma kaşları kec yâya bah

- 5 Mâ-sivâya bakma hergiz o mehe bak 'ibret al
'Âlem-i şugrâyı terk et 'âlem-i kübrâya bah

'Aşkdır bağrımı pür-hûn eyleyen 'âlemde kim
Üzerinde nice mecnûn gezdiren şahrâya bah

Bir nigârın âteşine Necmî yanmış âh eder
Arzîden tâ göge çıkmış sayha-i Leylâya bah

⁷³ Ey Allahım ikramın ile kapılarını aç anlamında bir duadır.

24

57a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Herkese bir vech ile olmuş tecellî-yi vedûd
Çün 'arûs-ı 'aşk ile 'uşşakları kılmış 'ukûd

*Er-ricâlû 'l- müskirün ve kad ra 'eyle fi 'l-'adem
Ennehüm eshâbi nâri yedhulüne fi 'l- hûlûd⁷⁴*

*Men neyem ber- dergeheş ez şîve-i rûz-ı ezel
Nist der hestî-i lâ illâki hest-i bî -vücûd⁷⁵*

Kân-ı dilde zâhir olmuş cû her ferd-i aḥad
Yokluk ızhâr eyler elbet 'âşıka mihr-i şuhûd

5 Küntü fi 'd'dünyâ 'alâ hubbî 's-sivâ yâ leytenî
Lem telidnîl vâlidayni kad hazeyte fi 'l -vürûd⁷⁶

*Ey tabîbî nist dermân derd-i mârâ el-ğiyâş
Ey dirigâ ḥasretim bâkî be mâned yevmü 'l- ve 'ûd⁷⁷*

57b Necmiyâ olmaz göñülde şevk ü ḥüznün pâydâş
Ḥüzn aḥz et 'âşıq isen terk kıl zevk u sürûr

25

57b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Sîneme ur görmedim ol tîr-i müjgandan elezz
Faḳd kıl ki olamaz bîmâr-ı niyyete ḳandil-i elezz

58a Çok dolandım aradım her bir diyârı bâb bâb
Görmedim hiçbir meclisde cevri-i cânândan elezz

⁷⁴ Sarhoş adam olmayan şey görücüdür. Muhakkak ki onlar cehenneme giricidirler.

⁷⁵ Ezel gününün dilinden onun dergahının kapısında bir hiçim.İlle de vücutsuz varlık aranırsa yokluğun varlığında değildir.

⁷⁶ Ben dünyada senin haricindekileri seviyordum. Keşke öyle olmasaydı. Keşke annem babam bu hali işlemem için beni dünyaya getirmeseydi.

⁷⁷ Ey tabib yetiş ! derdimize derman yoktur.Eyvah hasretim vaad gününe kadar baki kalacak.

Zikir kılsa halk-ı ‘âlem nâmımı Mecnûn gibi
‘Âşıka var mı cihanda şöhret-i şandan elezz

Her ne deñli zulm kılsan murğ-i dil şâdan olur
Derdliye olur mu yâhû âh u efğandan elezz

- 5 Rûyunu örtükçe zülfün dînimi gârât eder
Kâfire ‘âlemde yokdur hubb-i îmandan elezz

26. Harfî’r-Râ

- 58a Fâ’ ilâtün fâ’ ilâtün fâ’ ilâtün fâ’ ilün

- 1 Bülbul-i dil hüsn-i evşâfında şöbet tâzeler
Gül açılmış gülşen-i rûyuñda hamrat tâzeler

Görmedim ki saña hizmet eyleyen ola zelîl
Dergehinde her fakîr geldikçe devlet tâzeler

Dil kara dildir kapıñda şubh u şâm bekler seni
Sad hezâr ceşş mihriñ gâh nice nevbet tâzeler

- 58a ‘Ayb kıлма ‘âşıkıñ ‘ahvâlini sen zâhidâ
Yâd eder gâh rûy-ı dostu dilde hasret tâzeler

- 5 Ey tabîb olmaz haraç ‘âşıkıñ sıhhat-pezîr
Her ‘ilâc etdikçe ‘aşkıñ diger ‘illet tâzeler

Dün gece bir kâmla şordum ‘ilâcıñ söyledi
Derd-i ‘âşık da rûy-ı vuşlatla şıhhat tâzeler

‘Âşık olmayınca bir kul kâm-ver olmaz hele
Bu sebebdan Necmî-i dil-heste miñnet tâzeler

27

- 59a Mef’ ulü mefâ’ ilün mef’ ulü mefâ’ ilün

- 1 Mey ile güzel sevmek ‘âşıklara lâyıkdır
Keşf eyleme bu râzı esrâr-ı kâyıkdır

Gûş ver baña sâkî olmazsa eger râfî
Devr eyile mey-i bâkî ol la' l-i haqâyıkdır

Meysiz gönül şâd olmaz gülzâr-ı temennâda
Bir câm-ı muşaffâ ver ol neş'e-i ' âşıkdır

59b Mesrûr olamaz hergiz dem çekmese ger mutrib
Âvâze-i hoş elhân gönlüme muvâfıkdır

5 Biñ nâz ile devr eyler peymâne dutub elde
Bu bezmîde ol ' ayyâr akrânına fâ' ikdır

Va' d etdi baña verdi bir câm-ı ' arak şâfî
Mey erleri elbetde sözlerine şâdıkdır

Mey-hânede biñ şahbâ içdi dolu bu Necmî
Bir yere gelib ' uşşâk derler yine ayıkdır

28

59b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' lün

1 Esicek bâd-ı şabâ zûlf-i dil-ârâ ditrer
Bağ u bostanında şân sünbül ü hazırâ ditrer

Deprenir atlas ü dîbâ kadd-i mevzunda
Kadd-i tûbâda olan hülle-i hazırâ ditrer

Hışm-ı kecle bakıcak semt-i semâvâta o şuh
Müşterî lerze dutar burcuyla cevzâ ditrer

Luţf edip ' azm edicek seyr-i gülistâna meded
Şermiden rakşa gelir her kuh u şahrâ ditrer

5 Düşse rûyuñdan eger bir katre ' arak yeryüzüne
Nice cedvel nice enhâr nice deryâ ditrer

Rûy-i verdiñ kevkebâne ' arz kılsan cânâ
Cümlesi nâ-bud olur her ' ayn-ı bâlâ ditrer

60a Necmî iqbâlîñ eger burc-ı tevâli' de toğa
Habt olur ehl-i nifâk remze-i a' mâ ditrer

29

60a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Mest-i bî-pervâ olup gördüm ki cânânım güler
Bağ-ı hayretde durup serv-i hırâmânım güler

Gül gibi gülünde turmuş açılıp ol gonce fem
İşidib feryâd-ı zârım âh u nâlânım güler

İnşaf etmez hiç utanmaz al çâr- pâr тұrur
Her taraf bakar görür hâl-i perişânım güler

Nuşh kılma gülme açılma dedim güldü dedi
Açılıp gülşende şimdi çeşm-i mestânım güler

5 Peykerâsâ gördü rûyunda çalpar sînemi
Ayrılıp bütün andan dîn ü imânım güler

Bu vücûdum ben anıñ râhında pâ-mâl eyledim
Kimseden görmüş degildi gördü ihsânım güler

Necmiyâ hayretle turmuşken cemende dün gece
Mest-i bî-pervâ olup gördüm ki cânânım güler

30

61a Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

1 Kaddiñ ' arz et gülistanda ham etsin kaddini ' ar' ar
Ruhuñ göster güle gülşende olsun şermiden ahmer

Rûyuñ setr edeli zülfüñ karanlıkda kalıp ' âlem
Niğâbiñ aç cemâliñ şem' iyle olsun cihân enver

Niçin ebsem тұrursun bunca yıldır bezm-i ' irfanda
Tekellüm et kelâmından saçılısın ' âleme gevher

Kitâb-ı hüsnüñü açmış öñünde pend eder emrediñ
Kerede ' âşıkân herbir kelâmını eder ezber

- 5 Sevâd-ı zülfün efzun mu benim baht-ı siyâhımdan
‘Uyûnuñ ğamz eder ğamzeñ çeker baña urur hançer

Tevâzu‘ kıl bulur ‘izzet tevâzû‘ ehl-i ‘âlemde
Kapında kul olup kılsın kerede ‘âşıkân yekser

Ledünnî ‘ilmini eyler kırâ’et Hâce Necme’d-dîn
Gelir raksa felek bâm-ı Şüreyyâdan döker aħker

31

- 61a Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Ağlamıyor baħkim gözleriñ al kan getirir
Müjeler cellâd alıp katlime ferman getirir

- 61b Hâl-i ruhsârına tahrîr olunan ‘aşk âyetini
Görse kâfir barmağın kaldırıp îmân getirir

Vuşlatiñ ‘ıyd için dilde olan mihr ü hayâl
Bağlayıp boynuma zülfün saña kurbân getirir

Pehlivânım hışma gelmiş beni katl etme için
Cübbesi üzere dutup tîğ-i berrân getirir

- 5 Tolaşub sâhil-i ‘aşkda nice yıldır Necmî
Bahr-ı ğam içre talıp dâne-i mercan getirir

32

- 62a Mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün

- 1 İlişme keyfine sâki ‘arâk peymânedir sâğar
Kan içip hûn dökmekde dâv-ı divânedir sâğar

Ne denli nûş ederse eylesin mest-i humâr olmaz
Bu bezm-i mey -perestanda sırr-ı zamânedir sâğar

Kul olmuş mey-hânede pir-i muğâna mest olup kalmış
Mey âteşiyle sûzân olmada pervânedir sâğar

İçirmese şürâhî mey kalırsa boş eder feryâd
Bu şeh-r-i mey -sitâne sâlik-i yegânedir sâgar

- 5 Pey-â-pey vermede mey içmede mey ‘âşık-ı şâdık
Bu şatranc-ı mürüvvetde rûh-ı ferzânedir sâgar

Ele alınca sâkî neş’e-yâb olur mey- perestanlar
Vişâl-i bintü’l- ‘ineb birle ruh-ı ferzânedir sâgar

N’ola mesrûr ederse Necmiyi kim bir kadeh meyle
Keremde luğ u ihsanda şeh-i şâhânedir sâgar

33

- 62b Mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün

- 1 Verip can nakdini ol vuslat-ı yâre çıkar çıkmaz
Gözüm yumdum şataşdım böyle bir kâre çıkar çıkmaz

Tarîk-i müstakîm üzre ‘azîmet eyledim her şeb
Yüzümü döndürüp ol kûy-ı dildâre çıkar çıkmaz

Gelin ey sâkî-i muṭṭıb getirin bezm-i âlâtın
Gidelim ey dil ü cân seyr-i gülzâre çıkar çıkmaz

İçelim la‘l zamânı şadâ-yı azgun birle
Sakın ey dil bu sırrı deme ağıyâra çıkar çıkmaz

- 5 Safâlar bahş eder ‘âlemde ‘uşşâka mey-i maḥbûb
Gelin bir bir düşelim pâ-y-i esrâra çıkar çıkmaz

Muḥabbet bezmidir bezm-i zarîfâne ‘azîmet kıl
Bu ḥâlî Necmiyâ kalkışma inkâra çıkar çıkmaz

34

- 62b Mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün

- 1 Urub minḳâr edip pervâz çekip nâle görür görmez
Süzüldü murg-i rûhum dâne-i ḥâle görür görmez

Dolaşırken ser-i kûyuñ dolaşdı zülf-i dildâre
Esîr oldu ki dâm-ı ‘izz ü iqbâle görür görmez

Çanad çaldı ulaşdı bâğ-ı hüsne süzülüp konu
Yañağı üzre nesrîndeñ olan hâle görür görmez

Kadd-i dil-cûsunuñ mihri edip te ‘şîr dil ü cân
Mükedder birle düştü hayret-i hâle görür görmez

63a Niçin ta‘n etmeli bilmem budur ‘uşşâkıñ aḥvâli
5 Yanıp yakıldı böyle nâr-ı âmâle görür görmez

Beni şûfileriñ bezminde rüsvâ etmege her şeb
İşitdim cem‘ olup zühhâd alıp kâle görür görmez

Kerem kıl Necmiyâ nazmıñ dūrâsâ rişte-i cân
Verip bir bir şanâ‘at birle ibcâle görür görmez

35

63a Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

1 Müjde-i ledün alıp Mûsi-i cân dek gideriz
Bu ledünniyetle arzdan tâ âsumâne dek gideriz

Ṭoldur piyâle mey boş koyma ey saḳî
Bu keş-mâ- keşle seniñle pîr-i muğâne dek gideriz

Bir elde defter-i cevriñ bir elde çâk-i girîbân
Böylece tâ maḥşer-i dîvane dek gideriz

Süvâr olmuşdur esb-i ḥubbuñ ey kâfir
Şemşir-i âhı çekip merd-i meydâne dek gideriz

5 Bu cevri-ı cefâyı ‘arz etmek için her dem
Açarız başımızı ‘arş-ı raḥmâne dek gideriz

Oğuruz sûre-i hecriñ nâle-i feryâd ederiz
Akıdıp sirişkimiz ḥuzur-ı cânâne dek gideriz

Elbetde kımayız bu intikâm bir gün alırız
Berây-ı ‘arz-ı ḥal Ḥusrev-i ḥûbâne dek gideriz

- 63b Tatar muhabbetiñ dil metâ'ın yağma etdi
Tâ kıyâmet nâr-ı 'aşkıñla câvidâne dek gideriz

Necmiyâ yeter kıldın derd-i dünün izhâr
Sırr-ı 'aşkı fâş eyleme ki mihr-i mâne dek gideriz

36

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 63b Günde mâh hürşiddeden gerçi eder nûr iktibâs
1 Gün yüzünden aHz-ı nûr etmegi etmiş iltimâs

Muktedâ* o hâl-i hindûya 'âşıklarıñ
Nice hâver hâle-i ruhsâre olmuş ihtibâs

Düşmeden pâk eyleyip meşşâta ol ebrûlarıñ
Şemşîr-i şâmı kılıcdan kaldırıp hûn ile pâs

- 5 Kıp kızıl olmuş kızarmış gözleriñ kanım içip
Sanki her müjen giyip egnine bir kanlı palâs

Necmiyâ tâ dibiyle duvar eyle kûyuñ her gece
Nur-ı Hâkla her şey'e eyler nazar ehl-i ferâs.

37

- 63b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Nur-ı vechiñ hürşidâsâ bu cihânı kaplamış
Sıyt-ı hüsnüñ denk tutmuş âsumânı kaplamış

Ceyş-i mûyuñ mülk-i fesden hışm ile etmiş hurûc
Halkalanmış gerden-i billûr nişânı kaplamış

- 64a Ol sebebden şîve vermiş hâle-i ruhsârına
Hâl-i 'anber bûlarıñ rûyuñ mihânı kaplamış

Gamz kılmış gamzeler gammazlanıp tîrler gibi
Göz göz etmiş sînemi bu tende cânı kaplamış

* Bu kelime okunamamıştır.

- 5 Mülk -i Kâfa tîğ çekmiş kahraman kaşlarıñ
Sihr kılmış gözleriñ mülk-i sinânı kaplamış
- Serv-i kaddiñ ser çekip hüsniñ bağında nâz ile
Sâye tutmuş Erzurum'dan tâ İrânı kaplamış
- Vaşf-ı pâkiñ söylenir destan gibi her buk'ada
Kalmamış rûy-i zemînde her lisânı kaplamış
- Öyle bir kâfir degildir rahm ede 'uşşâkına
Dinimi yağmâ kılıp hem bu imânı kaplamış
- Necmiyâ sıhhat- pejîr olmaz tabîbe söyle kim
Derd-i hecri göñlümü kim câvidânı kaplamış

38

- 64a Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün
- 1 O şûhu kandırıp kılmış bugün pîr-i muğân ser-hoş
Şarâb-ı la' l vermiş eylemiş bir bak yamân ser-hoş
- Düşe kalka gelir ağzı egilmiş gözleri şaşı
Urur na' ra eder kem küm dokuz kat âsuman ser-hoş
- İki elde dutup iki şurâhi pür mey-i gülğün
Okuyup şi' r-i dil-sûzum eder âh-ı figân ser-hoş
- 64b Ne hoş elinde kalmış hançer-i hunrîz periñ dutmuş
Sağın ey dil yakın olma döker tîrlere kan ser-hoş
- 5 Şanardım sâde ol bezm-i elestde mey içip kalmış
Nazar kıldım cihâna ben bütün pîr-i cihân ser-hoş
- Çıkıp kürsiye ey vâ' iz niçin rindânı taşlarsın
İçip şûfî edip câm-ı şarâba kim imâm ser-hoş
- Sırr-ı dille yakar Necmî dili pür hûnumu mutrib
Akıdır kanlı âbı gözlerimden câvidân ser-hoş

39

64b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 'Aşkıñ 'ıklîminde ey dil âh u nâle saña hâş
Turma hergiz seyf-i âhıñ sîne-i eflâke aş

'Aşk 'ilâcın bir hekim-i hâzıka etdim su'âl
Söyledi kim derd-i 'aşka düş olan olmaz hâlâş

Mübtelâsı yokdur ammâ âşinâsı şad hezâr
Tâ kıyâmet zikr ederler nâm-ı 'aşkı 'âm u hâş

Sanma ki bî-hûdedir kim âh u vâh 'âşkıñ
Müstmenddir bir şey'e elbetde ol hâl-i 'arâş

5 Kûh u Kaf etmez tahammül nâr-ı 'aşka Necmiyâ
Pek hatardır bâr-ı 'aşkı yüklenip etmek hâşaş

40

65a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 İntizâm-ı çarhıdır bu devr-i devrândan garaž
Sun' -ı Hağdır zâhir olmak halk-ı insândan garaž

Keşf olur zıddıyla eşyâ bilinir 'ilm-i ledün
Hağk bilmekdir gözüm bu küfr-i îmandan garaž

Men sırrına mazhâr olmayan nâdân gerek
İş bu remzi anlamaktır 'ilm ü 'irfandan garaž

Hağk ile Hağk olmayan her âdeme adam deme
Cevheriñ almakdır ancak hafr-i her kândan garaž

5 Sırr-ı 'aşkı seyr kılmak 'âşıka vâcib durur
Mazhar-ı ifşâ sırdır dürr-i pinhândan garaž

Ben neyim ki kendimi izhar edem bâ harf ü savt
Tevhîd-i ef' aldir her şirk ü 'işyândan garaž

Necmiyâ âsûde olmak ‘âşıka pek ‘aybdır
Hakka vuşlatdır bu deñli âh u efgandan ğaraž

41

65a Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

1 Tal‘at-ı rûyunu eyle gökyüzünde âya ‘arz
Tîr-i ğamzeñ kaşlarıñ olmuş nihânî yâya ‘arz

Muntazırdır hûr u ğılmân ru‘yet-i dîdârına
Serv-i kıddin turma eyle kâmet-i tûbâya ‘arz

Sahn-ı sineñ bostan-ı hulddan verir nişân
Sîm bedeniñ eylediler cennetü‘l-me‘vâya ‘arz

65b ‘Arşa çıkmış sînemiñ her bir mûyundan biñ şadâ
Ney-sitânda şayt-ı sözüm eylemişler nâya ‘arz

5 Yeter oldu ey perû kıldıñ baña cevri ü cefâ
Eyerim ahvâlimi ben Hâzret-i Mevlâya ‘arz

Kıldığın zulm ü sitemi tahrir eylem arz-ı hâl
Kim hafâyâ edeyim mi meclis-i da‘vâya ‘arz

Rahm kılmazsan aña fer nâle-i şeb-girîne
Bezm-i şîvende kılıpdır Necmi âhiñ vâye ‘arz

42

65b Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

1 ‘Arz-ı hüsnündeki ol dâne dâne hâl ü hatt
Köz köz etti sînemi urdu her ezdağdan takat

Şem‘-i ruhsârıñ görüp çeşm oldu kana ğark
Eşkbârımdan huşûle geldi kim bir ulu şağ

Muşhaf-ı hüsnünü tefsîr eylemişse şâ‘irân
Defter-i dîvânıma baktım ki yazmışlar ğalat

Tab‘-ı pâkim mihriñi şerh ü beyân eylerse ger
Vâsf-ı pâkin kılmada kim pek çözersin rabt

- 5 Nice dilber çok çalıştı günle fırsat bulmadı
Bir nigele pâdişâhım bu kişveri kim etdi zabt

Gece vü gündüz тұrmayıp tahtır eder evşâfıñı
Şart-ı vaşfında olupdur hâmemiz gâb u bast

Nice yıllardır çeker cevri u cefâ nuş eyleme
Necmi gamla gönlümüz alevdedir gelmez neşât

43

- 66a Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Açılıp gülşen gibi gelse eger gülzâr-ı lafz
Şîve verir bezm-i ‘ aşka germ olur bâzâr-ı lafz

Kâ‘id-i tab‘ım cihâna hüküm için ‘arş eylemiş
Saf- be- saf her buğ‘ada her leşker-i esrâr-ı lafz

Gerden-i cânâne ihdâ eylerim ez cân u dil
Rişte-i cânâ dizilse her dürr-i şehvâr-ı lafz

Hırşa gelmiş kâfda binmiş küpe çıkmış göğsü
Efsun eder râm için murg-i dilim şehhâr-ı lafz

- 5 Vaşf kılsam Necmiyâ dildârımı her rûz u şeb
Ka‘be-i sözüm tavâf eyler müdâm zevvâz-ı lafz

44

- 66a Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Ey dirîgâ sevdiğim güftârım etmez istimâ‘
Kubbe-i gerdûnu tutmuş zârım etmez istimâ‘

Yüz çevirmiş gâlibâ benden o şûh-ı nev-resm
Pek eşammdır şîve-i esrârım etmez istimâ‘

Yüz göz oldum dâne-i hâline îmân eyledim
Zülf-i ‘ anber bûsuna ikrârım etmez istimâ‘

66b Vuşlat-ı dildâr için şubh u mesâ kan yaş döküp
Kim ser-i kûyuñ gezip ısrârım etmez istimâ‘

5 Necmiyâ fâş eylemek bî-hûde esrârıñ nedir
Gitse elde kalmasa bu ‘ ârım etmez istimâ‘

45

66b Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

1 Piç-i giysûsuna şalmış gâlibâ ol şûh u râğ
Âh meger dellâle vermiş göñlümü eyler ferâğ

Açılıp rûyunda güller sünbül-i giysûları
Gelmiş ol hengâm kim olmuş meger otu dağ-ı bağ

Öyle bir şûh-ı sitemkâr var mıdır ‘ âlemde kim
Gösterme tal‘ atını vaşlını eyler yasâğ

Ol kadar cevr ü cefâ etdim ki daldım hayrete
Sevdiğim nesrîn gibi olsun cihânda yüzün âğ

5 Vâdi-i nisyâna atsan sen beni ey gül beden
Rûyuñ üzre hâl gibi olmazam senden ırâğ

Şoğbetiñle kâmyab et sözümü redd eyleme
Pâdişahlar ‘ âdetîdir kullarıñ eyler çerâğ

Necmiyâ kâm almak ancak vakt geldi turma hiç
Fırşatı fevt eyleme elden çıkar hem iş bu çağ

46

67a Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

1 Ru’yet etdim meh cemâliñ çıkdı cânım ey diriğ
Gitdi elden kalmadı tâb u tûvânım ey diriğ

‘Ayb olur mu vâdi-i şahrâlara ‘azm eylesem
Mecnûn oldum kesr olundu nâm u şânım ey dirîğ

Hûb-rûlar başıma cem‘ oldu nush u pend edip
Taḥrik etdi zincir-i ‘aşkıñ hûbânım ey dirîğ

Pend kıldıkça o şûhum ben aña etdim du‘â
Lâl iken oldu küşâd dest-i ziyânım ey dirîğ

5 Âfitâb-ı tal‘ atından yandı ‘âlem âteşe
Âçılıp revzen niķâbıñ ey civânım ey dirîğ

Nice yıllardır cünûn mülkünde seyrân eyledim
Akl geldi bâsıma gitdi imânım ey dirîğ

Hâlimi gördükçe ‘âlem ihtilâfa düştüler
Raḥmyâb olmadı Necmî mihribânım ey dirîğ

47

67a Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

1 Dil eder tâ şubḥ olunca âh u efgânıñ telef
Şem‘ yandıkça kılar kim eşk-i giryânıñ telef

Sa‘ y kılma ‘aşk-ı derd ķâbil-i ‘ilâc değıl
Ey taḥbîm eyleme gel derde dermânıñ telef

Va‘ d kıldıñ ki beni vaşlınla mesrûr edesin
Ḥulf kılma eyleme kim ahd ü peymânıñ telef

67b Ğam gelince ḥâne-i dilden çıkarma ey server
Hânedan eyler mi hergiz gelse miḥmânıñ telef

5 Vaḳt geldikte der resm-i vuşlatıñ îmar şenî
Bâğ-ı mihrin bekçisiyim kılma bağbânıñ telef

Vârımı yağmaya versem serzeniş etme baña
Râh-ı cânânî de eyler ‘âşıkân cânıñ telef

Ben işitdim sen demişsin nûş eylemez Necmî şarâb
Zâhid ekzeb söyleme hem etme imânıñ telef

48

67b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Halk-ı 'âlem cem' olub meydana çıkmış şaf -be- şaf
Meh cemâliñ görmege seyrâne çıkmış şaf -be- şaf

Sen ne nûr-ı pâksin ki gökde hurşîd ile mâh
Kuyunu taķbîl için devrâne çıkmış şaf- be- şaf

Zât-ı pâkiñ mâ -' arafnâ kevşerine mazhardir
Maķdeminde 'âşıkân kurbâne çıkmış şaf -be- şaf

Hulk-ı pâkiñ bâ' id-i nâk esbine olmuş sūvâr
Vaşf-ı pâkiñ dergeh-i rahmâne çıkmış şaf -be- şaf

5 Hâk-i pâyiñ bûs edip Kerrûbiyân-ı nûh- felek
Ceyş-i âhım 'arş edip âsmâne çıkmış şaf -be- şaf

Senden özge kimlere ahvâlimi arz eyleyem
Mücrimân-ı dergehiñ efgâne çıkmış şaf -be- şaf

68a Arz-ı hâcât etmege gelmiş ser -â -ser Necmiyâ
'Âşiler feryâd edip dîvâne çıkmış şaf- be- şaf

49

68a Mef' ûlü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ûlün

1 Ey dil şu benim âfet-i devrânıma bir bak
Gülşende açılmış gül-i handânıma bir bak

Bi -hûde midir eylediğim âh u nevâlar
Hurşîd- şıfat şîveli cânânıma bir bak

Ol şûh beni âteş-i ruhsârına yaktı
Bî-şavt bulunan sîne-i sūzânıma bir bak

El başıma cem' oldu bugün eyledi ta' accüb
Şubh u mesâ eyledigim efgânıma bir bak

- 5 Hâl-i diger gûnumu ta' ayyüb eyleme ey şuh
Luṭf eyle kerem kıl külbe-i aḥzânıma bir bak

Cûy-i sirişkimle cihân kana boyanmış
Şefkat gözüyle nâle-i giryânıma bir bak

Necmî gibi rindâneyi ne hâle bırakmış
Ol kaçış keman gözleri mestânıma bir bak

50

- 68a Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Yok olsun ol mey ü mahbûb ki bezminde ḥalâvet yok
Elinde câm-ı ünsiyyet ki gönlünde mürüvvet yok

Kör olsun ol gözü kim bakmayıp ol ḥân-ı ruḥsâra
Yere girsin ol 'âşık kim vişâle sa'y ü gayreti yok

- 68b Temellük etmek ile râm olur mu ol bût-i nâzım
Anı efsun ile râm eylemekden gayrı fırsat yok

Beni dîvâne etdiñ taḡlara şaldıñ beni zâlim
Kıpında devlet sermed-i dilinde aşla şefkat yok

- 5 Cemâliñ görmesem bir gün yanarım odlara billah
Ki sensiz 'âşık iş bu cihânda şân u şöhret yok

Bilir zârımı eyâ derd-i derûnum bir de aḥvâlim
Ne dilde râhat-ı dünyâ ne sende bir meziyyet yok

Saḥa bende olan Mecnûn gibi zülfün dolaşmıştır
Gönül dâm-ı müeyyedde ḥulâsa Necmî nevbet yok

51

68b Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

1 Tolaşdırmış ser-i kûyuñ beni ol şive-i zülfüñ
Şabâ urmuş götürmüş başına yüz biñ belâ zülfüñ

Beni kanlı diye berdâr edip ol serv-i kâmetden
Tolaşmış bahtımâsâ boynuma mûy-ı kara zülfüñ

O tıfl-ı hâl-i 'anber bûların âgûşuna almış
Şalıp bâzâr-ı 'uşşâka eder ahz ü i' tâ zülfüñ

Hülâgû mıdır ol kâfir nedir kaçdı müselmâna
Beni derd-i belâya eylemişdir mübtelâ zülfün

69a Terâzî-yi hayâlimde bu şeb erzân fikr etdim
5 Eder mi murğ -ı gönülüm dâm-ı kaydından rehâ zülfün

Girip serhadd-i ruhsâra zeķan mülkün harab etmiş
Ėaddarın şâhına olmuş yeniden teşnâ zülfüñ

Selâsil-i mûyuna bend kılmış Necmî-i zârın
Şabâ urmuş götürmüş başına yüz biñ belâ zülfüñ

52

69a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Taht-ı ruħda pâdişah-ı mülk-i candır gözleriñ
Mülk-i Rûma hüküm eden hân-ı cihândır gözleriñ

Top hüsnüñ mâh-ı tâb zülfüyle etmiş fırķa
Dil hışârı üstüne âteş feşândır gözleriñ

Şemşir ebrûsuñ almış başına eyler hücûm
Hışma gelmiş kec nigeħle pehlivandır gözleriñ

Urdu hâl-i birle gitmiş mülk-i 'uşşâk üstüne
Pîşdâr-ı zâbit-i şemşir keşandır gözlerin

- 5 Bâb-ı 'aşkda süngü tutmuş men' ederiz ahvâli
Kal' a-i ruhsârîñ üzre pasbândır gözleriñ

Pâdişâh-ı 'ârızîñ in'âm ü ihsân eylemiş
Sîne-i ruhsârîñ üzre zer nişândır gözleriñ

Halka-yâb olmuş kapında Necmi benden âh eder
Şerer 'aşkda 'âşıka dârü'l-emandır gözleriñ

53

- 69b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Dehr içinde 'aşkdan berbâd bir ben bir gönül
Mâl ü mülk ü aklıdan âzad bir ben bir gönül

Dîde giryân sîne sûzan âh u nâle etmede
Hüzn ü gamdan dâ'imâ nâ-şad bir ben bir gönül

Nîm nigâhla şerha şerha eyledi bu sînemi
Mübtelâ-yı hançer-i cellâd bir ben bir gönül

Gerden egmiş bağ-ı derdiñ içre nevbet bekliyor
Bülbülâsâ etmede feryâd bir ben bir gönül

- 5 Bu vücûdum tîşe-i âhıyla vîrân eyledi
Mülk-i 'aşkı kılmada âbâd bir ben bir gönül

Her ne fermân eyler isen eyle ey şâh-ı cihân
Bu tarîkda emrine münkâd bir ben bir gönül

Terk olunmuş Leyli Mecnûn kıssası kim Necmiyâ
Bu devirde ins ü cin evrâd bir ben bir gönül

54

- 69b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Ey gönül aç gözleriñ devrâne bak da 'ibret al
Aşlını bil maşşad-ı rahmâne bak da 'ibret al

Şanma ki bi- hûdedir bu durur çarh-ı âsumân
‘Ârifâne san‘at-ı sübhane bak da ‘ibret al

Geceler tâ şubha dek per per yanar kevkeblere
Merkuz olan hikmet-i Yezdâne bak da ‘ibret al

70a Sâni‘in şun‘unu bir bir seyr kıl şubh u mesâ
Bu cihânda yalnız insana bak da ‘ibret al

5 Bağçe-i Hakk tezyin olmuş nist-i hestle câvidân
Vahtıyla kudret-i rahmâne bak da ‘ibret al

Sersemâne bakma her bir zerre hayvânîdir
Mevcelenmiş heybet-i ‘ummâna bak da ‘ibret al

‘Ârif olmak istersen Necmiyâ sa‘y eyle kim
Rezm-i dilde mürekkebe bu câne bak da ‘ibret al

55

70a Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

1 Bülbul eyler gülşen içre âh u nâle bî-mecâl
Gül eder bâzâr gel de ‘arz-ı kâlâ-yı vişâl

Tâ ezelden böyledir şimdiye dek kanûn-ı ‘aşk
Gülse gül ağlarsa bülbul ‘âşık etmez infi‘âl

Lâne-i fâsid hayâle ilka olmaz murg-ı dil
Şâne urma pîç-i zülfün dâmına düşmek muhâl

Gamzesin tîğini ursa sîne-i gam-kemîne
‘Âşıkın öldürse ol şûh boynuna düşmez vebâl

5 Pençe-i sîminiñ ursa alsa cânım bağteten
Râzı olup emrine kim kılmam aşla infi‘âl

Sâde ben mi âh u nâle eylerim gülzârîde
Bana ‘arz et var mıdır dünyâda bir âsûde hâl

70b Necmiyâ encâmı var mı iş bu miñnet hânesiñ
Bu dünyede kâm-yâb olmağa yokdur ihtimâl

56

70b Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

1 Gül evrâkındaki aşk âyetiñ evrâd eder bülbül
Çıkarmış bir iki kânun okur feryâd eder bülbül

Niçin ta'n eylemeli 'âşıkñ ahvâlini zâhid
Kafesde habs olup kalsa gülünü yâd eder bülbül

Cihânı taksim etmişler aña da derd-i gam düşmüş
Çıkıp gül dalını feryâd kılar itikâd eder bülbül

Müderri olmak istersen fûnûn-ı 'aşqdan sûfi
Kulak tut bu gece kangı sözün îrad eder bülbül

5 Yürüyüp bâğ-ı 'uşşâka çıkar derd-i dilden gamı
Nidâ-yı hoş edâ birle refikñ şâd eder bülbül

Sakın ta'n eyleme feryâda gelse nâleler kılsa
Aman himmet et açarsa fem seni berbâd eder bülbül

Edîbâne kulâk tut Necmiyâ hengâm Hudâdır de
Çıkarmış bir iki kânûn okur feryâd eder bülbül

57

70b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 'Âşık-ı rind-i cihânım 'aşk nigârımdır benim
Şâ'ir-i âteşbâzım söz şi'ârımdır benim

Renk vermez 'âkılm meylinde seyr eyle beni
Şor tâ dîvâne olmak kâr-ı bârımdır benim

71a 'Aşk bâzârında satdım bu metâ'-ı nengimi
'Âleme rüsvâ olmak iftihârımdır benim

Okeyup 'ilm-i ledünnî kâmil oldum dün gece
Lâlezâr-ı bâğ-ı vahdet gül-'izârımdır benim

- 5 Sîned e biñ nîze-i mihriñ eger varsa seniñ
Her seherde derd-i âhım zülfikârımdır benim

Ebr u bâd-ı mâh-ı hırşîd âhımın bir şu'lesi
Yeryüzünde bahar u enhâr eşkbârımdır benim

'Ârife gam 'âşıka 'aşk Necmi elzemdir hele
Hecr-i cânandan müretteb gam şârımdır benim

58

- 71a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Vaşf-i pâkiñ lihyemden âteş- zebânım var benim
Neşr-i medhın hâme-i mu' ciz beyânım var benim

Ey dilârâ bâğ-ı kûyuñ lâle-reng etmekliğe
Vechim üzre iki 'ayn-ı hunfeşânım var benim

Pâdişâhım teşrif eyle bendeni şerm eyleme
Kurban olmak üzre sana tatlı cânım var benim

Dört gözüyle muntazırdır çar unşur çar beden
Şehr-i dilde bir müzeyyen lâ -mekânım var benim

- 5 *Lî me'a Allah* ⁷⁸sırrına mazhar olan añlar beni
Dilde bu remzi beyâna nüktedânım var benim

- 71b Okudum 'ilm-i ledünnü añladım ben sırrımı
Men 'araf şehrinde Necmî mihribânım var benim

59

- 71b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Hecriñ odıyla yanar bu dilim ey gül bedenim
'Âlemi yandıрмаğa kaçd eyledi nâr-ı hüznüm

Cevr edersen baña müzdâd olur şevk u sürûr
İltifât eyler isen dem-be-dem artar mihenim

⁷⁸ 'Benim Allah ile...'M.Yılmaz,*a.g.e.*,s.115

Bâb-ı tevekkülde yok bize rızâdan gayrı
Bağrımı yarsan eğer ta' n eyleme gonce dehenim

Terk-i terk eyle dayan ' aşk-ı Hudâya ey dil
Deme bu zîr-i felekde şu benimdir bu benim

- 5 Vuşlatıñ vaqtiñ añıp âh ederim şubh u mesâ
Âriş edip ' arşa çıkar leşker -i şıyt-ı şivenim

Pârelense bu vücûdum yine sensin zikrim
Hasretiñ zahm eyle ger budur ölsem sühanım

Necmiyim ' âlem-i nâsûta değışmem hissemi
Vağanım bâğ-ı ' ademdir bana gerekmez bu tenim

60

- 71b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Habbetü's--sevdâ-yı rûy-ı şâhide ben nâ ' ilim
Diñle candan noқта-' i esrâr-ı ' aşkı nâkilim

- 72a Mevce gelmiş bahr-i ' aşk tûfânı tutmuş ' âlemi
Ben o bahriñ üzre şimdi bir habâb-ı kâmilim

Gerçi ber-geştim ammâ bâdbân gamdır baña
Geştibânım yok ise ur geşnetimi ben ' âmilim

Ben o deryâ içre seyrân eylerim her rûz u şeb
Sanki bir şahrâ içinde murğ-i tiz-rev zâhilim

- 5 Söyle ol hassâde hâme ebsem olsun döñmesin
Şehr-i ' aşkda hükümrâni pâdişâh-ı nâdilim

Añlamaz iş bu kelâmı bî-' ağıllar ey gönül
Men ' araf şerhinde tab' ım söylüyor ki câhilim

Bûd u nâ-bud oluyor esrâr-ı ' âlem rengiyle
İş bu sırrı fehmi kılmaz Necmi der ki ' âkilim

61

72a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Şanma ki yâre bu cânım vermeğe 'âr ederim
Cânımı ba'de'l-i' tâ dînimi ikrâr ederim

Ey benim serv-i sehî kâmet-i bâlâ yârim
Hâşa-li'llah kıldığıñ cevri kim efkâr ederim

Sînede gamzelerin zahm-ı keşîr şikleti vâ
Ederim sır gamlarını şanma ki izhâr ederim

Dolaşıp köy yerin 'arz ederim hâlimi ben
Dağ-ı bâb eyleyerek vaşlını ısrâr ederim

72b Men' kılma beni vaşlından o şûhuñ zâhid
5 Açarım dillerimi seni âzar ederim

Dün gece gizli dedim sırrını lütfet söyle
Ben merâk şâhibiyim her sözü efkâr ederim

Tıfl-ı tab'ım ağlıyor mihr-i 'âlimde her bâr
Ağladıkça hâlimi herkese iş'âr ederim

Sikkin-i 'aşk ile kim şerhalarım sînemi ben
Râh-ı Hakk da bu şîrîn cânımı hunhar ederim

Bezm-i cânânîde her şeb içerim âb-ı haram
Necmiyâ vârim yok hem yokumu vâ ederim

62

72b Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

1 Yüzüñ şems-i duhâya kaşların nev âya beñzetdim
Kaddiñ serve 'izârıñ dü kızıl almaya beñzetdim

Saçıñ sünbül benefşeye müjeler kanlı peykâne
Hâl-i 'anber 'uyûnuñ nergis-i şehlâya beñzetdim

Özi şîrin sözü şekker dehânîñ hokka-i la'le
Sadeî dişîñ lebiñ berk-i gül-i hamrâya beñzetdim

Zekân sîb buhâgîñ sîm beyaz gerdânı kâfura
Memen nâra sînen şahrâ-yı çün me'vâya beñzetdim

5 Senîñ evşâfîñi söyler bugün bir şâ'ir gördüm
Elinde saz dilinde sözünü deryâya benzetdim

73a Uzağdan ben seni böyle görünce mest olup kaldım
Bizim ilde seni ben bermek-i sîmâya beñzetdim

Senîñ sevdan düşüp Necmî eder âh u efğan ağlar
Düşüp şahrâlara mecnûn gibi rûsvâyâ beñzetdim

63

73a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Hayf kim cânânımın yolunda kurban olmadım
Nice yıldır kâm alıp kim şâd u handan olmadım

Ġurbet ellerde çürütdüm cism ile cân u tenim
Ey dirîgâ bir gece cânâne mihmân olmadım

Beni öyle hayrete şalmış ki bilmem n'eyleyim
Gül gibi açılmadım bâğında şâdan olmadım

‘Âşık oldur gece gündüz gözleri nem-nâk ola
Şem' -i ruhsârına yandım âh ki giryân olmadım

5 Başımı kesdim atıp meydân-ı 'aşka top edip
Kaddimi ham eyledim teslîm-i çevgân olmadım

‘Anberâsa bûy-ı zülfüñ kıkılayıp oldum ferah
Bostanına ‘azm edip muhtac-ı reyhan olmadım

Necmiyâ düştüm çöle feryâd edip Mecnûn gibi
Terk edip nâmûs u ‘ârım vaşl-ı cânan olmadım

64

73b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Aç rûyun ey nuḥbe tavḳ-ı gerdânın görem
Çekme ebrîñ mâhın üzre rûy-ı raḥşânın görem

Emr kıl ki naḳd-i cânım bâşına şâbâş derim
Şehryâr-i dil-şikârım emr ü fermânın görem

Pek begendim dil-rubâlar içre bu dem ben seni
Ey ṭabîbim kıl devâ bu derde dermânın görem

Kûyuñ üzre murğ-ı dil feryâd kılar devrân eder
Dâne-i ḥâlini at ur ânı fermânın görem

5 Bir ğarîbim gelmişim dergâhına ey muğbeçe
Vuşlatın ḥân ile ikrâm eyle mihmânın görem

74a Vâr ise göster bana mânende bu iklîmde
Kıl işâret bütlere ol çeşm-i mestânın görem

Necmî benden kam-yâb et 'arz kıl dîdârını
Ḥâtemâsâ kıl şehâlar luṭf u iḥsânın görem

65

74a Meḥ' ülü meḥâ' ilü meḥâ' ilü fe' ülün

1 Ben gönlümü bir zülf-i siyahkâre düşürdüm
Bu can kuşunu bir dâm-ı cefâdâre düşürdüm

Seyl-i sirişkimle cihânı eyledim sîr-âb
Âh u şererimle ins ü cânı nâra düşürdüm

Her kime ki ḥâlimi 'arz eyledim ey şûḥ
Kâfirler gibi 'âlemi inkâra düşürdüm

Feryâdım işidip çakımağa başladı bülbül
Meskût iken ol murğcuğu zâra düşürdüm

- 5 Ber şûretinde varıp söyledim ey yâr-i vefâdar
Ben fikrimi bir şûret-i hunhâra düşürdüm

Taşvîrini çek sîneme ol naqş-ı hayâlin
Bu hâne-i gâmda dilimi esrâra düşürdüm

Necmî bu gece hâbda gördüm ruḥ-ı revânım
Kim hicretde ânı vuşlat-ı gülzâre düşürdüm

66

- 74b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

Nice yıllardan berîdir yâr senden küsmüşüm
Ġamz kılmış ġâlibâ aġyâr senden küsmüşüm

Kande kaldı kıldıġın ahd-i vefâ ey şûḥ seniñ
Ger cefâ kıl ger vefâ hemvâr senden küsmüşüm

Küsmeseydim gösterirdi beni senden bu felek
İltifât kılsan yine dildâr senden küsmüşüm

Geceler tâ şubḥa dek feryâd eder aġlar göñül
Te'sir etdi cânıma bu zâr senden küsmüşüm

- 5 Kıldıġın cevri ü cefâyı tevbe kılsan çün nasûḥ
Etdiġin zulm eger etsen inkâr senden küsmüşüm

Bâ' iş-i ġamdır seniñ va' d ü va' idin dilberâ
Yine kılsan vaşlına ikrâr senden küsmüşüm

Necmiyâ barışmam aşlâ şubḥ u şâm etsen ricâ
Dostluġunu eylesen ızhar senden küsmüşüm

67

- 74b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Dâ'ire-i 'aşka girdim yok iken var oldum
Kalemim aldım ele şâ'ir-i seḥḥâr oldum

Ateşim üstüne aksa söndürmez baħr-i muħîť
‘Âlemi yakmaġa dûzaġ gibi pür-nâr oldum

Mâni‘im olmadı der-bân girdim ġaremu‘llâha
Tarîķ-ı hecr ile vardım vâsıl-ı dildâr oldum

75a Hayret-efzâ idim şehir-i dilde nice zamân
Hamd ü li‘llâh bu gece maħrem-i esrâr oldum

5 Bir gedâ idim gezerdim der-be-der ġâne- be-ġane
Lâ-mekan şehrine bu şeb şeh-i ġünkâr oldum

Bezm-i ‘uşşâķa gidip bir iki içdim çaķıdım
Verdin ‘âlemde şöhet ile mey-ġâr oldum

Necmiyim necm-i cihânım şu‘le verir nûr-ı derûnum
Burc-u ‘aşķda yürüdüm ġün gibi seyyar oldum

68

75a Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

1 Soruñuz bu derd-i dili bu dil-i dîvânen
Nâle eyler murġ-ı şeydâ ayrılınca lânen

‘Ayb kılma ‘âşık-ı şûrîde ġâliñ zâhidâ
İçse çaķısa yıkılıp gelse eger mey-ġânen

Femine her ne ki gelse söylesin ma‘zürdür
Sorulur mu etdiġi cürm her dil-i dîvânen

N’eyledim n’etdim sana sürdün beni bu kapıdan
Âh kim ben bilmezem bu tende canânen

5 Ĥâlîmi eyler ġikâyet köy-be-köy kim muťribâ
Câhilân duyar mı bilmem hâki-yi efsânen

Neş’e-i keyf-i şerâbı şormañız her sûfiden
Zevķ-i mey-i soruñuz mey-ġâne de mestânen

75b Ol ġadar nûş-ı şerâb etmiş ki ‘aķlı ġalmamış
Mey içip Necmî gelir düşerek mey-ġânen

69

75b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün

1 Yürü ey bâd-ı şabâ ol şuḥ-ı dilâraya de gelsin
Kadd-i servî yüzü gül gerden-i mînâya de gelsin

Yağdı yandırdı beni âteş-i hicrânına gitdi
Hâl nokta zülf cîm kaşları tuğrâya de gelsin

Nice ben bir çekeyim derdini izhâr edeyim
Birleşelim şubḥ u mesâ egleyelim nâye de gelsin

Raḥm kılmaz baña bilmem nedir ol cevre sebeb
Dildeki âteşi tahrik edici aya de gelsin

5 Beni böyle unutup etdi beyâbâne meger
Raḥm kılsın dil-i mecnûnuma Leylâya de gelsin

Bir gün olur öyle bir âh çekerim gerdun yıkılır
Nice yıldır beni şalmış hicrân-ı derd-i sevdâya de gelsin

Ḥâk-i pâye bu gâzelde Necmî kıldı ḥal-i beyân
Yürü ey bâd-ı şabâ ol şuḥ-ı dilâraya de gelsin.

70

75b Meḥ' ülü meḥâ' ilün meḥ' ülü meḥâ' ilün

1 Cem' eyledi 'uşşâkı mey-ḥâneye 'aşk olsun
Devr etmededir sâķî kâşâneye 'aşk olsun

76a Şatranc-ı muḥabbetde mat etdi nice şâhı
At sürdü ruhum oldu ferzâneye 'aşk olsun

Aldanmaz iken dâma murğ-ı dili bend etdi
Rûyuñdaki cânânıñ ol dâneye 'aşk olsun

'Arz eyledi mehtâba ḥurşîd gibi didârıñ
Şem' -i ruḥuna yanan pervâneye 'aşk olsun

- 5 Mecnun diyerek nâmım neşr oldu cihân içre
Devr eyleyen dillerde efsâneyle ‘aşk olsun

Bendeñ nice ‘uşşâkıñ sûretlerini almış
Çekmişdir dîvâre büt-hâneyle ‘aşk olsun

Bir kaç kadeh nûş etdi mest oldu yine Necmî
Bu bezmide devreden peymâneyle ‘aşk olsun.

71

- 76a Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Nice gündür talmışımıdır bir hayâl-i hâma ben
Râzıyım ey sâki ver bir la‘ l tolmuş câma ben

‘Âciz olmuş halk-ı ‘âlem zâr ü feryâd etmeden
Nuş kıldım kabul etmez bu dil-i nâ-kâma ben

‘Arz ederim kıldığın zulm ü sitem ahvâlini
İnşaa’llah kûy-ı cânâne varırsam şâma ben

Mülk-i hüsnüñ yağma eyler ‘âşık-ı mestâneler
Pâdişâha ger yazarsam sür‘at ile nâme ben

- 76b Sem‘ kıldım kaleme fermân çıkarmış şâhımız
5 Pek bayıldım söylenen ‘âlemde bu peygâne ben

Rakîbimle hemdem olduñ cânıma kâsdın mı var
Gece gündüz düşmüşümdür nice bin evhâma ben

Hân-ı vaşlında eger mihmân edersen Necmiyi
Çok teşekkür eylerim kim bu kadar in‘âma ben

72

- 76b Mef‘ûlü mefâ‘îlü mefâ‘îlü fe‘ûlün

- 1 Açdı peçe gösterdi ruhuñ oldu dirahşân
‘Arz eyledi didârını ‘uşşâkına cânan

Şems ü kamer çıkdı meger zîr-i şehâbdan
Neşr oldu cihân üstüne envâr-ı firâvân

‘Âşıklarını dîvâne kılip tağlara şaldı
Kalmadı hiç tâb oldu bütün cin ile insân

Bilmem ki neye uğradı bu gerdiş-i gerdûn
Levh u kalem çarh u zemîn etmedi devrân

5 Âh ol âhu-beçe ‘aqlım alıp tağlara şaldı
Bir âteş bırakıp eyledi bu sînemi sûzân

Ebsem olan ta‘n eylemesin zâhid-i bed-gîş
Hâl-i dîger-gûnuma ‘âlem eylese giryân

Sâde degil ‘âşıkların dünyâ sana muhtâc
İhsânına in‘âmına cânım ola kurbân

77a Şermende beni eyleme kıl bisyâr- keremler
Yâr-u âgyar eylemesin hâlîme hândân

Mihnet-endûha ne hâcet Necmî kulundur
Pâ-pendini kes eyle aña vuşlatıñ ihsân

73

77a Mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün

1 Turun ey dostlar bezme bugün mestâneler gelsin
Deyin pîr-i muğâna sâkiyâ peymâneler gelsin

Koğun bu encümîden turmasın şûfileri yek-bâr
Kerem kılsın bizi şâd etmeye rindâneler gelsin

Ne bilsin hâlet-i ‘aşkı çemende bûlbûl-i ser-mest
Ġaddârıñ şem‘ine yanmaqlığa pervâneler gelsin

Şarâbıñ lezzetiñ kim câmiden sor sorma zâhiden
Ezel bezmindeki ser-mest olan dîvâneler gelsin

- 5 Baña göster bu miḥnet-ḥâne'de bir kâm-kâr olmuş
Bu miḥmân-ḥâne'ye di sâkin vîrâneler gelsin

Taḥammül eylemez kim nâr-ı 'aşka rûh-ıP nâ-puḥte
Bu 'işret-ḥâne'ye Necmî dil-i büryâneler gelsin

74

- 77a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 'Âkıl olan incinir mi kec-rûy-ı devrâneden
Ḥâdişat-ı dehrî bulur ḥâdiş-i efsâneden

- 77b Bezmimiz âraste olmuş bu şeb rindân ile
Ḥûb ḥaberler gâlibâ gelmiş bize cânâneden

Kec nigeḥle şakḳ etmiş sūrâḥi baḡrını
Ḳatre ḳatre ḳan doker kâselere peymâneden

'Ârif iseniz şoruñuz bir kerecik bu bâḡide
Âh u efgân eyliyor kim bülbül-i şeydâ neden

- 5 Zâhid-i gümrâḥ ne bilsin ḥâl-i 'âşkı sorsanız
'Âkıl olan öğrenir mi yerini dîvâneden

Terk edip keşret ilîñ düşmüş diyâr-ı vaḥdete
Bir avaz gelmiş yetişmiş sem' ine ḥum-ḥâneden

Ol ḳadar içmiş şerâbı 'aḳl u hûşu ḳalmamış
Mest olup Necmî gelir na' ra çeker mey-ḥâneden

75

- 77b Mef' ûlü fâ' ilâtün mef' ûlü fâ' ilâtün

- 1 Niçin beni atarsın hicran odına cânan
Yanmaz uḥrâda derler âteşe ehl-i îman

Ordu çekip yürüdü dil şehrine şah-ı ḥubbuñ
Baḡdadveş ḳıldı tâlan Tatar-ı cünd-i Türkân

Geldim kapıña cânâ etdim lübbî niyâzı
Raḥm etmediñ faķîriñ etdiñ beni ser-gerdân

Bak kânuna beyan kıl böyle midir ‘adâlet
‘Aşk külḥanına şaldın kıldın dilimi sûzân

78a Gördüm zülfün bu gelmiş bahtım gibi yüzünde
5 Hücûma ḥâzır olmuş üstüme şah-ı mâran

Men‘ eylemek nedendir ‘âşıkına vişâliñ
Kangı maḥalde kaldı kıldığıñ ahd ü peymân

Necmî feryâda gelmiş okur evrâd-ı ‘aşkı
Etmiş dilini sûzan âteş-i ‘ilm ü ‘irfân

76

78a Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

1 Yürü ey kebg-revş bu bezmde tırma her su
Kebg-i reftârîñ eder görmese ‘âşık arzû

‘Anber-i sârâların aç dök gerdem-i mina üzre
Eylesiñ ‘âlemi ta‘tîr bûy-ı her bir giysû

Süzdürüp nergis-i mestânelerin mest etme beni
Urma bu sîneme ḥançerlerin ey gözleri âhu

Ḥışm edip kaşlarını gözlerini oynadarak
Ḳatlimi arzû eder cihânda tûran her ebrû

5 Kapıñıza kulluğa eyledim ikrâr her şeb
Raḥm kılmadın ‘aceb bu bendene hergiz yahû

Geldi bir muğbeçe kıldı beni da‘vet derhal
Azm-i mey-ḥâne edip kalkdı dilimden kaygu

78b Vuşlat-ı kûyuna yol bulmak için nice zamân
Necmiyâ bezm-i ḥayâlde eyledim çok tekpû

77

78b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Nice yıldır eder idim bezm-i vişâliñ arzû
 'Azm kıldım ser-i kûyuñ itleri kıldı gulûv

Men' kıldı beni eyvah vuşlatıñdan ey şûh
 Bu gece gözlerime girmedi hergiz uyku

Yine aldı dil hışârıñ leşker-i gam bu gece
 Şâd iken hânımıza doldu ser-â-ser kayğu

Uyanır mı uykudan baht-ı siyâhım hergiz
 Açılır mı 'acaba üstümüze bu bağı kapı

5 Bu diyardan döñür mi rızık-ı maksum-ı ezel
 Yol verir mi 'azm-i kûyuna o şûh -ı dil-cû

Yoksa böyle mi geçe gam ile eyyâmım
 Çıka mı zîr-i sehabdan gün gibi ol meh-rû

Dâm-ı hasretde kala mı murğ-i gönüm Necmî
 Bir gün ola pâ-y-bendim aç a mı ol tez-hû

78

78b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' lün

1 Bûlbûl-i dil şive-i güftârıñ eyler arzû
 Tûti-i can zevk-ı şekker bârıñ eyler arzû

Dâne-i halindeki esrâra mahrem olmağa
 Gece vü gündüz ru'yet-i dîdariñ eyler arzû

79a Sînesini rahne rahne etmeğe ez-cân u dil
 Gülşen-i vaşlında bitmiş hârıñ eyler arzû

Qadd-i serviñ üzre dânim dâd ü feryâd etmeğe
 Her taraf kevkev urub gülzârıñ eyler arzû

- 5 'Arz kıl dîdârını 'uşşâkına ey mâh-rû
'Âşıkân tâ şubha dek envârîñ eyler arzû

Bir hayâl olmuş vücûdum nâle tutmuş âh kim
Âteş-i 'aşkına düşmüş yârîñ eyler arzû

Necmî itürmüş nigârîñ âh u feryâd eyliyor
Kaddini ham eylemiş hem-vârîñ eyler arzû

79

- 79a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Yüzünü görünce dedim şems ü rahşandır bu
Çâr-deh-i rûzede toğmuş meh-i tâbandır bu

Aya karşı bu gece ol kadar etdim giryân
Dedi gören gözlerim la' l-i bedehşândır bu

Seyl-i eşkim silerek ellerim al kan oldu
Anı al sîneye baş pençe-i mercândır bu

Ağlayarak jeng tutmuş hûn-ı dilimden müjem
Cism-i a' dâlarına bir kanlı peykandır bu

- 5 Cebhede kaşlarını ru'yet edince dedim
Beni öldürmege bir şemşir-i bürrândır bu

- 80b Zâtınıñ câhına düştü murğ-i dil etdi feryâd
Rağm kılma dedim öldür sana kurbandır bu

Yeter yazdın Necmiyâ hâl-i firâkın şerhiñ
Îşidenler demesin gulyabandır bu

80

- 80b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Dil n'ider nice zamandır bezm-i vişâlin arzû
Kaşlarıñ tîğ çekip meta' ına olmuş gayretlü

Nice ‘âşıkların ‘aqlın alıp tağlara şalmış
 Turmayub efsun okur gözlerin olmuş câdû

Bir kadehle mest edersin vericek la‘l ü şerâb
 Sen gibi var mı eyâ sâkiyâ bir himmetlü

Cem‘ olup dolunca mescide nice zâhidler
 Eylemişler şubha degin cây-i ta‘ accübde guliv

- 5 Necmî’niñ haqqında demişler eylemez nûş-ı şerâb
 İllâ’llah bu ne sözdür bu ne bühtandır bu

81

- 80b Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 ‘Ârıznıñ şu‘le verip dutmuş cihânı pertev
 Âfıtab mıdır meger eyledi lem‘ân-ı pertev

Nâr-ı ‘aşkın ışı‘âl eyledi dilde cânâ
 Dîn evin eyledi baştan başa nîrân-ı pertev

- 81a Ednâ söyledim ol nükte dilinde verdi cevâb
 Yakdı bu cism-i fîru eyledi vîran pertev

Muşhaf-ı hüsnünü açdım okudum sûre-i nûr
 Yandı dil bişdi ciger tuttu îman-ı pertev

- 5 Ne güzeldir pertev-i hüsnüñ eyâ şâh-ı cihân
 Mülk-i hubbuñda olur mu zerre nokşan pertev

‘Aks kılmış reng-i ruhsârın eyâ sâkî’ dehr
 Eldeki câm-ı Ceme imiş ihsân-ı pertev

Kamer-i tal‘atınız şu‘le fîutup âfağdan
 Geceler şubha degin eyleyin seyran-ı pertev

Mihr ü meh pertev alır şu‘le verince rûyuñ
 Kevkebâna ‘arz eder emriyle fermân-ı pertev

Şu' le-i pertev hüsnüñle geziyor Necmî
Eylemiş can dergehiñ sînde sûzan-ı pertev

82

81a Mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün

1 Ebruñ çekip tığini sîneme urdu yâre
Bu yâreye tabîbim olmaz mı hiç mi çâre

Zülfün dutunca rûyun yüz verme ol raķibe
Nûru olur mu mâhın ebr eylese sitâre

Murg-i dilim tutulmaz bî-hûde kurma dâmı
Hâl-i siyeh yüzünde koy olsun âşikâre

81b Kaşı kalemli yârim sözü veremli yârim
Cismi alımlı yârim hem kalb-i seng hâre

5 Her ne gelüse senden râzı olur erenler
Hâ'il olur mu bir şey ol emr-i kirdgare

Bu sırra mahrem olmaz sûfiye deme râzı
Meydân-ı 'aşkda 'âşık itseler pâre pâre

Hayretde kaldım ey dil şahra-yı cânê düştüm
Bu deryâya düşenler çıkmaz ebed kenâre

Bir bâdeye şatmam bu cism u cânı va'llah
Ahsentü dedi 'âlem eylediğim bu kâre

Ağlar gezer kûyunda Necmî kuluñ nigârım
Dünyâyı seyle vermiş urmuş cihânı nâre

83

81b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Ayrılığ tîgiyle cânan kaşd kıldı cânıma
Leşker-i ğamla yürüdü kal' a-i îmânıma

Hasta düştüm bu diyâr-ı gurbet içre âh kim
Dost u düşmenden dirîgâ kimse gelmez yanıma

Ger tamam olmuşsa va' dem 'avdet eyle ey melek
Çok tazarru 'eyle bir dem hâzret-i sübhânıma

Mühlet al sûy-ı Hudâdan bir zaman bu 'ömrüme
Merhamet kıl gençliğimde girme benim kânıma

82a Ben ölürsem gam degildir gam odur ki sevdiğim
5 İnşaf etmez şabr kılmaz meyl eder düşmânıma

Men' kılma mahş-ı vaslından beni lutf eyle gel
Ey tabîb semm-i helâhil katma kim dermânıma

Posta ile geç gider sıhhat peyâmın Necmiyâ
Telgraf ile bir haber ver bâri ol cânânıma

84

82a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Ey şabâ bildir bu hâlim yâre Allah 'aşkına
Kıl kerem et derdime bir çâre Allah 'aşkına

Ger ölürsem hasretim kalır kıyâmet gününe
Rağm kılsın etdiği âzâra Allah 'aşkına

Düşmüşüm çöllere feryâd eylerim baykû gibi
Yalın ayak baş açık âvâre Allah 'aşkına

Mihnet endûhiyle feryâd edip egler göñül
Her ne gördün söyle ol dâre Allah 'aşkına

5 Berğ urub gürler gider kim devr-i âhım her gece
Yandırır eflâki bir bir nâre Allah 'aşkına

Tayanır mı tağ u dâş ins ü melek vahş u tıyûr
Gözlerimden çağlayan enhâra Allah 'aşkına

‘Aşk bâzârında çekdim Necmiyâ mihr-i tîgi
Bu vücûdum eyledim şad pâre Allah ‘aşkına

85

83a Fâ‘ ilâtün fe ‘ilâtün fe ‘ilâtün fe ‘ilün

1 Sâkiyâ eyle rahm dil-i nâ-şâdımıza
Elde fîncân-ı kadeh dolu gel yânımıza

Pâs-ban der- mey-ğâne olub şam u şehir
Eyle ikrâm mey-i engür ile rindânımıza

Dağl eder ise ne gam bizi ebnâ-yı zaman
Pehlivânız girmez hergele meydânımıza

Reşkden pârelenir sîne-i mir ‘at-ı felek
Rind-i mey-ğâne verince zîneti câmımıza

5 Dağl kılma mezheb-i meyde olanı sôfi
Tâ kıyâmet hicv ü zemmiñ yazarız dîvânımıza

Âteş-i hecr ile yandı cigirim oldu kebâb
Necmiyâ eyle nazar dildeki büryânımıza

86

83a Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

1 Dediler kaşı kemânım gelecekdir bu gece
Gamzesi kanlı civânım gelecekdir bu gece

Açılın şaf şaf olun intizar üzre turun
Şah-ı şâhânım gelecekdir bu gece

83b Beni meydân-ı muhabbetde siyâset edecek
Kâmet-i serv-i revânım gelecekdir bu gece

Elde fincan u kadeh sînde zenfûr ile nây
Dildeki nağş-ı nihânım gelecekdir bu gece

- 5 Muntazırdır şeref-i pâ yine cümle aḥbâb
Femde vird-i zebânım gelecekdir bu gece

Geldi bir peyk getirib müjde-i devlet yahû
Lutf edib ol mihr-i bânım gelecekdir bu gece

Ceyş-i ‘uşşâk ile çık eyle selamlık Necmî
Tendeki ruh-ı revânım gelecekdir bu gece

87

- 83b Mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün

- 1 Nûş etdim bâde-i ḥubbuñ baş egmem bâde-i nâya
El urma ba‘de‘z-zîn sâķî tolaşma cam-ı nâ-yâbe

Tolandım ka‘be-i ḥubbuñ gelip dergâhına düşdüm
Derûnum derdini ‘arz eyledim ḳapında bevâbe

Muhabbet bâdesin süzdüm seniñle dün gece nere
Çıkıp ol bezmiden gitdim yürüdüm ‘âlem-i âba

Baḥa ḳarşı ṭururken ol ḥam-ı ebrûlarıñ cânâ
Ḥam olsun ḳâmetim secde edersem ğayr-ı miḥrâbe

- 5 Niḳâbıñ açma rûyundan ḥarâret verme ‘uşşâķa
Taḥammül eylemez ‘âlem güneşden cer olan tâba

- 84a Gelib ḥışma süzüb çeşmiñ sînemi eyleme sûrah
Aḳıtma gözümüñ yaşıñ cihânı verme seyl-âba

Derinde Necmî-i bî-çâre eder feryâd kılar âvaz
İşitmeyib anıñ sözün yatarsın nâz ile ḥâba

88

- 84a Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Bezmiñizde düşmüşüm bir dilberiñ sevdâsına
Ol zamandan ṭalmışımıdır ‘aşķ u ğam deryâsına

Topla ey şûh dâm-ı zülfûn dâne-i hâlin görüb
Murg-ı gönülüm 'azm eder kim lâne-i 'ulyâsına

Mihr u hubbuñ leşkeriñ çekmiş dilimle cenk eder
Şalmışımıdır başımı Rûs u Frenk gavgâsına

Gülşen-i bağ-ı vişâle yol verir mi sevdigim
Gül cemâlin 'arz eder mi bülbül-i şeydâsına

- 5 Yanmışım nâr-ı firâka âh u nâlân ederek
Yüzümü sürdüm tolaşdım dergeh-i 'ulyâsına

Pâdişâhım iltifat etmez nedir bilmem sebep
Düşmüşümdür ey dirîgâ vuslat hülyâsına

Necmi gelmiş dergehinde 'arz-ı hâl tutmuş turur
Mecnun olmuş hâlini eyler beyân Leylâsına

89

- 84b Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Bedellenmiş yüzün cânâ temellük eylemez aya
Hatâ eyler keman-keş benzedirse kaşlarıñ yaya

Sevâd-ı nokta-i çeşmim esîr-i hâl-i hindundur
Müneccim de ki perestiş eylemez 'akd-i jiyâyâ

Kerem kıl nîze-i müjgânı hıfz et dil-i hilafda
Vücûdum delmesin tondurmasın beñzetmesin nâyâ

Derinde giryeler kıldım ağıtdım kanlı seylâbım
Çıkardım derdimi dilden dağıtdım a'laya ednâyâ

- 5 Seni böyle görünce kollarım yanlarıma düşdü
Açıp zülfûn şarıp mergûların gerden-i mînâyâ

Düşe kalka ser-i küyuñ dolaşıp kapıña geldim
Açıp ellerimi dutdum der-i dergeh-i Mevlâyâ

Tekeddür eyleme hâtırcığım ey şâni-i Leylâ
Bu sırr-ı 'aşkıyı hıfz et dağıtma ehl-i dünyâyâ

Vişâliñ 'arz kıl iş bu dil-i mağmûme rahm et
Ezel bezminde şalmışım başımı dürlü sevdâyâ

Dil-i 'âşık olur mu teng gumûm-ı dehrîden Necmî
Bulunmaz akşa biñ yıl seyl-i seylâb ka' r-ı deryâyâ

90

84b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Pîç pîç olmuş bükülmüş ruhda kâkûl kâkûle
Birbirine tolaşıb benâmda sünbül sünbüle

85a Kıp kızıl olmuş kızarmış şermiden ruhsar-ı yâr
Birbirine söyleşirken hâl-i 'aşkı gül güle

Murg-ı cân bu hâne-i cismimi güm gümledir
Zâr-ı bülbül günbet-i gerdûna şalmış velvele

Çatlasın bağı rakîbiñ kalmasın cismiñde cân
Şohbet etdik yâr ile bu gece urduğ dil dile

5 'Andelîbiñ 'aşk dersin öğrenib pervânen
Âteş-i 'aşka yanıp şalmaz cihâna velvele

Doldurur geh câmiden geh kâ seye lal u şarâb
İkram eyler gâlibâ 'uşşâka nisbet mûlmûle

Sayha-i dilden harâb olmuş vücûdum Necmiyâ
Sevda-serâ kıldın düşmüş cihâna gulgule

91

85a Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

1 Vaş eyle ahvâlim şabâ yârânenen yârâne
Tâ söylene bu dâstân bir hânenen bir hâne

Zülfün duzâğı ey nigar murğ-ı dilim kıldı şikâr
Etdi evini ber-güzâr bîgânenen bîgâneye

Ey gözleri hunhârımız vey lebleri mercânımız
Derdimi söyle cânımız cânânenen cânâneye

Gördüm cemâliñ ey perî oldum bu candan ben berî
Gezdim yürüdüm serserî mey-hânenen mey-hâneye

85b Sâkî ola senden taleb bûs-ı leb-i bintü'l-'ineb
5 Sahbâyı doldur kıl tarâb peymânenen peymâneye

Peymânede la'l ü şarab başında tutmuşdur habâb
Al kadehi eyle şitâb devrânenen devrâneye

Dil lahmîni nemekleyib 'aşk âteşinde kıl kebâb
Meze deyü ver Necmiyâ mestânenen mestâneye

92

85b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Bir nigârla vâlih ü şeydâ idim ben bu gece
Vâmık u Ferhat ile hem-pâ idim ben bu gece

Ol kadar nûş eylemişdim kalmamışdı tende cân
Hâlimiñ teşrihîni güyâ idim ben bu gece

Hancer-i aḥbab ile bu vücûdum ney gibi
Hem- nişîn-i şâhid ü şahbâ idim ben bu gece

Gûşe-i mey-hâne rindânveş egler idim
Mest olup 'âlemlere rüsvâ idim ben bu gece

5 Sâhn-ı vahdetde gezerdim yâr ile aḡyâr ile
Mevcelenmiş bir büyük deryâ idim ben bu gece

Vâr idim hem yok idim 'âşık-ı şeydâ idim
Yokluk iklîminde kim peydâ idim ben bu gece

Bâşıma cem' olmuş idi Necmiyâ ehl-i 'adem
Vâsılân-ı leyle-i isrâ idim ben bu gece

93

86a Me' ulü fâ' ilâtün me' ulü fâ' ilâtün

1 Geçseñ diyâr-ı Rûmdan hâlimi söyle yâre
Teblîğ edib selâmım ol şûh-ı dil-figâre

Vâsıl olunca yâre ahvâlimi haber ver
Ka' etmesin mekâtib rahm etsin intizâre

Versin kamer döndürürdü hicrânınız gününden
Beytü'l -hazende turmuş urmuş cihânı nâre

Bulut degin yağdırır gözden sirişk kanı
Mecnûn gibi çöllerde gezer yürür âvare

Necmî feryâde ediyor kılmış cihânı bazar
Bâd-ı şabâ bu hâli eyle beyân nigâra

94

86a Fâ' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

1 Kıldı da' vet beni bir muğbeçe mey-hânesine
Etdi ikrâm mey-i engûr ile rindânesine

Geldi monlâ-yı kadeh bintü'l-'inebiñ yanına
Tutdu şurâhı boğâzından kan dökdü peymânesine

Beni ol duhter-i rezle etdi tezvic bu gece
Gör ne ihsân eyledi şâhid-i mestânesine

Bende ol kıızı alub sîneme başdım tâbe-seher
Gâh inkâr gâh işbât ile yalvardım âteşine

86b Gece tutdum bacağından öptüm kadehiñ dudağıñ
5 Ru'yet etdim yüzünü çok teşekkür eyledim ihsânesine

Destgâhına varıb can naqdini verdim müzdine
Kim gerekdir ücret-i mey verile rindânesine

Necmiyâ içmede mey sevmekde güzel şahane gerekdir
Sâde râğıb olmamaktır mey ü maḥbûb efsânesine

95

86b Mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün

1 Emr eylesin bu câna cânânımızdır şimdi
Hüküm eylesin cihâna sultânımızdır şimdi

'Aşk yolunda dil ü cân sa'y eyliyor firâvan
Bu şahrâ-yı bî-beyân meydânımızdır şimdi

Dirâyetle dün ü gün o şâh-ı heft hâmûn
Dil hânesinde bu gün mihmânımızdır şimdi

Mecnûn etme der-yâd geçdi zamân-ı Ferhâd
Nâmımı eyle evrâd devrânemizdir şimdi

5 Fikr eyle âḥir ḥâlî uyuma lâübâlî
Cânânımıñ ḥayâlî keyvânımızdır şimdi

Dürründe Necmi bî-tâb etmiş sirişki seyl-âb
Bu dilde olan aḥbâb efgânımızdır şimdi

96

87a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' lün

1 Açılın ey lâle-i gül bülbul-i şeydâ geldi
Çâk çâk eyleyerek murğ-i dil-ârâ geldi

87b Döşeyin pâyine cân ferşini cânanıñ
Şâhid-i bâğ-ı irem âhu-yı şahrâ geldi

Açılıp lâle degin bâğrını pür-ḥûn etmiş
Dağlayıp sînesini 'âşık-ı rüsvâ geldi

İtürüp 'aqlını düşmüş kûh u hâmûn içre
Eyleyip çâk-i giribân hây u hûy ile geldi

- 5 Dem çekip bâm-ı serâdan karağuş dik yürüdü
Şanasın per açuben Kâfdan 'anğa geldi

Necmi âşüften olup dîvânı tutmuş elde
El kulağda okuyor şî'r ile inşâ geldi

97

- 87b Fâ' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Açdı zülfünü düşürdü bir uzun efkâre beni
Toladı boynuma çekdi bir 'acayib dâre beni

Kaldırıp rûda likâsın cemâliñ 'arz etdi
Da' vet etdi tâze bahara gül-i gülzâre beni

Gözleri dâ'ire çekdi okudu sihr ü füsûn
Mecnunâsa çöllere şaldı yine âvare beni

Beni niçin ta'n edersin zâhidâ mescidde
Verdi bir cür'a şarab eyledi hunhâre beni

- 5 Mihr-i sûkunda açıp vaşl metâ'ın ol şûh
Nağd-i cânımla düşürdü almağa bâzara beni

- 88a Bes degil mi beni bed-nâm eylediñ ey şûfi
Gece vû gündüz gamz edersin yâr u âgyâre beni

Zâtınıñ çâhına çâne bir bir 'işâretle yine
Vaz' kıldıñ Necmi dek dâm-ı zâre beni

98

- 88a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Bu gece dil evine şöhet-i cânan geldi
Ne güzel söz eder ki ünsiyyet-i cân geldi

O hânede güftâre girişdik nice ağıâr ile biz
Münevver içinde tolaşırken aklı tuğyan geldi

Ol kadar eyledi vaşf-ı yâr-ı tab'ım tâbe-şubh
Tutuşub cân u tenim tab'ıma sûzan geldi

Kim gerekdir cezr ü med bahr-i sühân bu sâhilde
Bahr-ı vahdet mevce gelib keşret ile insan geldi

5 Bî-hayâl olur mu 'aceb 'ârif-i bi'llah olan
İsm-i hû dan baş tutub zıkr ile sübhân geldi

Sanma ki 'âşık olan âteş-i 'aşkıdan dûr olsun
Yanarak şem'-i dilim çeşme-i giryân geldi

Necmiyâ etme hazer-i ta'ne ağıar ne imiş
Meydân-ı sühanda tab'ıma şevkle cevelân geldi

99

88b Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

Ölürsem ben eger mihmân Leylâ
Ederim cânımı kurbân Leylâ

Kılarım vârimı yağma o demde
Ederse vuşlatıñ ihsân Leylâ

Gördü hâl-i düşvârimı Mecnûn
Tutturdu 'âlemi giryân Leylâ

Çıkar 'arş üstüne hem dûd-ı âhım
Erişince baña fermân Leylâ

5 Benim dek bu cihânda var mı mağmun
Dilimdedir müdâm efsân-ı Leylâ

Düşüp zindân-ı 'aşka Necmî kuluñ
Eder feryâd kılar efgân Leylâ

100

88b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Şalınb gezmekde var mı serv-i âzâdım gibi
Sâye şalmış 'âşıkına kıdd-i şimşâdım gibi

Genc-i gamda gam ile ülfetlenir miñnetlenir
Gönlüm açılmaz u gülmez baht-ı nâ-şâdım gibi

Dem çekince kûbbe-i gerdûnu güm güm sesleden
Sıyt vermiş hüzn evinden âh u feryâdım gibi

Gâfil olma sînemi sûrah sûrah etmeyesin
Nîze-i hun-rîz-i 'aşkım çeşm-i cellâdım gibi

89a Münharifdir toğrulur mu yayveş ebrûları
5 Şemşir-i şâmımı yâ meymûn-ı hundâdım gibi

Her bilâdı aradım gezdim yürüdüm bulmadım
Rüsva olmuş görmedim bu nâm-ı berbâdım gibi

Söylenir dillerde şimdi Kaysveş nâmım benim
Şöhret almış Necmiyâ her şî'r-i nevzâdım gibi

101

89a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1 Sînede yârîñ hayâli ber-hayâl eyler beni
İnce ince şân-ı kalem içre nâl eyler beni

Kûh u Kâf olsa taħammül eylemez 'aşk bârına
Sevdigim bu bâr-ı mihrîñ bî-mecâl eyler beni

Rûzuñdan gösterib derd etdiñ bu 'işveler
İhtiyârım alır elden hasta-ħal eyler beni

Zülfüñ ey meh-rû dağıtma şafha-i ruhsârîña
'Aqlım alıb 'âlem içre pâ-y-mâl eyler beni

- 5 Vuşlatıñla kam-yâb et yoksa Necmî âh eder
Kaysveş şahrâlara kim intikâl eyler beni

102

- 89a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Şem'-i ruhsârîñ görüb nâlan edeydim kâşki
Bu vücûdum şem' iñe sûzan edeydim kâşki

- 89b Yalın ayak baş açık devran kılaydım kûyuñu
Kapıñızda cânımı qurbân edeydim kâşki

Bağ-ı vuşlatda konaydım serv-i qaddiñ üzre kim
Baykuveş giryân edib efgân kılaydım kâşki

Bekleyeydim nice yıl çâh-ı zenehdânında hem
Bu vücûdumu dâhil-i zindân edeydim kâşki

- 5 Bu metâ'-ı nâmusumu sûk-ı 'aşqda ey gönül
Maşurâsâ dâ'imâ tâlan edeydim kâşki

Zülf-i zencirine pâlişe olaydım hâşılı
Murğ-ı dil bî-çareniñ hândan edeydim kâşki

Necmiyâ muhabbet serây-ı 'aşqda mesken tutub
Mermer mührüñ fikrimi sultân edeydim kâşki

103

- 89b Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Mûjganımdır dem-be-dem kara zülfüñ şânesi
Deste deste kâkülündür murğ-ı göñlüm lânesi

Secdegâh-ı hâs ü 'amdır tâk-ı ebrûn cihânda
Rûyuñ üzre hallerindir dâm-ı zülfüñ dânesi

Âteş-i hüsnüñ içinde ey nigâr-ı nâzenîn
Yanmada ancak benim şem'-i ruhuñ pervânesi

Her bir eşyâ şanma ki birbirine bi-gânedir
Vardır herbir dilberiñ bir 'âşık-ı ferzânesi

- 90a Nâle-i zârımdan inler heft zemîn neh âsumân
5 Olmuşumdur kemîne yanmaz ben kimiñ dîvânesi

Dâsitân-ı dehr-i dûn olsam n'ola fahr eylerim
Söylenir dillerde her bir 'âşık-ıñ efsânesi

Necmiyâ şemşir-i âhım kabzesinden perk tutub
Na'ra ursam iş bu çarh-ıñ yıkılır kâşânesi

104

- 90a Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün

- 1 Nice gündür felekâ eylediñ âvâre beni
Bâyezîd içre bulaştırdıñ bir 'acîb kâre beni

Râhat idim başımı şaldıñ beni dağdağaya
Rüsvâ kıldıñ bu bâzarda yâr u ağıâre beni

Kime şekvâ edeyim ben seni ey kahbe felek
Nemrudâsâ ilkâ etdiñ sağâ-i nâra beni

Yuf seniñ eyvânına devrânına ihsânına yuf
Hîle-i lûf ile etdiñ gam-ı lebyâre beni

- 5 Bend kıldıñ tavk-ı mihnetle bu dil-i nâ-şâdım
Bî-taḥammül yine şaldıñ bir uzun efkâre beni

Her dud-ı sitemiñle giribânımı muḥkem tutduñ
Salıverdiñ âh onda âteş-i şerâre beni

Gece vü gündüz Necmiyâ ister isen feryâd et
Baḥtımâsâ asdılar ebnâ-yı zamân-dâre beni

f. Müstezâdlar

1

- 45b Mef'ûlû mefâ'ilû mefâ'ilû fe'ûlûn
Mef'ûlû fe'ûlûn
- 1 Gel gidelim tekyelere ey şems-i mu'allâ
Vey gonçe-i ra'nâ
Meydana gele sırr-ı Hudâ maqşad-ı akşâ
Hem gevher-i deryâ
Cem' edelim gönlümüzü diyelim Allah
Tâbe sehergâh
Zinde kıla rûhumuzu mişl-i Mesihâ
Ol hazret
Halkalanub hayy diyelim hayy ola bu cân
Güm güm ede âsmân
Mağv oluna kalmaya kim sırr-ı süveydâ
Pür ola sevdâ
Erbâb-ı kemal câhid olub 'aşka boyandı
Âteşlere yandı
Meydân-ı müzâhirde edib kendüyi rüsvâ
Olmadı bâlâ
- 5 Münkâd gerek derviş olan şahîsa dâ'im
Dâ'imâ kâ'im
Dünyâda iken kalmaya hiç ⁷⁹ ola aña
Bu şerh-i mu'ammâ
Şubh u mesâ kan-ı yaş merd-i Hudâlar
- 46a Nûr-ı hüdâlar
Kalbinde anıñ mevce gelir 'aşk-ı müzâya
Ola hüveydâ
Necmî bugün pervâne olub âteşe yanmış
Hakka dayanmış
Zâhir olub kendüye kim leyle-i isrâ
Sırr-ı hafâyâ

2

- 46b Mef'ûlû mefâ'ilû mefâ'ilû fe'ûlûn
Mef'ûlû fe'ûlûn
- 1 Ey cevri-i keşir lutf-i kaşir kâmet-i bâlâ
V'ey serv-i dilâra

⁷⁹ Bu kısım metnin orijinalinde silik, okunmuyor.

Nâle-i cân-sûzuma gûş vermediñ aşlâ
 Ey şâhid-i ra' nâ
 Gel gidelim bût-hâneye ey bût-i mergûb
 Sensin baña mensûb
 Bût-hânede yok seniñ gibi bir bût-i zîbâ
 Ey rûy-i mücellâ
 Efsûs ki beni şiven ile kıldıñ dîger-gûn
 Zâtına meftûn
 Mestûr iken dildeki râzım eylediñ ifşâ
 Ah etmediñ ahfâ
 'Aşık odur başdı kadem şahra-yı cünûna
 Kâf ile nûna
 Men 'arafesrârıyla hem söyledi Leylâ
 Çün Kays-ı müzekkâ
 5 Bağ semtinde nice zaman gezdim yügrüdüm
 'Uşşâkıñı şordum
 Bakdım ki kapında ben gibi biñ 'âşık yek-tâ
 Olmuş heme rüsvâ
 47a Bilmem kime ızhâr edeyim dâğ-ı derûnum
 Derd-i füzûnum
 Bir gamzeñ ile deldiñ sînemi ey gamze-i bâlâ
 V'ey gözleri şehlâ
 Ben mekteb-i 'âşkıda okudum ders-i muhabbet
 Sırr-ı hüviyyet
 Lâ deyüb ikrâra gelib söyledim illâ
 Semi'nâ ve ta'nâ⁸⁰
 Hasret-keşinim âhıma bir lutf eyle nigârım
 Ey cilveli yârim
 Yâ Rabb beni bu 'aşkıdan kim etme müberrâ
 Bi-hakk-ı Züleyhâ
 Esrârını Necmî yine ızhâr eyledi gitti
 Cânânına yetdi
 İş bu gazeli yazdı okudu eyledi inşâ
 Çün bülbül-i şeydâ

3

53b Mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün
 Mef' ülü fe' ülün

⁸⁰ 'İşittik ve itaat ettik. Yâ rabbenâ affını dileriz. Dönüşümüz sanadır' ayetinden kısmi iktibasır. *Kurân-ı Kerîm*, 2/285.

- 1 Hoca beni ma'zûr eyleme zahmet
Dürlü eziyet
Ben mekteb-i 'aşkda okudum ders-i muhabbet
Âdâb ile şöhet
Bezmine esb-i 'aşk ile gezdim de yürüdüm
Saḥrâ-yı ledünnî
Seyr eyledim ol yerde nice ḥûri-yi cennet
Zâhide nisbet
Vâ' iz baña pend eyleme ki nuşhumu aldım
Üstâd-ı ezelden
Beyhûde yere verme baña tâb u nedâmet
Cevriyle şiklet
Tanbûrunu çal zevk ile ey muṭrib-i hoş-gû
Âvâzını kaldır
Raḳs eylemege başladılar erbâb-ı hüviyyet
Merdân-ı ḥamiyyet
5 Ey sâķi-i hoş-ḥû tut elinde câm-ı şarâbı
Ver birce baña da
Cezb etdi beni sendeki ol ḥâl-i şetâret
Bir cezbe-i ḥâlet
Ben mey-kedeniñ ḳallâşına öz canımı satdım
54a Bir câm-ı şarâba
Mest etdi beni pîr-i muḡan kan-ı seḥâvet
Hem cânına raḡmet
Me'yûs eyleme Necmi ḳuluñ ey dost-ı vefâdar
Her ne ki derse
Dîdâr-ı ḳamer tâbına ḳılayın da vuşlat
Eyle mürüvvet

4

- 58b Meḡ' ûlû meḡâ' ilû meḡâ' ilû fe' ûlûn
Meḡ' ûlû fe' ûlûn
1 Sâķî baña ver bir cûr' a şarab dâfî' - ḡamdır
Dil dolu elemdir
Bu bezmide bu luṭf u kerem faḡl u nî' amdır
Hem âdet-i Cemdir
Şerḡ edemem derd-i dilim kimseye bi'llah
Ey şâhid-i hem-râh
Derd-i dilimiñ eyledigi ḡulm ü sitemdir
Encâm-ı 'ademdir

- Devletle şeref-bağış etdi dile 'aşk-ı ilâhî
 Mağv etdi günâhı
 Mürdeleri zinde eden hâk-i kâdemdir
 'İsî-i demdir
- 59a Şu' lesiyle câm-ı meyiñ câmımı yandır
 Câmı uyandır
 Şubh u mesâ 'âşıklarıñ yedikleri demdir
 İçdikleri semdir
- 5 Mürdeleri hayy eder ol sahbâ-yı Ferhad
 Bir âfet-i tannâz
 Bu meclisimiz meclis-i 'aşk sâhil-i yemmdir
 Bir bâğ-ı iremdir
 Âvâz-ı bülend nevha-i ney rakkas hünerdâr
 Mikrağ eyle her -bâr
 Şem' fitili gönlümü ger kesmese keremdir
 Elîf-ı himemdir
 Muṭṭıb okuyub pest ile cân-sûz gazeller
 Cem' etdi güzeller
 Hem-vâre yazar her sözümü elde kalemdir
 Necmî ki ne kemdir
- 5
- 60a Meḥ' ulü meḥâ' ilü meḥâ' ilü fe' ulün
 Meḥ' ulü fe' ulün
- 1 Ey ruhları gül lebleri mül kadd-i şanavber
 Kâkülleri aşkar
- 60b V'ey kaşı keman kipriği oğ gözleri aḥker
 'Âlem saña nevgir
 Şahrâ-yı cihânda aradım sen gibi yâhû
 Bulamadım âhû
 Ey kebg-i reviş var mı eyâ bir saña beñzer
 Bu şehirde dilber
 O nâz-ı edâ o reviş sende ki vardır
 Elbetde belâdır
 Niceler ki aqlını kim etdi mükedder
 Ey ḥalleri 'anber
 Hoca-i 'aşkdan alıb dersini 'âşık
 'Aşka muvâfık
 Muşḥaf-ı hüsnünü okuyub eyledim ezber
 Ey sînesi mermer

5 Ben dersimi aldım o gün kâf ile nûndan
 Dâğ-ı derundan
 Sevdâya düşüb eyledim kim kendimi ahkâr
 ‘Âlemde ser-â-ser
 Üftâden olub kalmışım ben vâlih ü hayrân
 Etmede giryân
 Pâdişahım çekme benim katlime hançer
 Ey şems-i münevver
 61a Necmî kuluñuz medhîni ger kılsa revâdır
 Zîrâ bülegâdır
 Evşâf-ı cemîliñle dolu dildeki defter
 Mânende-i gevher

6

82b Mev’ ülü mefâ’ ilü mefâ’ ilü fe’ ülün
 Mev’ ülü fe’ ülün
 1 Gel gidelim hakka heman ey zâhid-i gümrâh
 Budur saña hubrâh
 Fırşat gidicek elden edersin nice eyvah
 Vâkt-i şebâ nigâh
 Kitab-ı ezel defterime çok yazılar yazdı
 Ol kıl-ı seri’ le
 Şaldı beni tağlara mecnûn gibi bi’llah
 Çok söyledim Allah
 Takdîr idi Mecnûn nice tağlara çekdi
 ‘Aşkıñ öcünden
 Leylâ diyerek öz ‘ömrünü kim eyledi kûtâh
 Etdi nice biñ âh
 Ferhad dañi öz başına kim urdu külüngü
 Tartagan etdi
 Şîrin diyerek şîrin cânını etdi tebâh
 Hengâm-ı şehergâh
 5 Herkese Hudâ bir vechle bir rûzunu vermiş
 Maşsim-i ezelde
 Ey ‘akl-ı kasîr eyle nazar eyleme eşbâh
 Budur saña eknâh
 Kul rızkını cem’ eylememiş kûra girer mi
 Mevte erer mi
 Rezzâk-ı ezel rızkını kesmez hele va’llah
 Ey şâhid-i hem-rah

- 83a Necmî kuluñ hayret ile feryâd eder her sû
 Ey Hâzret-i Yezdân
 El kaldırıp eyler niyaz ey şâhib-i dergâh
 Sensin bir ulu şâh

g. Bahr-ı Tâvil

1

- 40a (44 Fe'ilâtün)

1 Nedir ey tûti-yi cennet sende bu zevk-ı halâvet beni odlâre düşürdü
 40b ledi cevri ü cefâ kılmadı bir lutf u temennâ boynuma zülfünü tağdı âteş-i
 'âşka bırakdı ne sitemler ne zulümler etdi baña ol şuh-ı sitemkâr-ı dil-âzar
 vefâsı yok anıñ cefâsı çok anıñ bir kulu ey Hâzret-i Mevlâ anıñ ol nice
 zulmüne bırakma gece vü gündüz âh ile feryâd ederek nâmını der yâd
 ederek kalmadı bende de tâkat ne diyem nere gidem ne kılam âh ederim zâr
 ederim dutuşa bu çarh-ı denî hâk ile yeksân ola

- 40b (53 Fe'ilâtün)

Söyle ol dil-dâre baña eylemesin cevri ü cefâ yoksa bir âh ederim
 kubbe-i eflâki siyah ederim yıkılır çarh-ı kebûd devrini itmâm edemez
 menzil-i maksûda gidemez kıpar ol demde kıyâmet kurulur mahşer-i
 kübrâ cem' olur ehl-i vefâ dutarım destini ben Hâzret-i Hakk'a giderim
 40a hâlimi 'arz ederim seni odlâre atar gönlümü gamlara katar âteş-i
 hicrana şatar ne zaman inşâf edesin ol zamân Hâzret-i Rabbe giderim
 yine ırcâ ederim çıkara dûzah-ı 'aşkdan cennet-i inşâfa bırakıya rahm
 edesin hâlime sen vuslatıñ 'arz edesin ben bî-çare-i miskine ol dem
 irişem vuslat-ı dîdârıña bu gamlı gönül şâd ile handân ola.

- 41a (44 Fe'ilâtün)

2 Ey kaşı keman gamzesi ok gözleri şehlâ saçları bir püsküllü belâ
 rûyuna hürşid der isem mâh olur aña da kul boyuna serv ü sanem
 bende olur ur döşüne sende ki dâr-ı vây eger yañaluben bağlara refâtâr
 edesin nâz ile güftâr edesin ham olur serv ü çenâr lâl olur bülbül-i şeydâ
 ne diyem ne kılam etdiñ âvare beni vatanımdan bu tenimden nedir ey
 41b dost buña çare kerem ile beyân et işitdim ol sözün tâzelene cân u beden

dost buña çâre kerem ile beyân et işitdim ol sözün tâzelene cân u beden
rakşa gele can kuşu ötüşerek öpüşerek şanki bu zevk bize cennetde
ihşân-ı ol hâzret-i fa'âlîdir

41b

(53 Fe'ilâtün)

Sen ol şâh-ı cihansın kapuñuzda kul olub kaldı nice bâý u gedâ
nâm-ı şânıñ doldurur arz u semâları ey meh-ru-yı cihân-ı vefâkar dil
âzâd-ı cefâkâr-ı hürşid- şıfat rahm eyle bu kuluñuza seni medh eylesin
bu tâb'-ı selîm tâ ki ol Çin ü Maçin Semerkand u Buğâra Lahor u
Keşmir Karabağ Kandehar Revân Hoy-ı Tebriz u İran Tûrân belki
Hırasan Harezm ne Bağdâd ve ne Başra ve ne Medîne ve ne Şâm u
Haleb ne Mısır ve ne Hindistan ne Zengibâr ve ne Frengistan ve ne
Türkistan tola evşâf-ı keremiñle ey kan-ı mürüvvet kalemim yazmada
mât ile hayrân ola.

42a

(50 Fe'ilâtün)

3 Saña ey âfet-i tannâz biraz hâlimi tıbyân edeyim ola ki rahm
edesin ben dervîşe-i dil-rîşe-i gam-endîşede kalmış seniñ ol nûr
cemâlinden ilkâ edemeyib dîdelerinden ağıdıb kân ile yaş yeryüzünü
lâleye döndürdü aman eyledi cemâdât u cevâbât u hayvanât hem âteş-i
hecriñ ile bağırını kebâb eyledi yandı yakıldı bu huzn-dil gökde melâ'ik
tazallüme durub Hâzret-i Hâk'dan istediler bu güne kâr için 'afv ü
istiğfâr hem yerde vuşuş u tıyûr pervâz edemeyib ne diyem ne kılam
naşıl edem kalmışım hayrân u mütehayyir-i serâsim

42a

(46 Fe'ilâtün)

Eger bu beytû'l -hüznden çıkar isem beni zabt eyler mi 'aceb
selisler düşerim tâğ u şahrâya Mecnûn gibi Leylâ deyüben âh ederim
vâh ederim Şirinim için Ferhadveş kûh deler der halka-i gerdân
ederim aman ey maḥbûb zamân-ı kerem eyle beni bu hâle bırakma
kapıñızda kul olayım günde bir kere 'arz-ı cemâl eyle mesrûr olayım
bâri ölsem de kapıñda öleyim sînemi yoluñuzuñ üstüne koy her gelip
gitdikçe baña eyle du'â ki tâ ki 'aşk âteşinden tahliş ola bu vücûdum
rahme gele Hâzret-i Hâk tâ ki gönül zevkiyle şâdân ola

42b

(53 Fe'ilâtün)

4 Nedir bilmem ki günâhım beni atdın böyle gözden birgün
eylemediñ hürmet ü rağbet kalmışım endişede gam-pîşede ey âfet-i
devrân şanemâ gel göreyim sendeki bu nâz ile edâ vü refât ü şîrin
güftâr ü sühan perdâzı göreyim hem işideyim o feşâhat o belagât
sende ki vâ eylesen bir kere tekellüm ebsem olur füsehâ vü bülegâlar
43a 'ulemâlar 'âciz olub añı tefsîr eylemekden eyvâh ne 'acebdir sendeki
tarz u tarâvet bu halâvet bu şetâret bu fehâmet bu kerâmet bu 'adâlet
öyle bir izhar-ı şecâ'at ede gör ki bu cihân havfa düşe gelüben
kapınızda kulluğa ikrâr edeler şanemâ

43a

(49 Fe'ilâtün)

Behey kahbe felek yeter olmadı beni der-be-der etdiñ
vañanımdan nedir bu sendeki zulm ü hadd böyle 'âşık-ı bî-çâreleri âzar
edesin gam-hâr edesin hun-hâr edesin seniñ ol devrine yûf şâbit-i
seyyârına yuf etdigin ihsânına yuf kıldığın in'âmına yuf eyvânına yuf
kâşânına yuf malına yuf emvâlına yuf câhına yuf seniñ olsun nâr-ı
cahîm zevk-i cinân istemenem kâfirin koy nârına hem zâhidiñ koy
zevkine hem ilişme baña şehr-i 'ademe 'azm edeyim kılma baña dañl ü
ta'arruz yoksa bir âh ederim başına yıkıla iş bu cihân hâk ile yeksân ola

43b

(49 Fe'ilâtün)

5 Mürde-i ihyâ eder seniñ ol nutq-ı kerîmiñ kerem et bir kere
tekellüm edegör 'İsevîler işideler diyeler ki bu durur işte Mesîha cem'
oluban tersâ-beçeler isteyeler ol nutq-ı kerîmi olmuş iken zinde ola
cümle emvât-ı cihân görelersendeki ol âteş-i 'aşkı hayrân olalar âh ile
efgân kılalar tâ ki âh u emân 'arşa gide ditreyerek 'arş melekût kıla
hayrân ceberût levh u kalem yazmaz ola hazret-i gaffâr-ı kerîm rahme
gele seni rahmetine garq kıla ey mihr-i münîr lutf -ı 'alîm kân-ı kerîm
şâh-ı iklim-i bekâ

(44 Fe'ilâtün)

43b

44a

Budur saña naşihat gûş ver Necmü'd-din-i tûvâna bir dilberiñ tut
dâmenini tâ ki götüreler bir mey-hâneyi hum-hâneye vereler saña bir
kâse şarâb ne şarâb cennetde anı isteyeler bulmayalar tâ ki seni mest

ede ol vâlih ü hayrân olasın tâ ebed mecnûn olasın nâmına mecnûn
diyeler bundan ziyâde mey ola ikrâmı saña pîr-i muğaniñ muğbeçeniñ
mey-kede de cilvesi hem ‘aklın alub varṭa-i ‘aşḡa bırakıb tâ ki saña
‘âşık-ı devrân diyeler ḡayretde ḡala ehl-i ‘ukûl bu da kevneynde bir
nâm ile şân ola.

SONUÇ

Divânı'nı transkribe ederek sunduğumuz Necmî'nin hayatını ve edebî şahsiyetini Divân'ından hareketle ortaya koyduk. Özellikle kaside ve tarihlerden hareketle hayatı, tüm şiirlerinden hareketle edebî hüviyeti ortaya konmaya çalışıldı.

Necmî'nin 1840'larda Erzurum'da doğduğunu söyleyebiliriz. Necmî Erzurum'da maliyede memur iken bilemediğimiz bir sebeble Diyardin'e sürülmüştür. Bunu şiirlerinde dile getirir. Erzurum'a dönmek için can atar. Necmî'nin evli ve çok çocuğunun olduğunu yine Dîvan'ındaki nesirlerinden çıkarıyoruz.

Necmî'nin Arapça ve Farsça şiir yazması onun bu dilleri iyi derecede bildiğini gösterir. Düşürdüğü tarihlere, yazdığı tahmislere, nazirelere bakılırsa şiir bilgisine vakıf olduğunu ve geleneğin etkisinde kaldığını söyleyebiliriz. Vezinleri uygulamada hataları çoktur.

Şiirlerinin temel malzemesi klasik edebiyatımızın malzemeleridir. Abdülkadir Geylânî'ye kaside yazması onun Kâdiri olabileceği ihtimalini güçlendirir. Kendisi bir kıt'asında itikadda *ehl-i sünnet ve'l-cemaate*, mezhebde ise *Hanefî* mezhebine mensub olduğunu bildirir.

Necmî Divânı'nda en hacimli kısmı gazelleri tutar. Gerek gazellerinde gerek bütün şiirlerinde Allah'ın adını ve sıfatlarını sıkça sunar. Kur'ân-ı Kerîm'deki bazı ayetleri ayrıca hadisleri iktibas, kısmî iktibas veya mealen kullanır. Özellikle Ramazan ayı ve oruç bahsine kıtalarında geniş yer verir.

Necmî'nin şiirlerinde tasavvufî kavramları kullandığını görürüz. Vasfettiği sûfî tipi; rind meşrepli, dünyaya iltifat etmeyen, içinde bulunduğu anı yaşamaya çalışan, fenâfillaha erme arzusunda olan ve tevhid sırrına eren bir tiptir. Tarikatla ilgili kavramları ve görüşlerini rind-zâhid, mürşid-mürîd çerçevesinde ele alır.

Necmî'nin gazelleri diğer nazım şekilleri ile verilen şiirlerine göre daha liriktir.

Necmî, 19. yüzyılın ikinci yarısında Erzurum'da yaşamış, döneminin her alanındaki karışıklığına rağmen geleneği takip ederek bir divân vücûda getirmiştir. Mahallî sınırlarını aşamamış ve hiçbir kaynağa girememiştir. Onu döneminin üçüncü derece mahallî divân şairleri arasına koyabiliriz.

KAYNAKLAR

- ÇELEBİOĞLU, Âmil; *Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Ankara, 1998.
- DEVELLİOĞLU, Ferit; *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara, 1995.
- DİCLEHAN, Şakir; *Erzurumlu İbrahim Hakkı*, İstanbul, 1980.
- DİLÇİN, Cem; *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara, 1995
- ELMALI, Naci; *Katencizâde Mehmet Rüştü Efendi*, Ankara, tz.
- ES'AD Efendi; *Bağçe-i Safâ-Endûz*, Sül. Kütph. Esat Ef. Eki, 4040.
- FATÎN; *Hatimetü'l-Eş'âr*, İstanbul, 1271.
- (FINDIKOĞLU), Ziyâeddin Fahri; *Erzurum Şairleri*, İstanbul, 1927.
- İPEKTEN, Haluk vd.; *Tezkirelere Göre Divân Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara, 1998.
- İPEKTEN, Haluk; *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, İstanbul, 1994.
- İBRAHİM Hakkı; *Divân*, Haz. N. Külekçi-T. Karabey, Erzurum, 1997.
- İNAL, Mahmut Kemal; *Son Asır Türk Şairleri*, İstanbul, 1988.
- İNEHAN-ZÂDE, Mehmed Nâil; *Tuhfe-i Nâili*, İstanbul, 1949
- İSEN, Mustafa; *Ötelerden Bir Ses*, Ankara, 1997.
- İSEN, Mustafa-MACÎT, Muhsin; *Türk Edebiyatında Tevhidler*, Ankara, 1992.
- KASIR, Hasan Ali; *Erzurum Şairleri*, İstanbul, 1999.
- KASIR, Hasan Ali; *Erzurum Şiirleri Antolojisi*, Erzurum, 1997.
- KIRZIOĞLU, M. Fahrettin; "Tuhfe-i Naili'deki Erzurumlu Otuz Divân Şairi I", *Adımlar*, 11 (Aralık 1970), s. 13-14.
- KONUKÇU, Enver; *Selçuklulardan Cumhuriyete Erzurum*, Ankara, 1992.
- KONYALI, İ. Hakkı; *Âbideleri ve Kitâbeleri ile Erzurum Tarihi*, İstanbul, 1960.
- MACÎT, Muhsin; *Erzurumlu Zihnî Divânı*, Ankara, 2001.
- MACÎT, Muhsin; "Erzurumlu Divân Şairlerinden Zihnî", *Türk Kültürü*, 420 (Nisan 1998), s. 233-246.
- MACÎT, Muhsin; *Karakoyunlu Hükümdarı Cihânşâh ve Türkçe Şiirleri*, Ankara, 2002
- MACÎT, Muhsin; *Divân Şiirinde Âhenk Unsurları*, Ankara, 1996
- MEHMED, Nusret; *Tarihce-i Erzurum*, İstanbul, 1338.
- MERMER, Ahmet; 16. Yüzyıl Dîvân Şairi Fedâyi ve İki Bahr-i Tavîli, *İlmi Araştırmalar*, 14(Güz 2002)
- PALA, İskender; *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Ankara, 1995.
- Salnâme-i Vilâyet-i Erzurum*, Erzurum 1317/1899.
- SAMÎ, Şemseddin; *Kâmûs-ı Türki*, İstanbul, 1317.
- ÜZGÖR, Tahir; *Türkçe Divân Dibâceleri*, Ankara, 1990.
- YAKIT, İsmail; *Ebcad Hesabı ve Tarih Düşürme*, İstanbul, 1992.
- YENİTERZİ, Emine; *Türk Edebiyatında Na'ıler*, Ankara, 1993.
- YENİTERZİ, Emine; *Divân Şiirinde Na't*, Ankara, 1993.
- YILDIRIM, Suat; *Kur'ân-ı Hakîm ve Açıklamalı Meâli*, İstanbul, 1998

YILMAZ, Mehmet; *Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler*, İstanbul, 1992.
Yurt Ansiklopedisi, Erzurum Mad.; İstanbul, 1982.

ÖZET

Necmî'nin Divânı'nı transkribe ederek şiirlerinden hareketle hayatını ve edebi şahsiyetini ortaya koyduk. Bu çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde özellikle kaside ve tarihlerinden hareketle hayatı; tüm şiirlerinden hareketle de edebî şahsiyetini ortaya koyduk. Kullandığı nazım şekilleri ve bunların incelenmesini yine bu bölümde verdik.

İkinci bölümde ise Necmî Divânı'nı transkribe ettik. Divân'ı nazım şekillerini esas alan bir tertip anlayışıyla yeniden düzenledik.

